

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Dominik Pánek

**Jaké je to být profesionálem ve Středočeské župě? Profesionalizace
fotbalu v meziválečném Československu**

*What is it like to be a professional in the Central Bohemian county?
Professionalization of football in interwar Czechoslovakia*

Praha 2024

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Čechurová, Ph. D.

Poděkování:

Tímto bych chtěl poděkovat paní doc. PhDr. Janě Čechurové, Ph. D. za podnětné rady, trpělivost a odborné vedení při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych rád vyjádřil vděk mým nejbližším a rodině, kteří mi po dobu studia byli nezastupitelnou oporou.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 12. srpna 2024

Dominik Pánek

Abstrakt

Následující stránky se zabírají profesionalizací kopané mezi léty 1918 a 1938 v oblasti Středočeské župy. Z geografického hlediska je tedy kladen zvláštní důraz na území Prahy a přilehlého okolí. Hospodářské aspekty nejpopulárnějšího kolektivního sportu prošly značnými změnami, během první republiky se díky masovosti a popularitě kopané zvýšila ekonomická síla tohoto odvětví, k čemuž výrazně přispěla zvyšující se divácká návštěvnost. Klubové prostředí urazilo podobnou cestu, kdy se rozmach fotbalových celků projevoval několika způsoby a došlo k profesionalizaci ústředí, vývoj nicméně neprobíhal proporcionálně. Ke změnám došlo i v institucionální a organizační podobě vrcholných orgánů, ať už se jednalo o Československý svaz fotbalový, Středočeskou župu či strukturální vývoj nejvyšší soutěže. Za první mezník lze považovat zavedení profesionalismu v roce 1925 a neméně důležitým faktorem bylo i dotváření celostátní soutěže.

Abstract

The following pages will note on the making profession in the football between the years 1918 and 1938, in the area of Central bohemian county. From the geographical point of view shows special emphasis on Prague and its surroundings. The economic aspects of the most popular team sport during First republic went through a significant changes thanks to the fame of the sport. From the economical point of view its strength went up thanks to an increase of popularity of supporters that came through to watch the games. The club environment followed a similar path, where the expansion of football teams was manifested in several ways and the headquarters were professionalized, but the development was not proportional. There were also changes in the institutional and organisational form of top bodies, whether it was the Czechoslovak football association, Central bohemian county or structural development of the top competition. The first landmark could be considered the creation of professionalism in the year 1925 and equally important factors were also the finishing touches of the national league.

Klíčová slova

Fotbal, profesionalismus, amatérismus, sport, Středočeská župa, 20. století, Československo

Keywords

Football, professionalism, amateurism, sport, Central bohemian county, 20th century, Czechoslovakia

Obsah

Úvod.....	7
1. Institucionalizace fotbalového prostředí.....	13
1.1 Poválečný vývoj.....	13
1.1.1 Český svaz fotbalový.....	13
1.1.2 Středočeská župa.....	15
1.1.3 Československá sportovní obec.....	16
1.1.4 Československá Asociace Fotbalová.....	17
1.1.5 Československý olympijský výbor.....	18
1.1.6 Hospodářská struktura fotbalových ústředí.....	19
1.1.7 Ekonomický vliv státu na kopanou.....	21
1.1.8 Dobudování svazových institucí, rozkol „Plzeň-Pardubice“.....	24
1.2 Institucionální proměna 2. pol. 20. let a následující dekády.....	27
1.2.1 Sportovní obec zanikla. Její místo zaujal všesportovní výbor.....	27
1.2.2 Byrokratizace, hospodářská kondice fotbalových ústředí ve 30. letech...29	
1.2.3 „Malé kluby proti velkým“.....	31
2. Profesionalismus, finance a fotbal.....	33
2.1 Amatérem, či profesionálem?.....	33
2.1.1 Před zavedením profesionalismu, porušování amatérismu 1918-1924...33	
2.1.2 Profesionální ovzduší na mezinárodní scéně.....	36
2.1.3 Zavedení profesionalismu 1925.....	37
2.1.4 Reflexe reforem 1926-1934.....	41
2.1.5 Státní liga 1934-1938.....	43
2.2 Zázemí klubu.....	46
2.2.1 Klub a finance.....	46
2.2.2 Prvorepublikový fotbalista.....	50
2.2.3 Evoluce z plácku, hřiště, až po stadion.....	54
2.2.3 Mecenáš, předseda, bafuňář.....	57
Závěr.....	60
Seznam použitých pramenů a literatury.....	63
Seznam příloh.....	67
Přílohy.....	68

Seznam použitých zkratek

AC (Athletic club)

AFK (Atletický a fotbalový klub Vršovice)

Č. A. F. K. (Český Athletic & Football klub)

ČOV (Československý olympijský výbor)

ČSAF (Československá Asociace fotbalová)

ČSSF (Československý svaz fotbalový)

ČSF (Český svaz fotbalový)

ČsSO (Československá sportovní obec)

ČsŠK (Československý športový klub)

ČVV (Československý všesportovní výbor)

DFC (Deutscher Fußball-Club)

D. F. V. (Deutscher Fußball-Verband)

FIFA (Fédération Internationale de Football Association)

FK (Fotbalový klub)

Kč (Koruna československá)

K. M. K. R. J. (Židovský fotbalový svaz)

MOV (Mezinárodní olympijský výbor)

M. L. Sz. (Maďarský fotbalový svaz)

ÖFB (Österreichischer Fußball-Bund)

P. Z. P. N. (Polský fotbalový svaz)

SK (Sportovní klub)

ŠK (Športový klub)

Úvod

Fotbalová scéna prodělala v prvorepublikovém Československu několik překotných změn, jež přiblížily fotbalové kontury podobě, jak známe tento sportovní fenomén dnes. V minulém století se kopaná dostala na piedestal, kdy začala zajímat široké publikum po celém světě. Nesporná zásluha patří kolébce fotbalu, Anglii, kde se míčová kolektivní hra uchytila již hluboko v 19. století.

Postupné rozšiřování kopané se přeneslo na sklonku 19. století do českých zemí. A právě v tomto období došlo ke vzniku významných fotbalových spolků – Sparty a Slavie. Značná popularita byla zřejmá již před 1. světovou válkou. Kroužky se začaly specializovat na jednotlivá sportovní odvětví.¹

Na prahu 20. století došlo ke vzniku Českého svazu fotbalového (ČSF) a v reakci na to dostala samotná hra určitých pravidel a mantinelů. Události na zeleném pažitu přitahovaly pozornost stále širších společenských vrstev a nezdědka se návštěvnost přehoupla přes tisíce diváků.² Na zápasech se začalo vybírat vstupné, díky čemuž zesílil ekonomický aspekt kopané.

Velká válka, která odvedla značnou část mužské populace na frontu, způsobila sportovní útlum. Personální, finanční a organizační krize byla překonána až po skončení válečné vřavy. V nově vzniklém Československu se znovuobnovil fotbalový svaz, tentokrát pod názvem Československý svaz fotbalový (ČSSF).³ Vzhledem k mnohonárodnostnímu složení republiky se ustavily i menšinové svazy, které reprezentovaly národnostní minority. Fotbal byl zastřešen pod orgánem Československé asociace fotbalové (ČSAF). Ta měla za úkol reprezentovat fotbal navenek a působila jako nadřazené ústředí jednotlivých svazů.

Obliba kopané dosáhla nevídaných rozměrů, když spolehlivě překonala předválečné poměry. Rostoucí zájem a komercializace rozproudily filosoficko-etické dilema, kdy se na jedné straně prosazoval požitek z provozování samotné hry, a na straně druhé se v ekonomickém důsledku rodila komercializace za účelem hmotných výhod.⁴ Konkrétní případy jednotlivců si často bral na paškál sportovní tisk. Výše zmíněný rozpor bude nastíněn v následujících kapitolách.

¹ KUŽEL, Petr. Společensko-ekonomické proměny sportovních spolků a vznik fotbalových klubů v pražských městech a předměstích před rokem 1914. Rigorózní práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016, s. 10.

² Tamtéž, s. 11-13.

³ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1923, tisk, karton č. 3, inv. č. 107.

⁴ BLECHARZ, Pavel. *Kulturní dějiny kopané v Čechách na přelomu 19. a 20. století: přechod od lokálních plácků k masovému sportu*. Diplomová práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2015, s. 43.

Radost ze hry a její výtěžek dostaly nových rozměrů v roce 1925, kdy v Československu došlo po vzoru Rakouska k zavedení profesionalismu.⁵ Tento zásadní milník si autor klade za cíl podrobněji rozebrat a nastínit chronologický vývoj v období první republiky. Ruku v ruce s tím vyvstává ekonomická situace klubů a ústředí, hmotné zaopatření hráčů a proměna fotbalových plácků ve skutečné stadiony.

Rostoucí sledovanost rovněž proměnila společenské postavení předních fotbalistů. O jejich osobní životy se začala více zajímat média reprezentovaná především tiskem. Kromě hráčských výkonů na trávníku se stočila pozornost na soukromý život fotbalistů. Uměleckého ztvárnění se dočkal kapitán Sparty Karel Pešek, který figuroval jako jedna z postav v divadelní hře.⁶ Společenskému významu kopané napomohly přímé přenosy rozhlasu Radiojournal. Ty sportovní se objevovaly již v rané polovině 20. let. Míčová hra se promítla i do nejrůznějších literárních zpracování, z nichž se některá přetavila i do podoby filmu. Nejznámější příklad představují Muži v offsidu, jež napsal spisovatel Karel Poláček. Filmovou adaptaci z roku 1931 režíroval Svatopluk Innemann.⁷

Od roku 1934 vstoupila v platnost reforma ligového herního formátu. Nejvyšší soutěž nesla název státní liga, kde se stále více objevovaly mimopražské kluby, které měly dosud minoritní pozici. Došlo ke zrušení dělení předních soutěží na profesionální a amatérské.⁸ Centrum fotbalového dění patřilo pražské kopané, jež byla organizována v rámci Středočeské župy, početně největší oblastní organizace v rámci Československého svazu fotbalového, která se pyšnila i největším ekonomickým a hmotným zázemím. I z tohoto důvodu se práce regionálně zaměřuje na oblast Prahy a přilehlého okolí.

V kopané během prvorepublikové éry přetrvaly problémy, které neustaly ani do zániku Československa. Stát neměl jasně definovanou „sportovní politiku“, výjimku tvořily pouze tělovýchovné organizace, na prvním místě Sokol. Tuto gesci mělo ve své kompetenci ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělovýchovy. Prvorepublikové vlády viděly priority jinde, a proto se ani fotbalu nedostávalo významnějších finančních prostředků ze strany státu.⁹

⁵ PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 584-585, 588-590.

⁶ PELC, Martin. *Sport a česká společnost do roku 1939: Osobnosti – Instituce – Reflexe*. Praha: NLN, 2018, s. 188-189.

⁷ Tamtéž, s. 127-128, 201; Poláčkovo dílo viz například: POLÁČEK, Karel. *Muži v offsidu: ze života klubových přívrženců*. Praha: Československý spisovatel, 1957.

⁸ Rekord. 12. ledna 1934, roč. 5, č. 2, s. 1.; PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 693.

⁹ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1936, tisk, karton č. 3, inv. č. 112; PELC, Martin. *Sport a česká společnost do roku 1939: Osobnosti – Instituce – Reflexe*. Praha: NLN, 2018, s. 70-71.

Druhý neduh spočíval v celkové ekonomické situaci, s jakou se musel vypořádávat celý svět po roce 1929, kdy propukla Velká hospodářská krize. Již tak komplikovaná transformace k profesionalismu či spíše k pseudoprofessionalismu musela překonávat další překážku. V tomto směru situaci velmi dobře vystihl Karel Petrů: (...) „zavedení profesionalismu bylo sice theoreticky a mravně zcela odůvodněno, v praxi však ukázalo se částečným omylem, protože střeoevropské poměry a nadto ještě nastalá světová krize opravdový profesionalism v naší kopané prostě nedovolovaly.“¹⁰

Prvorepubliková kopaná nebyla historiografií opomenuta, přesto se dosud nikdo souhrnně nevěnoval zavádění profesionalismu v Československu. Již hluboko v minulosti vyšly ucelené práce, jež se tématu dotkly. Jednu z nejvýznamnějších sepsal Karel Petrů, dlouholetý činovník ČSSF, který se v prvorepublikových fotbalových kruzích pohyboval. Jeho velmi rozsáhlé dílo vyšlo pod názvem Dějiny československé kopané, v nichž chronologicky mapoval nejpopulárnější kolektivní sport od jeho počátků v českých zemích, až po rok 1945.¹¹ Problematiku kopané nerozebíral pouze ze sportovního hlediska, ale bral ohled i na institucionální, ekonomický či společenský přesah. Vzhledem k tomu, že svoji publikaci vydal v roce 1946, jsou Dějiny československé kopané cenné i jako historický pramen.

V poválečném období se dané téma nedočkalo významnějšího zpracování. Zájem historiků a publicistů vzrostl až v posledních čtyřech dekádách, kdy byl fotbal mezi léty 1918 a 1938 rozebrán v několika monografiích či souhrnných publikacích. Do poslední kategorie se řadí i kniha sportovních publicistů Miloslava Jenšíka a Jiřího Macků *Kronika českého fotbalu*.¹² Ta víceméně popisuje období 20. století, přičemž postrádá rozsah, jaký věnoval své publikaci Karel Petrů. Dílo rovněž nezahrnuje poznámkový aparát, protože se řadí spíše do popularizační literatury, nicméně přesto jsou jeho poznatky cenné.

Pokud se dostaneme k odborným kruhům, je patrná poměrně značná pozornost historické obce, ať už jde o samotnou kopanou, nebo o sport obecně. Mezi významné sportovní historiky současnosti se řadí Marek Waic, František Kolář či Martin Pelc. Právě poslední jmenovaný sepsal monografii *Sport a česká společnost do roku 1939*, kde se zaměřil na společenský přesah do sportovního odvětví. Jeho další publikace, *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*, se věnuje přímo kolektivní hře. Ve své monografii z roku 2022 Pelc rozebírá proměnu fotbalového diváka a fanouškovské

¹⁰ Archiv SK Slavia Praha: Ročenka S.K. Slavia v Praze 1929: *K valné hromadě 20. února 1930. Nákl. Sportovního klubu Slavia v Praze*. Praha: K. Reyl, 1930, s. 5-6.; PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 693.

¹¹ PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946.

¹² JENŠÍK, Miloslav a MACKŮ, Jiří. *Kronika českého fotbalu*. Praha: Olympia, 1997.

obce, kdy klade důraz na sociální aspekty kolem fotbalových plácků a později i skutečných stadionů. Proměnu hřišť rovněž popisuje v jedné z kapitol.¹³

Diskutovanému tématu se nevyhnula ani řada závěrečných prací. Kupříkladu z pera Karla Hanuše vznikla rigorózní práce na katedře sociologie nesoucí název Fotbal a společenská modernizace. Její obhájce zasadil sportovní odvětví do širšího mezinárodního kontextu, přičemž se jeho badatelské úsilí zaměřovalo na oblast britských ostrovů a na problematiku nahlížel optikou jiného vědního oboru.¹⁴

Značnou pozornost autorů si vysloužily samotné kluby, o nichž vyšla řada odborných a popularizačních prací. V Brně byla sepsána diplomová práce Lukáše Nováka, který vylíčil dějiny Slavie, a to od počátků až po konec 2. světové války.¹⁵ Student Masarykovy univerzity zužitkoval rozsáhlý klubový archiv, z něhož čerpá i autor této práce.

Dobové dokumenty jednoho z nejproslulejších klubů, pražské Slavie, jsou rozděleny na dva základní okruhy. První typ pramenů představují výroční ročenky klubu, které obsahují zprávy vedení mužstva, sportovní výsledky a zájezdy za daný rok, nicméně zásadní složku pro autora této práce představují účetní, finanční a hospodářské výkazy, jež jsou poměrně hojně zastoupeny. Druhým typem pramenné základny jsou klubové kroniky, uspořádané chronologicky, které se skládají z výstřížků dobového tisku. Jejich význam spočívá v ozřejmění bezprostředních reakcí dobových aktérů, redaktorů, pisatelů a dalších, jež se písemnou formou vyjadřovali k aktuálním tématům. Na závěr nutno podotknout, že klubový archiv postrádá standardní identifikační údaje, které jsou jinak zcela běžné. Jedná se především o signatury, identifikační čísla a roztřídění do kartonů. Rozvrstvení materiálů je provedeno, jak už bylo zmíněno výše, dle tematických okruhů, či spíše podle typu samotných archivních dokumentů.¹⁶

Nezastupitelnou položku, z níž čerpá i autor tohoto textu, představují materiály Archivu Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea. Nedílnou součástí z rozsáhlého množství pramenů pro následující text zastává fond s názvem Fotbal. Tato sbírka obsahuje celkem 22 kartonů nejrůznějšího druhu, od dobového tisku, interní dokumenty a výroční zprávy fotbalových ústředí, jejich korespondenci, až po malou kopanou. Zásadní okruh fondu představují písemnosti Československé Asociace fotbalové, Československého svazu fotbalového a jeho župních odboček z 30. let 20. století, jež tvoří mimo jiné podstatný

¹³ PELC, Martin. *Sport a česká společnost do roku 1939: Osobnosti – Instituce – Reflexe*. Praha: NLN, 2018.; PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022.

¹⁴ HANUŠ, Karel. *Fotbal a společenská modernizace*. Rigorózní práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2011.

¹⁵ NOVÁK, Lukáš. *SK Slavia Praha v letech 1896–1945*. Diplomová práce. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy Univerzity, 2010.

¹⁶ Archiv SK Slavia Praha.

pramen pro obsah následujících kapitol.¹⁷ Velmi cenné jsou konkrétně ročenky výše zmíněných fotbalových ústředí, v nichž nalezneme zprávy vedoucích činovníků, základní události, které se daný rok v kopané odehrály, či účetní a finanční výkazy. Mimo tento pramen dále badatel naleznе kupříkladu tiskoviny fotbalových klubů a sportovní tisk, v nichž autor spatřil důležitou úlohu v rámci zdrojů své práce. Fond je řazen chronologicky, přičemž jeho obsah neustále narůstá.¹⁸

Další podstatnou kompozici zdrojů jsou materiály Národního archivu. V první řadě zmiňme fond pod číslem 625, který nese název Československý olympijský výbor. Ten je orientován na sportovní ústředí, jež se věnovalo a dodnes zabývá širokou činností, ať už jde o přípravu tuzemských výprav na olympijské hry, kterých se účastnily i fotbalové reprezentace či aktivity, jejichž cíl se zeširoka zaměřuje na podporu sportu. V těchto poměrně rozsáhlých archiváliích nalezneme stanovy Československého olympijského výboru nebo korespondenci s dalšími tělovýchovnými orgány.¹⁹

Důležitou položku v Národním archivu sehrávají i archivní soubory pod jmenovkami Československá sportovní obec a Československý všesportovní výbor. Podobně jako u výše uvedeného fondu zahrnují tyto materiály organizační stanovy, korespondenci a v neposlední řadě také písemnosti finančního rázu.²⁰ Obě sbírky hrají nemalou roli při popisu jednotlivých sportovních ústředí a dokreslení institucionalizace sportu, potažmo kopané v meziválečném Československu.

Co se týče dobových sportovních orgánů, jejich pramenou základnu spatříme rovněž v Archivu hlavního města Prahy. Z tohoto pohledu se jako klíčový jeví fond pod názvem Spolkový katastr, v němž nalezneme úřední evidenci celé řady jednotlivých spolků. Konkrétně se jedná o Československou fotbalovou asociaci, Československý fotbalový svaz, Československou sportovní obec a v neposlední řadě i samotné kluby, jejichž působnost spadala na území Prahy a přilehlého okolí. Tyto spisy obsahují datum založení organizace, či případně datum jejího rozpuštění, účel, za nímž byla vytvořena, dále zde pak najdeme chronologickou evidenci vedoucích funkcionářů jako například jména jednotlivých předsedů nebo vedoucích sekretářů.²¹

¹⁷ Archiv Sbírkы tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky, karton č. 1; Archiv Sbírkы tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Ročenky, karton č. 2; Archiv Sbírkы tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky, karton č. 3.

¹⁸ Archiv Sbírkы tělesné výchovy a sportu Národního muzea.

¹⁹ Národní archiv: fond Československý olympijský výbor, Praha, *Stanovy ČsVO – změny, korespondence týkající se stanov, 1919-1939*, karton č. 1, inv. č. 1.

²⁰ Národní archiv: fond Československá sportovní obec, Praha. ČsSO. 1918-1928, kartony č. 1,2,3,5, inv. č. 1-11, 13-25; Národní archiv: fond Československý všesportovní výbor, Praha. ČVV. 1929-1942. II. *Spisy*, karton č. 1, inv. č. 4-10.

²¹ Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Československá Asociace fotbalová (ČAF), karton č. 613, signatura XIV/0490; Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Český Svaz Fotbalový, karton č.

Na závěr celkového výčtu se dostáváme ke sportovním periodikům. Dobové ovzduší tělovýchovného života První republiky pomáhají dokreslit sportovní přílohy tehdejších deníků. Zmiňme například Národní listy a z opačného spektra, tedy zleva, Rudé právo či České slovo. Centristickou pozici v tomto případě hájí zejména Lidové noviny. Výše zmíněné tiskoviny mohou být důležité zejména z toho důvodu, že v sobě přirozeně nesou publicisticko-názorovou složku týkající se tělovýchovného dění, ale i samotné zpravodajství.

Bližší vhléd přináší také nejrůznější týdeníky, jež byly spjaty s fotbalovými ústředími. Do této kategorie spadá periodikum Sportovní věstník, který vycházel hlavně v první polovině 20. let. Později ho nahradil Rekord, jenž se pravidelně objevoval v následující dekádě. Svoje tiskoviny měly častokrát rovněž samotné kluby. Pražské Spartě vycházel stejnojmenný časopis Sparta, odvěký rival, tedy Slavia Praha, pak měla tiskovinu s názvem Sportovní týdeník Slavia a byl jí zároveň nakloněn časopis Sportsman. Viktoria Žižkov našla svou obdobu ve Sportovci.²² Klubové písemnosti se pochopitelně hojně věnovaly podrobnějšímu dění ve svých domovských družstvech, což z hlediska cennosti pramenu představuje určitou výhodu, nicméně na opačném pólu stojí negativní aspekt, který spočívá v tom, že si takoví redaktoři mohli některé události takzvaně přibarvit, a to podle toho, jak z oné situace vycházel jejich celek.

592, signatura XIV/0120; Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Československý (Český) svaz fotbalový (ČSF), karton č. 611, signatura XIV/0450; Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Československá sportovní obec (ČsSO), karton č. 606, signatura XIV/0391.

²² Sportovní věstník: *Časopis věnovaný zájmům československých sportovců – Oficiální orgán Československého Svazu Fotbalového, župy Středočeské, Východočeské, Západočeské a Podbrdské, Svazu házené a ženských sportů, Čsl. svazu těžké atletiky a Sboru soudců fotbalových*; Rekord; Sparta: *Oficiální orgán A. C. Sparta*; Archiv SK Slavia Praha: SK Slavia Praha Věstník. Slavia: *Sportovní týdeník*; Sportsman: *Slovanský všesportovní obrázkový list*; Sportovec: *Tribuna otevřená všem sportům*.

1. Institucionalizace fotbalového prostředí

1.1 Poválečný vývoj 1918-1925

1.1.1 Český svaz fotbalový (ČSSF)

Český svaz fotbalový začal fungovat již v rámci Rakousko-Uherska v roce 1901. Založení fotbalového ústředí se konalo 19. října v jedné ze staroměstských restaurací v Praze.²³ Dramatické události 1. světové války však vedly de facto k jeho zániku v roce 1916, a tím tak skončilo jeho patnáctileté působení. V druhé polovině onoho roku došlo k policejnímu rozpuštění svazu.²⁴

V Čechách, na Moravě a ve Slezsku působilo v období Velké války zhruba 100 klubů, z nichž téměř polovina připadala na Prahu a přilehlé okolí. Část funkcionářů a mužstev se rozhodla vstoupit do rakouského svazu Verband. Ti, kteří podobný krok odmítli, raději pozastavili svou činnost. Organizační struktura i sportovní stránka trpěly personálním nedostatkem v důsledku válečné vřavy, v první řadě kvůli odvodům do armády.²⁵

Ještě před koncem 1. světové války se začaly hromadit budoucí návrhy na ustavení fotbalového ústředí. Na 15. schůzi přípravného výboru byl v lednu 1918 projednáván návrh na zřízení žup v Čechách, tedy jakýchsi oblastních organizací v rámci budoucího svazu. Ten zahrnoval následující župy: Středočeskou, Kladenskou, Západočeskou, Jihočeskou, Kolínskou, Východočeskou, Severočeskou a Berounskou. Ke zřízení žup na Moravě a na Slovensku došlo až v roce 1919, přičemž finální podoba a počet žup doznávaly na počátku změn.²⁶

Rok po válce byl obnoven také samotný svaz, později známý pod názvem Československý svaz fotbalový. Ten zahrnoval české, slovenské a rusínské kluby. Vzhledem k mnohonárodnostní rozmanitosti vzniknuvší Československé republiky spatřily světlo světa i menšinová ústředí, mezi která patřily německý, maďarský a po určitou dobu i židovský a polský svaz.²⁷

Tento orgán vyřizoval společné záležitosti svých členů, čímž máme na mysli fotbalové kluby. Konkrétně vykonával za pomoci svých žup, okrsků, hracích oddělení a různých komisí přímý dozor nad svými členy, řídil jejich styky, vyřizoval případné spory a měl trestní pravomoc

²³ Oficiální webové stránky FAČR. Dostupné z: <https://www.fotbal.cz/facr/fotbalova-asociace-slavi-sto-dvacet-let-od-zalozeni/a15137>.

²⁴ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1923, tisk, karton č. 3, inv. č. 107.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 440-441, 447.

²⁷ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 33.

v obvodu celého svazu.²⁸ Ve stanovách byl zapsán jeho základní účel: „Pečovati o fotbalový sport a podporovati jej, jakož i zastupovati zájmy svých členů v Československé republice.“²⁹

Československý svaz fotbalový organizoval pořádání mistrovských, pohárových, meziměstských, mezižupních a jiných zápasů. Podporoval zakládání a fungování fotbalových klubů, hájil jejich zájmy a mohl sáhnout i k finančním subvencím. Toto ústředí také pořádalo různé společenské akce, které měly za cíl popularizovat tělovýchovu a fotbal.³⁰

Dva základní orgány svazu představovala valná hromada a výbor. Jednání byla řízena předsedou ČSSF, jenž byl volen valnou hromadou. Počet hlasujících členů dle žup na valné hromadě se odvíjel proporcionálně, což znamenalo, že župa s největším počtem registrovaných hráčů měla rovněž největší zastoupení v počtu volitelů. Jména fotbalového ústředí pocházela z členských příspěvků.³¹

Valná hromada ČSF se konala 26. ledna 1919, kdy bylo přítomno 150 zástupců z 87 klubů. Přípravný výbor odevzdal částku 6 tisíc korun, na čemž měl podíl pokladník Karel Unger. Jelikož ústředí začalo de facto teprve úřadovat, dle dobového aktéra Karla Petru se u ostatních setkala nashromážděná částka s pozitivními reakcemi.³² Pozdější rozpočty však v porovnání ukazují, že onen peněžní obnos představoval marginální výši. Lednová schůze skončila nezdarem, jelikož se jednotliví účastníci nedokázali shodnout prakticky na ničem, kromě rezoluce, jež všechny zásadní otázky odložila pro budoucí jednání. Hlavní svár představovala amnestie hráčů, kteří za války hráli v rakouském fotbalovém svazu.³³ Zde se projevil odlišný pohled dvou největších celků – Sparty a Slavie. Zatímco Sparta se přiklání k amnestování fotbalistů, Slavie zastávala spíše nacionalistický postoj a nebyla tomuto kroku nakloněna.

Roztříštěnost účastníků nedokázala zcelit ani vedoucí osobnost, protože reálné období předsedy výboru nebylo zrovna dlouhé. Ve funkci se během let 1918, 1919 a 1920 vystřídali funkcionář ČAFC Královské Vinohrady Ludvík Dyk, předseda Slavie Praha Jindřich Kamenický, spartán a zároveň právník Otakar Petřík a Vladimír Řezáč.³⁴

²⁸ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Ročenky. Ročenka ČSF 1921, tisk, karton č. 2, inv. č. 64.

²⁹ Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Československý (Český) svaz fotbalový (ČSF), karton č. 611, signatura XIV/0450.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Tamtéž.

³² PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 447.

³³ JENŠÍK, Miloslav a MACKŮ, Jiří. *Kronika českého fotbalu*. Praha: Olympia, 1997, s. 226.

³⁴ Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Český Svaz Fotbalový, karton č. 592, signatura XIV/0120; Oficiální webové stránky AC Sparta Praha. Dostupné z: <https://sparta.cz/cs/klub/historie/dresy>.

1.1.2 Středočeská župa

Jelikož se práce věnuje výhradně pražské fotbalové scéně a nejbližšímu okolí, je na místě nastínit fungování a činnost hlavní regionální odbočky – župy Středočeské. Pražské ústředí bylo při svém vzniku 3. února 1918 finančně, sportovně i kvantitativně největší.³⁵

V celonárodním měření dominovaly pražské kluby, které v pozdější ligové soutěži opanovaly všechny ročníky za období První republiky.³⁶ Počet registrovaných hráčů řadil Středočeskou župu rovněž do popředí.³⁷

Přesto se vznik a fungování největší župy neobešly bez problémů. V roce 1918 disponovala župa jedním úředníkem, který se navíc věnoval svému občanskému zaměstnání. K dispozici nebyla ani stálá kancelář. Po „dětské nemoci“ způsobené překotným organizačním nastolováním nových poměrů začala bobtnat župní agenda, což bylo způsobeno obnovením fotbalového života a s ním i nemalého počtu pražských spolků. V důsledku toho narůstal počet úředníků a vyvstala i potřeba odpovídajících prostor. Za tímto účelem se objevil záměr, jenž měl dosáhnout vybudování sportovního domu, přičemž v roce 1923 vznikl fond, který jej měl financovat. Župa se snažila získat odpovídající prostředky pomocí loterie, což ale podléhalo souhlasu ministerstva financí, jež tento návrh odmítlo. V následujících letech však došlo k sukcesu a organizace tak skutečně dosáhla vlastní budovy.³⁸

Ústředí si zajišťovalo finance od příspěvků klubů, které do něj patřily. Výše sumy se odvíjela od velikosti jednotlivých spolků. Středočeská odbočka dále zřizovala různé fondy, do nichž se snažila naspořit odpovídající finanční objem, kromě výše jmenovaného stavebního fondu se jednalo například o úrazový fond, jenž byl ustanoven za úkolem podporovat fotbalisty, jimž se přihodila vážná zranění na hrací ploše. Vyjma těchto aktiv měla župa poměrně malý manévrovací prostor ohledně peněz. Na straně výdajů představovala největší položku rostoucí úřednická agenda.³⁹

Po organizační stránce se regionální odbočka svazu skládala z několika komisí. Mezi ty patřilo hrací a protestní oddělení, dorostenecká, úrazová, amatérská a finanční komise. Tyto orgány

³⁵ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1923, tisk, karton č. 3, inv. č. 107.

³⁶ HORÁK, Jindřich a KRÁL, Lubomír. *Encyklopedie našeho fotbalu: sto let českého a slovenského fotbalu*. Praha: Libri, 1997, s. 53-102.

³⁷ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 36.

³⁸ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1923, tisk, karton č. 3, inv. č. 107; Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1937, tisk, karton č. 3, inv. č. 113.

³⁹ Tamtéž.

projednávaly otázky spadající do konkrétní gesce, jež pak schválil či odmítnul výkonný výbor. Podobně jako v případě ČSSF fungovala i valná hromada.⁴⁰

1.1.3 Československá sportovní obec

Zásadní organizační složku rodičího se sportovního života v Československu představovala Československá sportovní obec. Vznik této organizace inicioval Kruh sportovních novinářů, v čele s Vilémem Henry-Heinzem, redaktorem Národních listů, Miloslavem Horáčkem, redaktorem Českého slova a Jaroslavem Kalvou, redaktorem Národní politiky. Sportovní ústředí však nemělo od počátku jasně stanovený program a zkraje roku 1920 dokonce ani schválené stanovy, přesto se jeho členové začali zabývat sportovní problematikou, která spadala do kompetence jednotlivých tělovýchovných svazů.

Již od jeho vzniku tak panovala v řadách sportovních funkcionářů skepse. Okolnosti založení Československé sportovní obce se nezamlouvaly přívržencům Sparty. Všichni tři iniciátoři z Kruhu sportovních novinářů byli totiž spjati se Slavií. První schůze proběhla 1. listopadu 1918, na níž se dostalo pozvánky předsedům či dalším činovníkům sportovních svazů. Zde byl zvolen přípravný výbor.⁴¹

Definice působnosti Československé sportovní obce zněla takto: „Československá sportovní obec sdružujíc v sobě všechna odvětví československého sportu, jest svrchované organizační středisko sportu ve státě československém (...).“⁴² Obecné fráze hovořily i o účelu této organizace, čímž bylo myšleno zavedení, zdokonalení a rozšíření sportu v tuzemsku, a v neposlední řadě povznesení tělesných a mravních sil národa.

Konkrétní program se objevil ve stanovách. Československá sportovní obec se měla zasazovat o stanovení zásad amatérského sportu, zřizování ústředí pro každý sport, ochranu zájmů československého sportu, péči o sport ve školách a vzdělávacích ústavech, pořádání různých akcí a popularizaci tělovýchovy.⁴³

Následující události vyvolaly ostrý spor mezi Československou sportovní obcí a Československým svazem fotbalovým. První jmenovaná organizace totiž otevřela výše zmíněnou otázku amnestování hráčů, jež za Velké války nastupovali v rakouském fotbalovém svazu. Československý svaz fotbalový se na valné hromadě usnesl na zrušení distancu těchto fotbalistů. Československá sportovní obec však oznámila, že usnesení svazu neuznává

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 446, 454.

⁴² Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Československá sportovní obec (ČsSO), karton č. 606, signatura XIV/0391.

⁴³ Tamtéž.

a požaduje, aby bylo jeho rozhodnutí zrušeno. Fotbalové ústředí nařčení rezolutně odmítlo a jasně deklarovalo, že se jedná o interní záležitost svazu. Brzy na to došlo k přerušení styků mezi oběma organizacemi.⁴⁴

1.1.4 Československá Asociace Footballová (ČSAF)

Zastřešující ústředí, které mělo na starost organizaci kopané napříč Československem, vzniklo v roce 1921. Primární účel spočíval v zastupování tuzemského fotbalu směrem ven, tedy do zahraničí, což se týkalo jednak řízení reprezentačních mužstev, ale rovněž vysílání domácích delegátů na mezinárodní kongresy, přináležící výhradně pod patronát organizace FIFA.⁴⁵ Československá Asociace Footballová zasahovala také do klubové sféry, přičemž hrála úlohu při sjednávání zápasů se zahraničními celky. Jelikož tento bod představoval pro tuzemská mužstva neodmyslitelnou část jejich sportovního a ekonomického fungování, je na místě věnovat následujícím řádkům taktéž úlohu vrcholné organizace v meziválečné republice.

Členové fotbalové asociace vzešli ze zástupců jednotlivých národnostních svazů, jimž bylo toto ústředí nadřazeno. Výše zmíněné fotbalové svazy měly nárok na alespoň jednoho člena v případě, že sdružovaly nejméně 4000 registrovaných hráčů. Stanovy zároveň přiznávaly garanci zastoupení dvěma nejvýznamnějším ústředím, československému svazu (ČSSF) museli být vyhrazeni minimálně tři členové a jeho německému protějšku (D. F. V.) přináleželo alespoň jedno zastoupení. Dále se zde objevovali příslušníci menších svazů, a to maďarského (M. L. Sz.), židovského (K. M. K. R. J.) a polského (P. Z. P. N.). Zbytek tvořil ústřední výbor. Zastupování spolku náleželo osobě předsedy, jenž se volil na tříleté období. Prvním ve funkci se stal jeden ze zakladatelů pražské Sparty a rovněž její předseda Otakar Petřík.⁴⁶

Jmění asociace poházelo z členských příspěvků jednotlivých svazových organizací. Největší podíl tvořily příspěvky z jednotlivých svazových ústředí. Například v roce 1924 činil tento objem 65 000 Kč. Asociace si ukládala prostředky na pokrytí větších mezinárodních turnajů, kterých se účastnil národní tým, jimiž byly například olympijské hry. Za tímto účelem se dočkal vzniku olympijský fond, v němž bylo uloženo v témže roce bezmála 100 000 Kč. Marginální částky na straně příjmů pocházely z bankovních úroků a získaných financí z pořádaných reprezentačních utkání. Výdej tvořily především platy úředníků – 41 582 Kč, náklady za zápasy – 25 565 Kč, cestovné – 15 379 Kč. Mezi menší položky patřilo nájemné, kancelářské potřeby a zařízení – typicky věci z běžné byrokratické agendy.⁴⁷

⁴⁴ PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 458-459.

⁴⁵ Mezinárodní federace fotbalových asociací.

⁴⁶ Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Československá Asociace footballová (ČAF), karton č. 613, signatura XIV/0490.

⁴⁷ Archiv Sbírkový tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, Fotbal / ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.

1.1.5 Československý olympijský výbor

„V úterý poté, 5. listopadu 1918, byli k nám pozváni na čaj pánové Roessler-Ořovský, Zelenka, Richter, Heinz, Kalva, Mattuš, Fuchs-Robětn, Kaizl, Kruliš, Fehrer, dr. Bastl a dr. Jesenský a Československý výbor olympijský byl znovu vzkříšen a ustaven,“ vzpomínal na setkání plném výrazných osobností tuzemského sportu první předseda znovuobnovené organizace Jiří Stanislav Guth-Jarkovský. On sám předtím stál i za původním založením Českého olympijského výboru na sklonku 19. století.⁴⁸

Důležitou organizaci sportovního života představoval v prvorepublikové éře Československý olympijský výbor, který sídlil v Praze. Jeho pole působnosti vymezovaly původní stanov. Bod č. 1 zněl: „Účelem spolku jest, aby československý sport a tělocvik byl zastoupen při mezinárodních hrách olympijských a athénských. Tím měl defacto na starost vysílání reprezentačních výprav na podobné akce. Mezi některé z dalších kompetencí ČOV spadalo jednání s ostatními olympijskými výbory a MOV,⁴⁹ případná organizace tuzemských olympijských her v Československu a podíl na výstavbě stadionu v Praze. Výše uvedené kroky pak měl činit pomocí prostředků, které získával pomocí členských příspěvků, ostatních podpor, darů a svou roli zde sehrál pochopitelně i stát. Záležitosti spolku obstarávaly dva hlavní orgány. První představovala řádná, případně i mimořádná valná hromada, vedle níž fungoval ještě správní výbor.⁵⁰

Mezi členy posledně jmenovaného orgánu patřili zástupci ministerstev či členové Československé sportovní obce a Sokola. V čele působil předseda, který zastupoval spolek navenek. Funkci během První republiky vykonával po Guthovi-Jarkovském ještě Josef Gruss.⁵¹ Vedoucího reprezentanta případně zastoupili místopředsedové a mimo ně výbor obsahoval pozice pokladníka, tajemníka, jednatele, archiváře nebo zapisovatele.⁵² Jednotlivci, jež působili v rámci ČOV, se dělili do různých kategorií. V případě druhé, musel takovýto zakládající člen, jak byl daný jedinec nazýván, přispět na účel spolku nejméně 1 000 korunami, aby se jím vůbec mohl stát.⁵³

⁴⁸ GUTH-JAROVSKÝ, Jiří Stanislav. Paměti. Díl II. Paměti olympijské (1894-1918). V Praze: Hejda & Tuček, 1929, s. 279; Oficiální webové stránky Českého olympijského výboru. Dostupné z:

<https://www.olympijskytytm.cz/article/zanechal-tajemne-poselstvi-pro-rok-2093-pred-160-lety-se-narodil-otec-ceskeho-olympismu>.

⁴⁹ Mezinárodní olympijský výbor.

⁵⁰ Národní archiv: fond Československý olympijský výbor, Praha, *Stanovy ČsVO – změny, korespondence týkající se stanov, 1919-1939*. Původní stanov, 1919, karton č. 1, inv. č. 1; Národní archiv: fond Československý olympijský výbor, Praha, *Stanovy ČsVO – změny, korespondence týkající se stanov, 1919-1939*. Stanovy Československého výboru olympijského, 1925, karton č. 1, inv. č. 1.

⁵¹ Oficiální webové stránky Českého olympijského výboru. Dostupné z: <https://www.olympijskytytm.cz/historie-cov>.

⁵² Národní archiv: fond Československý olympijský výbor, Praha, *Stanovy ČsVO – změny, korespondence týkající se stanov, 1919-1939*. Stanovy Československého výboru olympijského, 1924, karton č. 1, inv. č. 1.

⁵³ Národní archiv: fond Československý olympijský výbor, Praha, *Stanovy ČsVO – změny, korespondence týkající se stanov, 1919-1939*. Valná schůze ČsVO 22. října 1926, karton č. 1, inv. č. 1.

Jeden z dodatečně zakomponovaných paragrafů oněch stanov pravil: „(Účelem spolku jest), aby rozhodoval dle návrhů přísl. svazů s konečnou platností o výběru a počtu českosl. borců, vysílaných na olympijské hry.⁵⁴ ČOV se ve 30. letech dočkal několika poměrně zásadních reforem ohledně interního financování, k čemuž se ještě dostaneme. Každopádně zde vychází na světlo důležité pojítko mezi olympijským výborem a samotnou kopanou, jelikož se na vysílání fotbalistů pod pět kruhů podílel jak ČOV, tak i Československá fotbalová asociace, což dokreslovala předchozí kapitola. Například odhadovaný finanční náklad kompletní výpravy na olympijské hry v Paříži v roce 1924 činil zhruba 430 000 Kč.⁵⁵ Ten pomáhala sanovat i sbírka uveřejněná v tisku: „U příležitosti dnešního finále poháru mezi Spartou a Slavií uspořádá mezi návštěvníky zápasu sbírku ve prospěch výpravy našich sportovců všech odvětví na pařížskou olympiádu v r. 1924. Zatímco v mnoha zemích je o důstojnou reprezentaci již nyní postaráno bohatými finančními prostředky, náš Československý výbor olympijský, na němž spočívá tíha reprezentace našeho národa na největší manifestaci sportovní, olympijských hrách, musí se obracet k přátelům sportu, aby sami pomohli.“⁵⁶

1.1.6 Hospodářská struktura fotbalových ústředí

Ekonomické fungování fotbalových ústředí záviselo do značné míry na přerozdělování finančních zdrojů zdola. Nejnižší jednotku představovaly samotné kluby, jejichž příjmy pocházely na prvním místě ze vstupného na utkání.⁵⁷ Cílem této kapitoly není popsat hospodářskou strukturu samotných klubů, přestože samotný sportovní spolek tvořil nejnižší ekonomickou jednotku dané župy, tedy oblastní organizace svazu. A to v tom smyslu, že se spolupodílel na financování župní organizace. Proto je nezbytné nastínit i tyto kontury, které spolu s peněžní stránkou dalších institucí pomohou dokreslit tehdejší hospodářské poměry jednotlivých ústředí, jejichž činnost přímo souvisela s kopanou.

Nejprve se podívejme na hospodářský vztah župy a jejich členských klubů. Na prahu 20. let existovaly typicky příspěvky dvojího druhu. První se skládal z předem dané částky, která se odvíjela od úrovně jednotlivé soutěže. Například všech 20 klubů I. A třídy ve středočeské župě hradilo 200 korun. Celky I. B třídy a II. třídy hradily pouze 100 korun, přičemž od dalších herních pater níže se suma dále snižovala. Druhý příspěvek, jenž župní pokladnu saturoval významněji, se nazýval daň z hlavy. Ta vycházela z výnosů jednotlivých župních utkání – tedy

⁵⁴ Národní archiv: fond Československý olympijský výbor, Praha, *Stanovy ČsVO – změny, korespondence týkající se stanov, 1919-1939*. Korespondence, 20. února 1929, karton č. 1, inv. č. 1.

⁵⁵ Národní archiv: fond Československý olympijský výbor, Praha, *Stanovy ČsVO – změny, korespondence týkající se stanov, 1919-1939*. Korespondence – finanční. Úč. řed. Richter, 1923, karton č. 1, inv. č. 19.

⁵⁶ Pro důstojnou reprezentaci našeho sportu na pařížské Olympiádě. Právo lidu. 14. října 1923, roč. 32, č. 240, s. 8.

⁵⁷ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 133.; Archiv SK Slavia Praha: Ročenka S.K. Slavia v Praze 1932: *K valné hromadě 24. února 1933. Nákl. Sportovního klubu Slavia v Praze*. Praha: E. Grégr a syn, 1933, s. 16-23.

vstupného, kde byl alespoň jeden klub součástí dané župy. Patřily sem matche⁵⁸ na mezižupní i mezinárodní úrovni a samozřejmě taktéž zápasy, jejichž formát spadal pod patronát oblastní organizace. Samotná „župní daň“ se vyměřovala procentuálně a v rámci středočeské organizace se pohybovala mezi 10 až 30 %, konkrétní výše záležela na typu utkání, ale lze konstatovat, že zápasy vyšší úrovně podléhaly progresivitě. Naopak pro nejmenší kluby platil pouze roční paušál v symbolické výši 50 korun, což se vztahovalo na mužstva s neohrazeným hřištěm. Daň z hlavy tvořila bezmála 53 % všech příjmů župy, zatímco roční příspěvky členských klubů participovaly na příjmové straně pouze 10 %.⁵⁹ Lze tedy s jistotou říct, že župní organizace byly do velké míry závislé na těchto prostředcích.

Určitý finanční obnos žup pak putoval do pokladny Československého fotbalového svazu. Výraznou příjmovou složku tvořily členské příspěvky jednotlivých žup, které se odvíjely od počtu registrovaných hráčů dané oblastní organizace. Středočeská župa jakožto kvantitativně největší organizace odváděla nejvíce peněžních prostředků. Druhá významná položka, jež putovala ze župního do svazového rozpočtu, spočívala v dani z hlavy, tedy obdobnému přerozdělovacímu procesu, jaký fungoval mezi župními kluby a oblastními organizacemi. V rámci ročních příjmů svazu, jež činily sumy zpravidla čítající statisíce korun, participovaly přerozdělované župní finance v řádech desetitisíců korun. Župy se tak podílely členskými příspěvky a daněmi na svazových financích zhruba necelými 20 %. V rámci výtěžků z mezižupních zápasů, příjmů z nově registrovaných hráčů a dalších položek by však byl celkový podíl mnohem vyšší, nicméně se jedná o položky, na nichž spolupracoval jak svaz, tak jednotlivé župy.⁶⁰

Ekonomické fungování Československé fotbalové asociace vycházelo z jednoduššího modelu, než tomu bylo v případě ČSSF. Hospodaření samotné asociace se odvíjelo od členských příspěvků jednotlivých národnostních svazů, které subvencovaly nejvyšší ústředí dle velikosti své členské základny.⁶¹ Vyjma zakládání různých peněžních fondů jako v případě olympijského fondu, kdy ČSAF spořila peněžní prostředky na větší výdajové položky, představovaly nezastupitelnou příjmovou položku již zmíněné členské příspěvky od svazů. Závislost a provázanost mezi asociací a svazy byla patrná na první pohled. Sama Československá fotbalová asociace vznikla na modelu zastřešující svazové organizace československé kopané, a nikoliv jako zcela samostatná ekonomická jednotka.⁶²

⁵⁸ Dobový výraz, později počestělý na mač. Anglicky: match.

⁵⁹ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1923, tisk, karton č. 3, inv. č. 107.

⁶⁰ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, Fotbal / ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Ročenky. Ročenka ČSF 1921, tisk, karton č. 2, inv. č. 64.

⁶¹ Platilo pro řádný a obvyklý stav – tedy v dobách vyřešení poměrů v československém fotbale mezi jednotlivými národnostními svazy.

⁶² Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, Fotbal / ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.

Předešlé odstavce si kladly za úkol alespoň nastínit finanční poměry jednotlivých tělovýchovných organizací v rámci kopané. Ekonomický model československých fotbalových orgánů závisel do značné míry na přerozdělování finančních prostředků zdola, od klubů, žup a národnostních svazů až po Československou fotbalovou asociaci. Přerozdělování financí bylo nejčastěji prováděno za pomoci členských příspěvků, které hradil daný člen své nadřazené organizaci.

1.1.7 Ekonomický vliv státu na kopanou

Nicméně je nutno dodat, že veškeré finance nepocházely jenom z výše uvedených zdrojů. Na celkovou finanční kondici kopané měl určitý vliv i stát, který sice většinou nesáhl k přímé peněžní subvenci, nicméně se jeho konání i tak promítlo v hospodaření klubů a ústředí, a to pomocí daňových nástrojů. Nejdiskutovanější daňové břemeno představovala tzv. daň ze zábav.⁶³ Poplatek souvisel se zápasovým vstupným, jehož část plynula do zemských a později do obecních rozpočtů. Jeho vznik byl iniciován již za monarchie na konci prosince 1915, kdy se hledaly způsoby, jak financovat válečnou mašinérii za první světové války. Dávka přetrvala i po vzniku Československa a dočkala se několika parametrických změn. Původní výše se měla pohybovat od nejméně 10 haléřů, až po 10 % konečné ceny vstupenky. Takto nízký odvod by pro pořadatele ani platícího fanouška neznamenal zásadní cenovou zátěž. Nicméně červencové nařízení vlády z roku 1920 vyvolalo značný nárůst této daně. Tehdejší garnitura sáhla k progresivnímu zdanění, přičemž z ceny nejhodnotnějšího vstupného zhruba nad 20 korunami se odváděla horentní 50 % výše z celkové sumy.

Odvody ze vstupného zahrnovaly i daň z obratu. Autor týdeníku Slavia v článku lamentoval nad tím, proč musí sportovní klub platit onu dávku stejně jako průmyslník nebo obchodník, a to i z výtěžků, které neputují do klubové pokladny pořadatele utkání. „Veškeré domácí podniky pořádají se na 50 %, čili ze dvou tisíc patří každému (z celků) 1000 korun, ale klub, na jehož hřišti se podnik pořádá, musí zaplatit daň nejen ze svých 1000 Kč, nýbrž i daň z druhých 1000 Kč, patřících soupeři. Přitom musí soupeř z obdržených 1000 Kč zaplatit daň také.“⁶⁴ Pak rovněž existovaly případné drobné příspěvky, které si častokrát zaváděly samy kluby. Slavia například zavedla příplatek k lístku v hodnotě 20 haléřů na úrazové pojištění diváků, čímž reagovala na neštěstí po zřícení tribuny v prosinci 1934. Sparta pak ve 30. letech uvedla v život přírůžku ve prospěch nezaměstnaných obyvatel.⁶⁵

⁶³ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 133–136.

⁶⁴ Archiv SK Slavia Praha: SK Slavia Praha Věstník. Slavia: *Sportovní týdeník*. Co tíží sport. 11. dubna 1926, roč. 2, č. 9, s. 64.

⁶⁵ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 133-134.

Nejhorlivější diskuse se však točila okolo dávky ze zábav. Daňové zatížení bylo hojně diskutováno v rámci fotbalové obce, v níž se pochopitelně nesetkávalo s pochopením. Kupříkladu rezoluce plzeňské valné hromady ČSSF z konce roku 1920 o dani ze zábav hovořila takto: „Mimořádná valná hromada ČSSF dne 5. prosince 1920 porokovala o tíživé dani ze vstupenek na hřiště klubů Československé republiky, protestuje proti ní litujíc, že veškeré dosavadní protiakce nenalezly u vládních činitelů ohlasu a prohlašuje, že odsuzuje tuto nekulturní daň – Rakouskem československému sportu nepřejícím, zavedenou a Československou republikou převzatou, (...) a žádá kompetentní vládní činitele a poslanecké kruhy o okamžité zrušení zmíněné daně, před mezinárodním forem ostudné (...).⁶⁶

O vyškrtnutí daně doléhající na sportovní a další zábavní podniky ze sbírky zákonů usilovali rovněž samotní poslanci. Určitě ne náhodou se jednalo o Jiřího Stříbrného s Janem Šebou,⁶⁷ které kromě politické minulosti pojila i předsednická funkce v AC Spartě, již oba nějaký čas zastávali. Přestože se našli i další členové zákonodárnyho sboru,⁶⁸ jež podobný návrh vznášeli, zůstala dávka ze zábav po období První republiky nezrušena. Návrhy na přelomu 20. a především 30. let narážely na odpor vlád, které zdůvodňovaly svůj postoj výpadkem značné finanční sumy, jež by zvláště v období hospodářské krize byla citelná.⁶⁹

Pokud budeme hovořit o dalších aspektech, v nichž se československé státní orgány zapojovaly do ekonomických potřeb sportovních odvětví, je na místě zdůraznit, že byl tento vliv uplatňován jen v omezené míře. Tělovýchovná gesce většinou spadala pod Ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy. Samotný resort a další veřejné instituce však nejčastěji finančně subvencovaly organizace typu Sokol, Orel, Dělnické tělocvičné jednoty, nebo Klub československých turistů. Renomovaný sportovní historik Martin Pelc v jedné ze svých monografií uvádí, že dotace pro výše pojmenované spolky se pohybovaly v řádech miliónů korun, zatímco sportovní svazy častokrát utržily tisíce či maximálně desetitisíce korun. Výdaje resortu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy určené pro sport a tělovýchovu participovaly na celkovém rozpočtu jenom asi 3 %, což představovalo velmi malý podíl.⁷⁰ „Jest známou pravdou, že sport odvádí tisíce a tisíce zdravých mužů armádě a bude jich odváděti tím více, čím více bude sport rozšířenější. Čím ale přispívá stát a obce k tomuto úkolu? Nechceme poukazovati na státy jiné, zejména sousední Německo, kde stát za přispění obcí staví stadiony, kde tisíce mládeže vychovává prostřednictvím sportu na zdravé a dobré

⁶⁶ Sportovní věstník: *Časopis věnovaný zájmům československých sportovců – Oficiální orgán Československého Svazu Fotbalového, župy Středočeské, Východočeské, Západočeské a Podbrdské, Svazu házené a ženských sportů, Čsl. svazu těžké atletiky a Sboru soudců fotbalových*. 6. prosince 1920, roč. 2, č. 98, s. 1.

⁶⁷ Oba byli někdejšími straníky u Národních socialistů a rovněž zastávali klubové funkce v kopané.

⁶⁸ Jednalo se například o skupinu Národních socialistů, v čele s Fráňou Zemínovou, Otakarem Svobodou a dalšími.

⁶⁹ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 134-135.

⁷⁰ PELC, Martin. *Sport a česká společnost do roku 1939: Osobnosti – Instituce – Reflexe*. Praha: NLN, 2018, s. 70–72.

vojíny, protože bychom se nechtěli vydati výtce, že chceme sport zmilitarizovati. Ale pouhá otázka zdraví a síly národa jest tak důležitá, aby jí ze strany příslušných korporací byla věnována péče a pozornost ta největší,“ kriticky poukázal týdeník Slavia.⁷¹

Stát se ovšem zasadil o výstavbu sportovního komplexu na Strahově, kde v období 20. a 30. let vedle sebe vzniklo několik sportovních staveb, včetně sletového, vojenského a sportovního stadionu. Československé vládní úřady celý projekt financovaly, vyjma některých nákladů na inženýrské sítě a pozemní úpravy, tyto výdaje zaplatila pražská obec. První fáze výstavby byla dokončena v roce 1925, přičemž musela být finalizována do začátku konání VIII. všesokolského sletu, tedy o rok později. Následující proces výstavby zahrnoval dokončení sportovního stadionu, jenž se dočkal svého otevření o deset let později.⁷²

Lokace pro nový stadion však nebyla od počátku projektu zcela jasná. Na stole bylo několik variant, uvažovalo se o umístění v Braníku, na Letné, nebo na Pankráci. Nakonec se ale zástupci ministerstev, Prahy, Československého všesportovního výboru a další přiklonili ke strahovské variantě, kde již bylo investováno 16 miliónů korun do výstavby sletového stadionu.⁷³

Po první zatěžkávací zkoušce v rámci finále Středoevropského poháru mezi Spartou a Ferencvárose se na nový stadion valila vlna kritiky. Výtky směřovaly na špatnou viditelnost vůči hřišti, nebo na poměrně nízkou kapacitu diváků. „Poradní sbor pro tělesnou výchovu pozval se svojí propagační komisí na Strahovský stadion zástupce tisku, členy sboru a zástupce úřadů, aby jim vysvětlil nejen zařízení stadia a nynější situaci celé stavby, nýbrž aby byla příležitost, že výtky objevené se po fotbalovém utkání Sparty s Ferencvárose nebyly věcné a že nedostatky lze odstranit velmi jednoduše, protože vznikly vlastně jen z úsporných příčin a nejdou na vrub projektantů. Bylo zjištěno, že stadion, počítaný pro 45 000 diváků, byl při zápasu Sparty přetížen asi o 30 procent, takže diváci nemohli ovšem s některých míst dobře vidět,“ referovaly Lidové noviny,⁷⁴ jejichž autor v článku dále zmiňoval celkovou cenu 6 miliónů korun, která podle obhájců nového stadionu znamenala poměrně nízké náklady a lze tak stavbu hodnotit jako úspěšný projekt.⁷⁵

Čas později ukázal, že zbudovaná kapacita Strahovského stadionu jednoduše neodpovídala rostoucímu diváckému zájmu v průběhu 30. let. Nevyhovující výhled z tribun šel do jisté míry také na vrub projektantům. Fotbaloví a atletičtí funkcionáři tak stavbu vnímali spíše jako

⁷¹ Archiv SK Slavia Praha: SK Slavia Praha Věstník. Slavia: *Sportovní týdeník*. Co tíží sport. 11. dubna 1926, roč. 2, č. 9, s. 64.

⁷² PELC, Martin. *Sport a česká společnost do roku 1939: Osobnosti – Instituce – Reflexe*. Praha: NLN, 2018, s. 93-98; Cvičiště pro VIII. všesokolský slet 1926. Věstník sokolský: list svazu československého sokolstva. 16. července 1925, roč. 27, č. 27, s. 473.

⁷³ Rekord. 11. října 1930, roč. 1, č. 30, s. 1.

⁷⁴ YK. Masarykův státní stadion na Strahově. *Lidové noviny*. 25. září 1935, roč. 43, č. 485, s. 6.

⁷⁵ Tamtéž.

provizorium. Přesto se však stavba sportovního stadionu zařadila k jedné z mála významných investic, jež financoval stát. Navíc se jednalo o stavbu primárně určenou pro sportovní svazy,⁷⁶ a nikoliv pro organizace typu Sokola, které se jinak těšily většímu zájmu a podpory ze strany československých orgánů. Nutno rovněž připomenout, že celková finanční suma, z níž plynuly prostředky do rukou sportovních svazů, kopanou nevyjímaje, představovaly zanedbatelný podíl v rámci ostatních státních výdajů.

1.1.8 Dobudování svazových institucí, rozkol „Plzeň-Pardubice“

V rámci svazového prostředí panovala od počátku rozjitřená atmosféra mezi kluby z Prahy a přilehlého okolí, což zahrnovalo župy Středočeskou, Západočeskou, Podbrdskou a Severočeskou, oproti nimž stála hlavně značná část venkova.⁷⁷ A to hned z několika důvodů. Výraznou roli hrál hospodářský faktor, jelikož největší položku v příjmech klubů tvořilo vstupné, a protože pražské celky přitahovaly největší pozornost a pyšnily se značnou prestiží, měly kluby sídlící mimo tento region zájem na tom, aby docházelo k pravidelným zápasovým konfrontacím s mužstvy Středočeské župy. Důvod byl prostý, tyto spolky se snažily posílit svůj finanční a sportovní profit, a zvýšit tak popularitu kopané i na perifernějších místech. To však mělo k realitě daleko, celky z hlavního města totiž preferovaly utkání mezi sebou.⁷⁸ Situaci dokresluje i zpráva tehdejšího předsedy Josefa Fanty v ročence Středočeské župy. „Co chtěl venkov? Pomocí našich vedoucích klubů sílit a finančně si vůči ústředí ulehčiti. Nebezpečnou zbraní, kdy football se v Praze plnou parou rozvíjel, bylo rozbití prvé třídy a vytvoření tzv. ligového mistrovství, do něhož by byly zařazeny vedoucí pražské kluby a vyřazeny tím z našeho mistrovství. (...) Praha měla vše finančně odnésti. Prostě to, co pro sebe zachránila, ušetřila a finančně se zajistila, mělo se přesunouti v jiný směr.“⁷⁹

Pražským klubům totiž stávající formát vyhovoval, protože takováto městská utkání lákala více diváků, neobnášela významné cestovní náklady a byla tudíž finančně výnosnější. Diváckou návštěvnost výstižně popsal pisatel v roce 1921 v periodiku Sparta. Domácí utkání klubu s identickým názvem lákala nejvíc ta měření sil, v nichž se představili městští rivalové, anebo celky ze zahraničí. Derby Sparta-Slavia přihlíželo přes 18 400 osob, klání Sparty s Norimberkem vidělo 17 658 fanoušků, přičemž na zápas s Teplicemi dorazilo pouze něco málo přes 10 000 přihlízejících, žádný jiný mimopražský republikový celek se této metě ani nepřiblížil.⁸⁰ Tehdejší zápasové poměry nastiňuje i herní schéma druhého pražského „S“ – Slavie, které pochází z roku 1927. Soutěžní formát nebyl tak podstatný a vypovídající, jelikož

⁷⁶ PELC, Martin. *Sport a česká společnost do roku 1939: Osobnosti – Instituce – Reflexe*. Praha: NLN, 2018, s. 93-100.

⁷⁷ Župy Východočeská, Severozápadočeská, Jihočeská, Bratislavská, Západočeská a Hanácká.

⁷⁸ PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 465, 470.; PETRŮ, Karel. *Třicet let Č. svazu fotbalového: a trochu historie kopané v zemích československých*. Praha (s.n.), 1931, s. 127-128.

⁷⁹ Archiv Sbirky tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1923, tisk, karton č. 3, inv. č. 107.

⁸⁰ Sparta: *Oficiální orgán A. C. Sparta*. 9. prosince 1921, roč. 1, č. 5, s. 3.

soupeře určoval los a obsazení účastníků, což však neplatilo pro přátelská utkání. Těch Slavia sehrála celkem 25 a rovných 17 klání hrála proti zahraničním soupeřům, nejčastěji s mužstvy z Maďarska a Rakouska. S mimopražskými mužstvy, která nespádala pod Středočeskou župu, se „sešívání“ střetli pouze pětkrát, a to ani jednou nenastoupili proti mužstvu z Moravy, případně ze Slovenska. Výše zmíněné příklady nevybočovaly v rámci druhého desetiletí 20. století z řady, přičemž měření sil nejzvučnějších pražských celků s kluby ze sousedních zemí byla daleko četnější než s jejich protějšky z ostatních koutů mladé republiky.⁸¹

Na prahu 20. let však ještě neexistovala celostátní soutěž. Celky ze Středočeské župy a republikoví nečlenové spolu hráli pouze v poháru, anebo v rámci klání vítězů jednotlivých žup, případně na sebe narazili v již rozebraném schématu přátelských utkání. Padaly dokonce návrhy na sehrání mistrovství mezi jednotlivými župními mistry pouze jednou za dva roky, což by frekvenci podobných klání ještě umenšilo. Pozdější svazový sekretář Karel Petrů nazval podobné jednání egoistickým, přičemž pro podobné návrhy neměl pochopení, a to zcela jistě nepatřil k radikálním odpůrcům chování Středočeské župy.⁸²

Ve vztahu k poměru pravomocí jednotlivých žup a československého fotbalového svazu figurovaly mezi oblastními organizacemi odlišné postoje. Zatímco silná Středočeská župa raději preferovala větší autonomii a vlastní kompetence, optikou většiny ostatních žup se mělo stát svazové ústředí organizací s vyššími pravomocemi, které se však měly zabírat otázkami týkající se celorepublikové problematiky. Nakonec se objevoval názorový proud „slabších“ žup, jež si v určitých situacích přály přímou intervencí z Prahy.⁸³

Roztržka mezi dvěma hlavními proudy nabrala na obrátkách v druhé polovině roku 1920, kdy byla přijata rezoluce, v níž se jako místo konání valné hromady odhlasovaly Pardubice, namísto Prahy⁸⁴ (sídle svazu), kterou prosazovali Středočeši. Odpůrci se však uchýlili ke kroku poněkud zvláštnímu, jelikož se rozhodli svolat valnou hromadu do Plzně. Což bylo umožněno i díky volnému výkladu svazových stanov, které si oba tábory vykládaly po svém. Jelikož formálně stále ještě existoval původní svaz založený již v roce 1901, Středočeská skupina navázala na předválečný spolek, zatímco „venkovské“ župy se přihlásily ke vzniknuvšímu Československému svazu fotbalovému. Po období rozkolu tak vedle sebe koexistovala dvě svazová sdružení.⁸⁵ 5. prosince 1920 se tedy konala hned dvě shromáždění, a to v již

⁸¹ Archiv SK Slavia Praha: Ročenka S. K. Slavia v Praze 1927: *K valné hromadě 10. února 1928. Nákl. Sportovního klubu Slavia v Praze*. Nákladem Sportovního klubu Slavia v Praze. Praha: K. Reyl, s. 36-37.

⁸² PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 470.

⁸³ PETRŮ, Karel. *Třicet let Č. svazu fotbalového: a trochu historie kopané v zemích československých*. Praha (s.n.), 1931, s. 129-130.

⁸⁴ Tehdejší sídlo svazu a zároveň sídelní město Středočeské župy, což pro tuto organizaci představovalo značnou symboliku.

⁸⁵ Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Český Svaz Fotbalový, karton č. 592, signatura XIV/0120; Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Československý (Český) svaz fotbalový (ČSF), karton č. 611, signatura XIV/0450.

zmíněných Pardubicích a Plzni. V následujících dnech a týdnech však přece jenom převládá rozum, když se po námluvách rozhodli činovníci obou uskupení rezignovat a svolat na příští rok regulérní valnou hromadu, která byla pod záštitou novějšího Československého svazu fotbalového. Smír byl dosažen i za splnění požadavků „Pardubické skupiny“,⁸⁶ jež se týkaly návrhů na zavedení hráčského rejstříku a zřízení svazové kanceláře. První bod byl důležitý i z hlediska fungování samotného svazu, jelikož počet členů jednotlivých žup později představoval redistribuci počtu hlasů na valných hromadách. Tím došlo k nahrazení předešlého a značně elementárnějšího způsobu, který byl postaven na kvantitativním zastoupení klubů v rámci žup, a nikoliv jednotlivých fotbalistů. Mimo jiné se často děly případy hráčů, kteří se v jedné župě provinili proti předpisům a dočkali se diskvalifikace. Po dobu suspendace se však dotyčný přesunul do jiné župní organizace, kde mu bylo umožněno hrát. I z tohoto důvodu se měl zařadit systém hráčského evidování do praxe.⁸⁷

Druhá a neméně nezbytná otázka spočívala v ustavení skutečné kanceláře svazu. Ještě v roce 1921 měla na starost sekretariát ústředí pouze jedna osoba, jež vyjma toho vykonávala své občanské povolání, a aby toho nebylo málo, řídila rovněž kancelář Středočeské župy. Během let 1921 a 1922 se však agendy Č.S.S.F ujalo pět úředníků. „Převzal jsem od svého předchůdce staré razítko a polštářek k jeho zbarvování, několik málo právě došlých dopisů – a byl jsem s převzetím sekretariátu hotov.“ Tak vzpomínal na svůj nástup do sekretářské funkce svazu Karel Petrů v roce 1922, který se tím de facto stal autonomní úřadující jednotkou, jež už souběžně nevykonávala své povinnosti jak v rámci svazu, tak župní organizace.⁸⁸ Provizorní stav kanceláře však zamezil jejímu hladkému fungování, k němuž se připojily i další komplikace. Zpráva sekretáře uvádí těžkopádnou komunikaci s jednotlivými župami. Poněkud specifický postoj zaujala Slezská župa, která sekretáři neodpovídala na došlou korespondenci, tudíž se on sám musel vypravit do Moravské Ostravy, aby zjistil skutečný stav věcí. Po absolvování cesty zjistil, že si valná hromada župy sice zvolila svůj výbor, ten se však nebyl schopen sejít ani sedm týdnů k ustavující schůzi. Po intervenci svazu se situace nakonec stabilizovala, a přestože slezské poměry byly v rámci republikového srovnání extrémem,⁸⁹ tak i tato událost ukazovala na stále ještě revoluční úřadování v československé kopané na prahu 20. let.⁹⁰

I strnulý vývoj fungování fotbalových ústředí však začal nabírat alespoň nějaký spád, k ideálu tehdejších pracovníků měl však na hony daleko. Sám Petrů totiž viděl jako nezbytné, aby byla

⁸⁶ Ta zahrnovala převážně zástupce českého venkova a Moravu.

⁸⁷ PETRŮ, Karel. *Třicet let Č. svazu fotbalového: a trochu historie kopané v zemích československých*. Praha (s.n.), 1931, s. 128.

⁸⁸ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, Fotbal / ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Ročenky. Ročenka ČSF 1921, tisk, karton č. 2, inv. č. 64.; K převzetí funkce došlo na konci jara 1921.

⁸⁹ Spolu s poměry v některých slovenských župách.

⁹⁰ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, Fotbal / ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Ročenky. Ročenka ČSF 1921, tisk, karton č. 2, inv. č. 64.

dobudována vyhovující svazová kancelář, a to v době, kdy už se před více jak rokem svaz usnesl na tom, že tuto otázku začne intenzivně řešit. Svazový sekretář se dokonce sám ve výroční zprávě doznal, že má problémy s časovým vytížením. „Přiznávám otevřeně, že jsem na agendu Č.S.S.F v posledních měsících nestačil. Domnívám se, že proto, že přesahovala síly jedincovy. Poslední týdny pracoval jsem denně od 8 hod. dopolední do 5. až 6. večerní s malou přestávkou k obědu, přes to však zůstala mi řada t. zv. „restů“ (...).“⁹¹

Na přelomu let 1921 a 1922 se podařilo pronajmout kancelářskou místnost v kavárně Union na Národní třídě v Praze. Jednalo se sice spíše o provizorium, nicméně i tak to byl krok dopředu. V centru hlavního města byl tak nově umístěn jak sekretariát svazu, tak i ČSAF.⁹²

Další probírané téma v roce 1921, jímž se zabírala fotbalová obec, tentokrát pod patronátem Č.S.A.F, byla dohoda o slevách na drahách s ministerstvem železnic. Jednání dopadla úspěšně na podzim téhož roku. Benefity měly směřovat k řádně registrovaným fotbalistům, jež tak nově měli snížené náklady na cestování. Fotbalové ústředí se pokoušelo dohodnout na identických slevách i s dráhami ústecko-teplickými, buštěhradskými a košicko-bohumínskými, nicméně úspěchem skončila pouze žádost směřovaná k druhým jmenovaným železnicím.⁹³

1.2 Institucionální proměna 2. pol. 20. let a následující dekády

1.2.1 Sportovní obec zanikla. Její místo zaujal všesportovní výbor

Již v červnu 1927 se mezi vysokými fotbalovými funkcionáři zrodila myšlenka na zrození nového zastřešujícího tělovýchovného orgánu. Dle pozdější výroční zprávy s tím přišel Rudolf Henčl, který získal podporu dalších významných person – Rudolfa Pelikána, Ferdinanda Scheinosta a dalších. „Proto přes všechny neshody, které kdysi měli s Čsl. Sportovní obcí, obrátili se na jejího předsedu inž. R. Kaisera a požádali ho o přátelskou rozmluvu o zamýšlené akci. inž. Kaiser prokázal skvělé pochopení pro dobrou myšlenku, třebaže se vysadil eventuální výtce, že nehájí dosti přísně prestiže své funkce jako předseda nejvyššího ústředí ostatních sportů, jakmile se při přátelské schůzce kteréhosi červnového odpoledne v kavárně Union přesvědčil o správnosti věcných důvodů chystané akce, hned se, bez ohledu na svoji šarži, přihlásil jako prostý voják ku práci.“⁹⁴

⁹¹ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, Fotbal / ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Ročenky. Ročenka ČSF 1921, tisk, karton č. 2, inv. č. 64.

⁹² PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 521.

⁹³ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, Fotbal / ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Ročenky. Ročenka ČSF 1921, tisk, karton č. 2, inv. č. 64.; PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 521.

⁹⁴ Národní archiv: fond Československý všesportovní výbor, Praha. ČVV. 1929-1942. II. *Spisy*. Zpráva o činnosti ČVV, karton č. 1, inv. č. 5.

Podrobnější vhléd nabídl v roce 1928 článek Národních listů, od počátku sympatizujících s Československou sportovní obcí, který informoval o její likvidaci: „Takováto Sportovní obec mohla splnit velké své poslání, které jí dali do vínku její zakladatelé. (...) Obec ztrácela pomalu na významu a klesala na úroveň obyčejného spolku, udržována na zdánlivé výši přímo nadlidským úsilím několika jednotlivců. (...) Likvidační jmění Obce činí 4 691 Kč, které zvýší se prodejem sport. knihovny. Čsl. Sportovní obec, která jest první etapou k organizačnímu vývoji po sdružení veškerého sportovstva zaniká, postoupivší své místo, doufejme za lepších existenčních podmínek novému Všesportovnímu Výboru.“⁹⁵

V onom roce tak skutečně došlo v meziválečném Československu k oné restrukturalizaci. Zatímco Československá sportovní obec tedy zanikla, místo se ustavil Československý všesportovní výbor, jenž sdružoval tuzemské tělovýchovné svazy. Sídli v Praze a hned v prvním bodě stanov měl zapsanu identifikační bílo-modro-červenou trikoloru, tedy státní barvy. „Úřední řeč jest československá,“ ovšem příslušníci všech národností v Československu měli možnost využívat při shromážděních a schůzích i svůj mateřský jazyk. Účel organizace spočíval v zastupování sportu jako takového doma i v zahraničí a rovněž napomáhání součinnosti, nebo i řešení sporů mezi jednotlivými tělovýchovnými ústředími. Dále se zde dočteme o vzdělávání, osvětě, přednáškách či nejrůznější sportovní evidenci. Jmění vycházelo z členských a jiných příspěvků, členských poplatků, darů, odkazů, subvencí a zisků z pořádaných akcí. Kupříkladu rozpočet v první roce fungování činil přes 150 000 korun. Kromě svazů byl členem například i Československý olympijský výbor. Orgány ČVV tvořila valná hromada, ústřední a výkonný výbor a různé speciální podvýbory s komisemi. Zastupování navenek náleželo předsedovi. Tím se stal Dr. Rudolf Pelikán, jenž zároveň vedl Československou fotbalovou asociaci.⁹⁶

Nový aktér na scéně uspořádal manifestační pochod Prahou, v němž mimo jiné požadoval, aby výtěžek daní ze sportovních podniků byl využíván ve prospěch sportu. Město se alespoň částečně postavilo k požadavku kladně. Tamní rada se totiž vyslovila pro podporu tělovýchovy, což v praxi znamenalo pomoc jednotlivým klubům s hledáním vhodných pozemků či rovnou hřišť a dále pak i finanční subvence.⁹⁷

Nastupující hospodářská krize, jejíž dno Československo zažilo na začátku roku 1933, však podobným podporám příliš nepřála. Jeví se jako pravděpodobné, že metropole využívala

⁹⁵ J. F. M. De mortuis: Likvidační valná hromada Čsl. Sportovní Obce. Národní listy. 23. března 1928, roč. 68, č. 17, s. 3.

⁹⁶ Národní archiv: fond Československý všesportovní výbor, Praha. ČVV. 1929-1942. II. Spisy. Stanovy Čs. všesportovního výboru karton č. 1, inv. č. 4; Národní archiv: fond Československý všesportovní výbor, Praha. ČVV. 1929-1942. II. Spisy. Zpráva o činnosti ČVV, karton č. 1, inv. č. 5.

⁹⁷ WAIC, Marek. Tělesná výchova a sport v politickém životě meziválečného Československa. Praha: Karolinum, 2019, s. 269-270.

výtěžky ze sportovních klání pro palčivější sociální problémy. Sportovní komise, která fungovala v rámci městských struktur navrhla vyčlenit dalších 800 000 Kč, nicméně z jiných příjmových kapitol. Městská rada smetla tento návrh ze stolu, přestože navrhovatelé argumentovali tím, že mnohým klubům hrozí ztráta sportovních plácků. V první polovině 30. let skutečně došlo k úbytku hřišť. Konkrétní příklad představuje jeden z největších pražských klubů, Viktoria Žižkov, která o svůj pozemek a infrastrukturu na Ohradě přišla sice již na konci předcházející dekády,⁹⁸ nicméně její komplikace se zázemím se už do konce První republiky nepodařily uspokojivě vyřešit. Marek Waic ve své monografii uvádí, že se tak často dělo kvůli tlaku developerské lobby, která odsunula sportovní infrastrukturu na druhou kolej. I to byl případ žižkovského celku, jenž musel vyklidit své hřiště kvůli parcelaci a výstavbě činžovních domů.⁹⁹

Nelichotivá situace ohledně sportovních subvencí a podpor nastala po propuknutí Velké hospodářské krize rovněž na ministerstvu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy. Úřad totiž během krizového období vynakládal na kapitoly spojené se sportem a tělovýchovou několikanásobně méně prostředků než v éře druhé poloviny 20. let. Zbývající finance vystačily pouze na pokrytí vlastních byrokratických výdajů.¹⁰⁰

1.2.2 Byrokratizace, hospodářská kondice fotbalových ústředí ve 30. letech

Předcházející kapitoly, popisující v první řadě fungování Československého fotbalové asociace, Československého fotbalového svazu a v neposlední řadě i Středočeské župy, měly za cíl nastínit i ekonomickou strukturu těchto orgánů. Autor se v nich věnoval především období druhé dekády minulého století, a proto je na místě se zabývat rovněž následujícím vývojem ve 30. letech a komparovat obě výše zmíněná období mezi sebou.

Začněme ČSAF. Ta disponovala v roce 1936, potažmo i v predikci za období 1937, s de facto dvojnásobným rozpočtem než o dvanáct let dříve. Příjmy tvořily bezmála 400 000 Kč. Výdaje na tom byly identicky, což znamená, že asociace měla vyrovnanou bilanci. Podobná situace se vyskytovala k 31. prosinci 1924, kdy však ústředí hospodařilo pouze s necelými 200 000. Bližší vzhled přináší struktura jednotlivých kapitol. Na straně příjmů tvořily v obou dekadách důležitou položku členská příspěvky. Zatímco ve 30. letech si asociace přišla na více než sto tisíc, v polovině předcházející dekády částka dosahovala pouze 65 000. ČSAF si na sklonku První republiky více vydělala pomocí mezistátních zápasů, státní ligy či mezinárodního

⁹⁸ Toto téma podrobněji rozebírá kapitola: Evoluce z plácku, hřiště, až po stadion.

⁹⁹ WAIC, Marek. Tělesná výchova a sport v politickém životě meziválečného Československa. Praha: Karolinum, 2019, s. 270-271.; 25 let Viktorie Žižkov: [1903-1928]. Žižkov: S.K. Viktorie Žižkov, 1928, s. 78-81; KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). Díl 2, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935). Praha: Libri, 2002, s. 36.

¹⁰⁰ PELC, Martin. *Sport a česká společnost do roku 1939: Osobnosti – Instituce – Reflexe*. Praha: NLN, 2018, s. 70.

Středoevropského poháru.¹⁰¹ Zde je srovnání přímo markantní. Důvodů nalezneme hned několik. Popularita kopané expandovala, vzrůstala průměrná divácká návštěvnost, etablovaly se nové soutěže jako například výše zmíněný Středoevropský pohár a v neposlední řadě přibývalo registrovaných fotbalistů. Jejich počet se v druhé polovině 30. let blížil 110 000, zatímco při prvním celorepublikovém sčítání statistici dospěli pouze k cifře lehce přesahující 38 000 hráčů. V rámci asociace za uplynulá léta výrazně nabobtnala kancelářská a byrokratická agenda. Jenom úhrady úřednických platů vzrostly hned trojnásobně.¹⁰²

Klíčovou fotbalovou institucí představoval rovněž československý fotbalový svaz. Ten na sklonku druhé dekády obhospodařoval rozpočet ve výši bezmála 150 000 Kč. Drtivou většinu z něj tvořily župní příspěvky.¹⁰³ Na druhé straně se nejvíce utrácelo nepřekvapivě za byrokracii a výdaje na úřednictvo. V roce 1936 ústředí hospodařilo s částkou o 80 000 vyšší a skončilo s vyrovnaným rozpočtem. Jako poměrně zajímavý a přesný se jeví výkaz příspěvků oblastních organizací. Župy platily vyššímu ústředí za každého registrovaného hráče 3,5 koruny a za dorostence 50 haléřů. Ta nejpočetnější, Středočeská odbočka, uhradila více než čtvrtinu ze všech svazových příspěvků. Struktura na výdajové straně se v průběhu času prakticky nezměnila.¹⁰⁴

Oblastní organizace Prahy a přilehlého okolí hospodařila v roce 1923 s finančním objemem přesahujícím sumu 160 000. Jádrem příjmů vycházelo z příspěvků jednotlivých družstev,¹⁰⁵ ze župních utkání, z přestupů a takzvané daně z hlavy. Chod Středočeské odbočky zajišťovali placení úředníci, kteří stáli pokladnu nejvíce prostředků. Ekonomická bilance z let 1935 až 1937 ukazuje, že župa měla ročně k dispozici dvojnásobek prostředků, a to bezmála 330 000. Strukturální podoba rozpočtu vypadala velmi podobně jako v předcházejícím desetiletí, župa však na vrcholu První republiky měla větší příjem z přestupů hráčů a na opačném pólu více vydávala za každodenní byrokratický chod.¹⁰⁶

Tím, jak se kopaná stávala čím dál větším fenoménem, bobtnalo od prahu 20. let do následující dekády nejen divácké a hráčské prostředí, ale i agenda příslušných fotbalových orgánů. Obecně můžeme hovořit o čím dál větší byrokratizaci. Během meziválečné éry rovněž

¹⁰¹ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, Fotbal / ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. ČSAF 1936, tisk, karton č. 1, inv. č. 3.; Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, Fotbal / ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.

¹⁰² Tamtéž; JELÍNEK, Radovan. Atlas českého fotbalu od roku 1890. Praha: [s.n.], 2005, s. 20-21; PETRŮ, Karel. Dějiny československé kopané. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 549.

¹⁰³ Viz kapitola: hospodářská struktura fotbalových ústředí.

¹⁰⁴ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Ročenky. ČSSF. Výroční zpráva 1936, tisk, karton 2, inv. č. 70; Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Ročenky. Č.S.S.F. 1926, tisk, karton č. 2, inv. č. 68.

¹⁰⁵ Viz kapitola: hospodářská struktura fotbalových ústředí.

¹⁰⁶ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1923, tisk, karton č. 3, inv. č. 107; Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1937, tisk, karton č. 3, inv. č. 113.

došlo k vyššímu peněžnímu toku v ústředích, nicméně podoba rozpočtových výkazů napovídá, že výsledkem byl obvykle vyrovnaný rozpočet. Jeho objem se v průběhu dvou desetiletí zdvojnásobil, anebo se zvýšil minimálně o polovinu. Hospodářská struktura se z hlediska zdrojů prakticky nezměnila a systém financování kopané zůstal v podstatě identický.

1.2.3 „Malé kluby proti velkým“

Financování však mělo vliv i na zákulisní dění, což dokazuje kauza z roku 1936: „Footballová asociace disponuje obrovskými obnosy. (...) Uděláte si o tom představu, uvážíte-li, že zápas Československa proti Německu vynesl přinejmenším 450 000 Kč, z nichž na dvakrát stotisíc korun je čistých. Při tom všem je hospodářství asociace pasivní, za rok 1935 vykazovalo ztrátu přibližně čtvrt milionu korun. Při tom se pro amatéry neděje naprosto nic a pro sport mládeže se nevěnovalo skoro nic. Není divu, že proti tomu malé kluby revoltují: jako vždycky byl tento zásadní boj amatérů proti profesionálům u nás vyřízen osobními útoky. Amatéri vytýkají funkcionářům, že mají nepřiměřené příjmy, že například tajemník asociace má 60 000 Kč fixního platu, nehledě k dietám a cestovním výdajům,“ všimla si Peroutkova Přítomnost.¹⁰⁷

Dění v ČSAF se znelíbilo největší oblastní odbočce – Středočeské župě. V ní se formovala skupina hájící zájmy menších klubů, a to pod taktovkou vlivné postavy pražského fotbalu Josefa Fanty, který se přel s letenskými giganty, Spartou a Slávií, jež měli v asociaci značný vliv. Rebelové dosáhli uznání své kandidátní listiny do Československé fotbalové asociace, v níž nebyli nikterak zastoupeni představitelé pražských „S“. Odpůrci stávajícího vedení ČSAF kritizovali onu situaci v župním tisku. Vrcholné ústředí však rázně zakročilo a všechny kluby Středočeské odbočky vyloučilo a vyzvalo je, aby se znovu zaregistrovaly.¹⁰⁸

„Poměry vyvinuvší se v ČSSF a ČSAF vyvrcholily do té míry, že mladí a ideální zástupci naší župy, hájící amatérský směr, nechtěli mlčky a pasivně k těmto přihlížeti, napsal později aktér Josef Fanta.¹⁰⁹ Eskalace sporu však měla pro tuto skupinu fatální následky. Středočeská organizace byla totiž vymazána ze spolkového rejstříku a následně znovuzaložena. „Z této župy nezbylo nic než dům, náležející neexistujícímu spolku. (...) Stanovy jsou stejné, až na jednu zajímavou podrobnost: kdyby si asociace ještě jednou usmyslila tuto neklidnou župu rozpustiti, pak případně majetek této župy asociaci, pokud nový svaz nebude založen.“¹¹⁰

Spor točící se okolo nakládání s financemi v ČSAF měl další zajímavou dohru i v rámci jednání ČSSF. Středočeský pokladník totiž kritizoval přeložení schůze svazového výboru z Prahy do

¹⁰⁷ Špičková organisace. Přítomnost. 7. října 1936, roč. 13, č. 40, s. 639.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1937, tisk, karton č. 3, inv. č. 113.

¹¹⁰ Špičková organisace. Přítomnost. 7. října 1936, roč. 13, č. 40, s. 640.

Brna, protože se dle jeho mínění kvůli tomu utrácely zbytečné výdaje. Valná hromada však jednala po svém. Ta naopak schválila, aby se každoročně alespoň jedna ze schůzí konala mimo hlavní město.¹¹¹

Pražský fotbalový boss výše uvedeným zásahem pochopitelně nadšen nebyl: „Bylo to těžké rozhodnutí!! Na jedné straně odčiniti velké bezprávi spáchané na klubech i jednotlivcích i slavné Středočeské župě fotbalové, na druhé tvoření nové jednotky a rozbíjení toho, co jsem dlouhá léta budoval.“¹¹²

Na opačné straně barikády stál Karel Petrů, jenž působil v asociačních strukturách a sám se k událostem vrátil i ve svém obsáhlém díle o kopané: „Rozhodl asociační výbor zrušiti dosavadní Středočeskou župu a ustaviti novou. Formálně vyškrtl všechny středočeské kluby, čímž župa via facti zanikla nedostatkem členstva. Současně hned provedeno přijímání klubů, které dosavadní župě vystoupení ohlásily, aby mohla býti ustavena župa nová. Ligovým klubům dána lhůta 48 hodin (do pondělí večer), divisním a IA třídy do středy poledne, ostatním devět dnů (...).“¹¹³ Tolik k rozkolu vedení Středočeské župy, oproti nimž stáli vrcholní představitelé ČSAF.

¹¹¹ PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 724-725.

¹¹² Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1937, tisk, karton č. 3, inv. č. 113.

¹¹³ PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 729.

2. Profesionalismus, finance a fotbal

2.1 Amatérem, či profesionálem?

2.1.1 Před zavedením profesionalismu, porušování amatérismu 1918-1924

Rozmach kopané reflektoval v roce 1903 časopis Sport a hry, když se věnoval venkovské kopané studentů a vybízel, aby se míčová hra rozšířila i mezi řemeslníky a taktéž mezi všechny vrstvy národa, přičemž neměla zůstat jenom výdobytkem horních deseti tisíc. Později, po vzniku Československa, napomohlo rozmachu hry zavedení zákona o osmihodinové pracovní době. Sport včetně kopané se posléze ve 20. letech stal fenoménem každodennosti.¹¹⁴

Již na prahu 20. století se postavení jednotlivých hráčů měnilo z pozice skutečných amatérů, typicky studentů,¹¹⁵ kteří danou sportovní činnost provozovali pouze pro radost, k fotbalistům, jejichž předváděné výkony na hřišti mohly být částečně sanovány finančními náhradami – například hrazením cestovních nákladů či menšími finančními benefity. Posledně nastíněný jev trval až do roku 1925, kdy byl formálně zaveden profesionalismus, nicméně i předtím můžeme zpozorovat sportování za úplatu.¹¹⁶ Dobový tisk si pak takovéto prohřešky proti „čistému amatérismu“ často bral na paškál. Pojem profesionalismus byl považován až do poloviny 20. let za negativní či až za přímo pejorativní. Zmínka o braní peněz za hru se objevila v Klapzubově jedenáctce, tedy humoristickém románu z pera Eduarda Basse. V jedné z pasáží klukovská parta odmítne sehrát navrhovaný zápas proti Klapzubově týmu, jelikož nechce soupeřit s profesionály, a to kvůli tomu, že sport provozují pro peníze, a ne pro potěšení ze hry.¹¹⁷

Ještě radikálnější pozice zastávalo kupříkladu Rudé právo, přičemž roli zde pochopitelně hrály ideologické důvody. „V dosavadních měšťáckých klubech i v ústředích pěstuje se však osobní kult jednotlivých hráčů, v ústředí pak silné kluby jsou protěžovány na úkor klubů slabých. To neodpovídá dělnickému duchu a dělnickému hnutí, které ve sportu vidí pouze prostředek, ne

¹¹⁴ BLECHARZ, Pavel. Kulturní dějiny kopané v Čechách na přelomu 19. a 20. století: přechod od lokálních plácků k masovému sportu. Diplomová práce. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2015, s. 51-52; WAIC, Marek. Tělesná výchova a sport v politickém životě meziválečného Československa. Praha: Karolinum, 2019, s. 12, 175.

¹¹⁵ Je obecně známo, že na sklonku 19. století a na počátku 20. století provozovali kopanou nejčastěji středoškolská studenta. Viz například: KUŽEL, Petr. Společensko-ekonomické proměny sportovních spolků a vznik fotbalových klubů v pražských městech a předměstích před rokem 1914. Rigorózní práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016.

¹¹⁶ KUŽEL, Petr. Společensko-ekonomické proměny sportovních spolků a vznik fotbalových klubů v pražských městech a předměstích před rokem 1914. Rigorózní práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016, s. 82-83; JENŠÍK, Miloslav a MACKŮ, Jiří. *Kronika českého fotbalu*. Praha: Olympia, 1997, s. 271.

¹¹⁷ BASS Eduard, *Klapzubova jedenáctka*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1965, s. 49-51.

však účel sám. (...) a poněvadž sport sám ve zmíněných klubech zvrhá se v profesionalismus (...).¹¹⁸ O skutečném profesionálním ovzduší však v roce 1922, kdy daný článek ve stranických novinách vyšel, nemůže být řeč. I o tři roky později, tedy až po změně poměrů,¹¹⁹ totiž měsíční gáže fotbalistů oscilovala maximálně ve stovkách korun, nanejvýše pak do dvou tisíc.¹²⁰ Pro srovnání, takovýto výdělek častokrát nedosahoval ani průměrného příjmu dělníka, jehož hranice se v roce 1924 pohybovala maximálně mezi 1000 až 1200 československými korunami.¹²¹

Na počátku 20. let ale spatřily světlo světa taktéž zcela protichůdné ideje týkající se možných fotbalových profesionálů. Autor Večerního Českého slova například argumentoval, že profesionalismus by měl být podporován z vládních kruhů, protože by se tím dala řešit problematika nezaměstnanosti. Dále zmínil pozitivní přínos, co se týče morálky a výchovy. Pisatel uvedl, že by takový profesionál mohl nabýt praktického smyslu, jak se peněžně zaopatřit.¹²²

Postupně převládlo přesvědčení, že bude vhodné přistoupit k určitému vymezení mezi amatérismem a profesionalismem, jelikož se do oné reformy uvedené v život na počátku roku 1925 objevovaly případy skutečného či domnělého porušování amatérských řádů. Pro tuto problematiku se vžilo přívlastek „pseudoamatérismus“. Jedním takovým příkladem byla i kauza kolem fotbalisty pražského celku Viktorie Žižkov Josefa Pletichy. „Na hráče Pletichu bylo Amateurské komisi dne 14. prosince 1923 oznámeno, že žádal před zápasem SK Viktorie Žižkov – DFC Praha 1000 Kč za hru.“ Rozhodčí orgán tak fotbalistu suspendoval a prohlásil ho za neamatéra. Jenomže, jak se později ukázalo, celý případ měl ještě jinou souvislost.

„Myslím, že Pleticha nežádal 1000 Kč za hru, byly v tom i starší pohledávky Pletichovy. Byl jsem špatně informován. Bylo mi před zápasem řečeno: Pleticha nechce hrát, nedostane-li 1000 Kč,“ vyjádřil se posléze svědek události redaktor Hrdlička. Prošetřovaný fotbalista vymáhal po svém klubu většinu z oné sumy jako náhradu za cestovné, a tedy nikoliv za nástup na trávník, jak se původně mnozí aktéři domnívali. Amatérská komise ČSSF tak dospěla k závěru, v němž uvedla, že se fotbalista nepokoušel porušit tehdy platný amatérský řád. Ten totiž částečné kompenzace povoloval.¹²³

Jinak byl ale velmi rigidní. Tehdejší situaci může dokreslit další vyšetřování komise, která se v roce 1922 zabývala konáním dvou pražských klubů – Meteoru VIII a SK Žižkova. Druhý

¹¹⁸ Dělnický sport. Rudé právo. 16. října 1922, roč. 3, č. 235, s. 4.

¹¹⁹ Oficiální povolení profesionalismu v roce 1925.

¹²⁰ BYK, Jan. Profesionalismus v čs. kopané. Přítomnost. 8. října 1925, roč. 2, č. 39, s. 619.

¹²¹ ČECH, František. Dopisy strýce Jana. Přítomnost. 4. září 1924, roč. 1., č. 34, s. 533.

¹²² TYTÁNYK. Pryč s amateurismem – chceme čistý profesionalism ve sportu. Večerní České slovo. 16. října 1922, roč. 14, č. 235, s. 5.

¹²³ Archiv SK Slavia Praha: Klubová kronika 1921-1927, s. 365. Novinový výstřižek: Pondělník, Sportovní věstník.

jmenovaný celek se například provinil tím, že poskytoval hráčům dary a půjčky, přičemž v pokladní knize klamal tím, že se mělo jednat o náhrady za koupele a masáže. Kontrolní orgán seznal, že polehčujícím faktorem byla výplata hráčům v nezaměstnanosti. Jak dále uvádí ve svém obsáhlém díle Karel Petrů, některé kluby přistoupily ke dvojímu účetnictví – jednomu reálnému, druhému pak pro případ kontroly.¹²⁴ Různé kauzy se v českých zemích děly už od poslední dekády 19. století, kdy se v podstatě problematika pseudoamatérismu zrodila. Nejprve se objevila v cyklistice a po přelomu milénia i v atletice a kopané. Pořád se však jednalo o spíše okrajový jev, který se týkal několika málo jednotlivců. S rostoucí ekonomizací a popularizací sportu před první světovou válkou a po ní však zesílil.¹²⁵

Éru, v níž se toleroval pouze amatérismus, popsal v Peroutkově časopisu *Přítomnost* Jan Byk: „Jak bylo naznačeno, vznikl čs. profesionalismus v kopané v době, kdy upadala amatérská morálka. Vlastně již dlouho byla značná část lepší třídy fotbalistů neamatérská, tj. přijímala či žádala peněžní a podobné náhrady za svůj výkon na hřišti. To se však vše dělo pod amatérskou firmou, neboť tehdy jsme měli jen amatérskou formu pro provozování kopané. Amaterismus trpěl tím ovšem nesmírně. Postupující demoralizace v řadách výkonných fotbalistů i funkcionářů hrozila zkázou základních pojmů sportmana.“¹²⁶

Samotný amatérský řád¹²⁷ Československé fotbalové asociace tedy umožňoval členství pouze amatérským klubům, jejichž součástí směli být pouze sportovci-amatéři. První dva paragrafy konkrétních stanov pak obsahovaly pouze velmi vágní formulace: „Amateurem není, kdo přímo nebo nepřímo z titulu footballu slibuje, poskytuje, požaduje nebo bere hmotné výhody nebo k dosažení jich vědomě napomáhá.“ Scházelo zde například jakékoliv přesné vymezení oněch hmotných výhod, jejich definice, která by stanovovala, co je, a co není termín hmotná výhoda. Zkrátka téměř nic. Strohé předpisy tím pádem mohly vést k různým sporům v otázce „čistoty“ sportu. Na druhou stranu se v řádu vyskytoval poněkud podrobnější popis dozorčích orgánů, které měly podobné rozepře řešit. V rámci ČSAF fungovala jakási ústřední amatérská komise, ta však nebyla osamocená, jelikož podle paragrafu č. 4 musel mít každý národnostní svaz svou vlastní komisi. Nejvyšší dozorčí orgán¹²⁸ se dle stanov zaobíral konkrétní interpretací zásad amatérismu, čímž mohl nabýt poměrně velkého pole působnosti, protože jak již bylo uvedeno výše, úvodní předpisy postrádaly konkrétní a jasně vymezené definice. Kompetenčně řešil případy zúčastněných, kteří spadali do dvou nebo více svazů pod patronátem Československé fotbalové asociace. Svazové referáty naopak projednávaly interní záležitosti uvnitř daného ústředí.¹²⁹

¹²⁴ PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 526-527.

¹²⁵ PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 494.

¹²⁶ BYK, Jan. *Professionalismus v čs. kopané*. *Přítomnost*. 8. října 1925, roč. 2., č. 39, s. 619.

¹²⁷ Schválen ústřední výborem ČSAF 15. října 1922.

¹²⁸ Amatérská komise ČSAF.

¹²⁹ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Ročenky. Ročenka ČSF 1921, tisk, karton č. 2, inv. č. 64.

Jednotlivé procesy posuzování amatérských kritérií započaly na základě písemného, ústního podnětu, anebo z iniciativy dozorčího orgánu. Ten měl při šetření možnost nahlédnout do klubových knih, požadovat čestná prohlášení nebo mohl vstoupit na hřiště, případně do všech místností klubovny. O výsledku rozhodovala nadpoloviční většina hlasů předsedy a tři dalších členů. V případě prokázání viny konkrétního hráče mohl být daný jedinec potrestán prohlášením za profesionála, což v podstatě znamenalo zákaz činnosti, nebo dočasnou diskvalifikaci. Družstvům hrozily sankce v podobě vyloučení z asociace, dočasného zastavení činnosti či peněžní pokuty. Postih mohl mít dopad taktéž na klubové činovníky, nebo osoby bez jakékoliv funkce. Těm hrozil trvalý, anebo časově omezený zákaz výkonu funkce ve fotbalové administrativě. Výše uvedených sankcí se udělovalo i více najednou. Zisk z finančních postihů pak plynul do kasy takzvaného podpůrného fondu ČSAF. Níže postavené svazové komise si zřizovaly vlastní jednacích řády.¹³⁰

Než došlo k obratu mezi sklonkem roku 1924 a 1925, v němž se úředně našlo místo i pro profesionalismus,¹³¹ zůstával typickým jevem pseudoamatérismus. Oficiálně se sice trvalo na amatérských hodnotách, nicméně jak už bylo nastíněno výše, realita se od řádů odchylovala. Problém spočíval ve vágnosti předpisů, kvůli čemuž na povrch vyplouvaly nejrůznější spory, jejichž podstata tkvěla v rozhrěšení, zda je daný jedinec amatér, či profesionál, anebo zda do jeho případu nějakým způsobem zasahovalo družstvo. Klub pak mohl v podstatě načerno vést dvojí účetnictví, aby zabránil případnému postihu. Fotbalové orgány se tak začaly zabývat reformou systému. Proklamovaná radost ze hry již nestačila, protože poválečný vývoj ukázal, že skutečná situace vypadala jinak, než si například mnozí aktéři včetně novinářů mysleli.¹³²

2.1.2 Profesionální ovzduší na mezinárodní scéně

V dané problematice hrála roli iniciativa rakouského funkcionáře Hugo Meisla, jenž se stal lídrem v otázce zavedení profesionalismu. V Rakousku se úvahy o jeho etablování objevovaly již brzy po Velké válce, nicméně se je nepodařilo realizovat. Jako dosti zajímavé se jeví to, že o této otázce tehdy referoval list Wiener Neues Sportblat, jejímž spoluvydavatelem byl sám Meisl. Profesionální tematika se však zakrátko vrátila do veřejného diskurzu, když fotbalové svazy mimo ÖFB¹³³ ohlásily roku 1923 založení profesionální ligy. Nedílná součást celého kroku měla konsekvence na kongresu FIFA v Paříži, kde tito iniciátoři dostali v podstatě

¹³⁰ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Ročenky. Ročenka ČSF 1921, tisk, karton č. 2, inv. č. 64.

¹³¹ Viz například: Byk, Jan. Profesionalismus v čs. kopané. Přítomnost. 8. října 1925, roč. 2., č. 39, s. 619.;

¹³² Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. Ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.; Archiv SK Slavia Praha: SK Slavia Praha Věstník. Slavia: *Sportovní týdeník*. Osvědčil se profesionalismus? 22. srpna 1925, roč. 1, č. 21, s. 157.

¹³³ Celý název: Österreichischer Fußball-Bund (Rakouský fotbalový svaz).

souhlas k realizaci. O rok později skutečně daná soutěž vznikla a stala se tak v kontinentální Evropě unikem, které do té doby nikdo neznal. Autorem stanov a výraznou osobností se stal právě již zmíněný rakouský funkcionář. On sám přitom vyloženě nebyl nadšencem, nýbrž spíše realistou a vadilo mu pokrytectví skrytých finančních podpor, které označoval za „špinavý amatérismus“. Fotbalová revoluce sebou přinesla i některé neduhy. Rakouská liga v systému dvou tříd například obsahovala pouze účastníky z Vídně. Velmi podobný jev se udál v roce 1925 i v Praze a okolí.¹³⁴

Cesta alpské země ovlivnila okolní dění, jelikož se záhy přidaly státy jako Československo či Maďarsko, v nichž se rovněž začala hrát honorovaná liga. Koalice některých z někdejších národů bývalé Habsburské monarchie vystupovala proti řešení ostatních velkých hráčů na kontinentu, za něž můžeme považovat v první řadě Německo, kde se profesionalismus neujal. Pokud nebereme v potaz anglickou kopanou, jež měla zcela odlišné podmínky vývoje a držela se zpočátku izolacionismu vůči zbytku, de facto profesionální parametry prorazily i v dalších velkých zemích, mezi které můžeme řadit Španělsko, Itálii či Francii.¹³⁵

Dění na Pyrenejském poloostrově si v roce 1926 povšiml i agrární deník Venkov: „V měsíci květnu koná se v Madridě valná schůze španělského svazu, na které má být zaveden oficiální profesionalismus ve španělském footballu. Referentem pro valnou hromadu v této věci bude sekretář AC. Bilbao. Tak konečně i Španělové přišli k rozumu a po nich přijdou nyní Maďaři a Italové.“¹³⁶

2.1.3 Zavedení profesionalismu 1925

Otázka povolení profesionální kopané z oficiálních kruhů se stala ožehavým tématem hlavně v roce 1924. Důvodů bylo hned několik. V první řadě se širší fotbalová obec shodla na tom, že dosavadní stav, v němž fungoval „lžiamatérismus“¹³⁷ zůstal neudržitelný. V Československu převážil názor, který měl za cíl se otevřeně doznat k tomu, že v rámci kopané existovali hráči, jež za svůj výkon pobírali finanční náhrady nejrůznějšího druhu. A protože v téže době vyplouvaly na povrch spory o to, zda prošetřovaný jedinec je, či není amatérem, ústředí se

¹³⁴ HAFER, Andreas, HAFER, Wolfgang. Hugo Meisl, aneb, Vynález moderního fotbalu: životopis. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2011, s. 110-111.; Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. Ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.

¹³⁵ HAFER, Andreas, HAFER, Wolfgang. Hugo Meisl, aneb, Vynález moderního fotbalu: životopis. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2011, s. 110-111.; DIETSCHY, Paul. Did a 'Europe of Football' Exist in the 1930s? Online. Sport in history. 2015, roč. 35, č. 4, s. 515-530. ISSN 1746-0263. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17460263.2015.1071082>.

¹³⁶ Španělové zavedou profesionalismus. Venkov. 26. února 1926, roč. 21, č. 49, s. 8.

¹³⁷ Dobové pojmenování pro nepřiznaný profesionalismus, jinak lze také označit synonymem pseudoamatérismus.

snažila tyto pŕtky minimalizovat. Jakási racionalita a pŕiznání reality pŕevážilo nad dosud platným etickým konsenzem, v němž pro sportovní profesionály původně nebylo místo.¹³⁸

O klíčové problematice pochopitelně referovala rovněž ročenka Československé fotbalové asociace za kalendářní rok 1924, v níž se objevila zpráva předsedy amatérské komise Václava Kureše, který mimo jiné napsal: „Ač je nepochybně, že evolucí při dobré vůli všech klubů a vedoucích funkcionářů dalo by se mnoho provést i bez zavedení veřejného profesionalismu, přece nebylo možno se ubránit jeho zavedení. Jsou totiž kluby a jednotlivci – nejen u nás, ale i v jiných státech, kteří za žádných okolností nechtějí se vzdát myšlenky, že sportovní úspěch v tom, kterém klubu dá se docílit za daných okolností jen hráči honorovanými a v důsledku toho, že jen tím dá se zajistit finanční prosperita klubu.“¹³⁹

Již v polovině roku 1924 se v tisku objevovaly zprávy o změně dosavadních amatérských stanov. „V první schůzi, již konala Čs. asociace fotbalová po návratu olympijské výpravy z Paříže, bylo usneseno oficiální zavedení profesionalismu.“¹⁴⁰ Úkol dostala na starost amatérská komise ČSAF, která byla zmocněna k vypracování příslušných řádů. Měsíc od této události si však Sportovní věstník stěžoval, že se v přípravách příliš nepokročilo: „Věřu nemůžeme se zhostit podezření, že zase jsou při práci nějaké vlivy, jimž patrně záleží na oddálení, ne-li vůbec znemožnění akce, jež má zavést konečně poctivost a pořádek do našich fotbalových poměrů, dosavadním lžiamaterismem až do základů rozvrácených.“¹⁴¹

Konečný návrh ustavení nově vypracovaného amatérského i profesionálního řádu byl valnou hromadou přijat 26. října 1924. „Jsme druhým státem v Evropě, který zavedl veřejně profesionalismus. Neuvádím to jako chloubu. Byli jsme u nás odhodláni bez ohledu na jiné státy sjednat jasně. Bylo nutno odstranit lžiamaterismus, jinak by náš sport fotbalový úplně zbahněl,“ vzpomněl v ročence Václav Kureš.¹⁴² Jednotlivé kluby se mohly samy rozhodnout, zda se připojí k profesionalismu a budou své hráče skutečně honorovat, nebo zda setrvají na původním stanovisku a zůstanou amatérskými. Nejvíce celků, jež se v mezidobí 1924 až 1925 přiklonily k první variantě, pocházelo z Československého svazu fotbalového, přičemž drtivá většina spadala pod Středočeskou župu.

¹³⁸ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Ročenky. Ročenka ČSF 1921, tisk, karton č. 2, inv. č. 64.; Archiv SK Slavia Praha: Klubová kronika 1921-1927, s. 407. Novinový výstřižek: Pondělník, Sportovní věstník, 13. 6. 1924.

¹³⁹ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. Ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.

¹⁴⁰ Archiv SK Slavia Praha: Klubová kronika 1921-1927, s. 407. Novinový výstřižek: Pondělník, Sportovní věstník, 13. 6. 1924.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. Ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.

Jednalo se o: S. K. Slavii Praha (15 hráčů-profesionálů), A. C. Spartu Praha (13), F. K. Vršovice (13), S. K. Viktorii Žižkov (10), S. K. Libeň (9), Nuselský S. K. (9), S. K. Meteor Praha VIII. (9), S. K. Čechii Praha VIII. (8), S. K. Čechii Karlín (7), S. K. Kladno (7), S. K. Slavoj Žižkov (3) a Č. A. F. K. Vinohrady (2). Kluby jsou seřazeny dle počtu fotbalistů, kteří měli mít status profesionála. Čtyři družstva se připojila rovněž z německého svazu D. F. V. a dále se přihlásil jeden brněnský klub.¹⁴³ Z této základní statistiky lze usuzovat, že většina československých celků zůstala ihned po reformě amatérská, a i kluby, které tak neučinily, neměly ve svém prvním týmu všechny hráče oficiálně honorované.

Ovšem i sportovci, kteří pravidelně dostávali finanční gáži, si častokrát nepřišli na výrazný obnos. Strop se v polovině 20. let pohyboval okolo 1 500 korun za měsíc. Minimální příjem takového profesionála byl pak stanoven pouze na 200 korun měsíčně. Později výdělky rostly, čímž se ještě budou podrobněji zabírat následující kapitoly.¹⁴⁴ Na onu „dvoustovku“ později vzpomínal někdejší vynikající brankář František Plánička: „Toto nařízení se od počátku vyhlášení ligy obcházelo, neboť bylo mnoho klubů, které se snažily přihláškou k profesionalismu pouze zajistit účast v nejvyšší soutěži a hráčům dávali odměnu jen v takových zápasech, na kterých se vydělalo. Kryli-li příjem pouze režii zápasu, neobdrželi hráči ani tolik, co jinde amatéři. Byli to vlastně pseudoprofesionálové. Sportovně to s nimi vypadalo tak, že uzavírali konec tabulky. Jinam sestoupit nemohli, protože nižší profesionální soutěž nebyla.“¹⁴⁵

Dostáváme se k nedílné součásti oněch diskutovaných reforem. Povolení profesionalismu sebou přineslo i reformu hraných soutěží. V předešlé éře bylo považováno za jakousi neoficiální nejvyšší soutěž mistrovství Středočeské župy. Od roku 1925 se ustavila Asociační liga, která měla mít punc honorovaných hráčů. V prvním ročníku se objevilo dohromady deset celků, z nichž kromě DFC Praha všechny spadaly pod organizační složku Středočechů. Nižší soutěže zůstaly amatérské.¹⁴⁶

Pláničkova tvrzení v podstatě potvrdil Karel Petřů ve svém obsáhlém díle *Dějiny československé kopané*. Ten dokreslil situaci oněch celků na dně, které nebyly schopny dostát svým závazkům. Jednalo se především o týmy Čechie Praha a Slavoj Žižkov. Problém spočíval také v tom, že soutěžní parametry kupříkladu nestanovily určitou hranici v počtu profesionálních hráčů za daný tým.¹⁴⁷ Tím pádem pak mohl nastat scénář, v němž se mohl

¹⁴³ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. Ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.

¹⁴⁴ JENŠÍK, Miloslav a MACKŮ, Jiří. *Kronika českého fotbalu*. Praha: Olympia, 1997, s. 270-271.

¹⁴⁵ ŠTORKÁN, Karel. *Když chytal Plánička: podle vyprávění Františka Pláničky, zasloužilého mistra sportu*. Praha: Mladá fronta, 1958., s. 38-39.

¹⁴⁶ PETŘŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 590.

¹⁴⁷ Tamtéž, s. 591.; Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. Ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.

účastník, mající jen jediného takového fotbalistu v kádru, objevit v nově vzniknuvší Asociační lize.

První bod nových profesionálních stanov zněl následovně: „Profesionál je každý, kdo za výkon footballu dostává od svého klubu nebo od jiné strany peníze neb peněžité hodnoty ve větší míře, než jak smí přijati amateur.“ Druhé usnesení spočívalo v tom, že honorovaným hráčem je ten, jenž se účastní fotbalového utkání nebo soutěže, kde se hraje o nějakou peněžní cenu. Tento statut dále platil pro hráče pracující s reklamou. Dnes bychom probíraný jev zřejmě nazvali marketingovými účely. Pokud se chtěl hráč stát z amatéra profesionálem, byl nucen podat žádost na ČSAF a jeho situaci posuzovaly jednotlivé amatérské komise příslušného národnostního svazu či župy. V případě schválení byl takový fotbalista prohlášen za profesionála. Tím se až na výjimky nemohl stát sportovec mladší 21 let, diskvalifikovaný amatér a také občan, který zrovna vykonával vojenskou službu.¹⁴⁸

Pokud se tedy daný jedinec domohl nového statusu, stanovy mu naopak neumožňovaly přestoupit do týmu, v němž žádný takový fotbalista profesionálního rázu dosud nehrál. Co se týče transferů honorovaných hráčů ze zahraničí, ti ke změně působiště potřebovali výslovné svolení ČSAF. Řád rovněž určoval proces, během něhož se profesionál mohl stát opět amatérem, v takovém případě hovoříme o reamaterizaci. „Amateurem jest hráč pěstující fotbal ze záliby. Amateurem jest funkcionář, věnující se dobrovolně a z lásky spolkové činnosti ve fotbalovém klubu nebo ústředí.¹⁴⁹ Z výše uvedeného můžeme říci, že na rozdíl od aktivních sportovců zůstávali bafuňáři za svou činnost oficiálně neplaceni, což se ale ne vždy setkávalo s realitou.¹⁵⁰ I pro radost sportující jedinec měl přiznány určité subvence nejružnějšího druhu. Jednalo se o sportovní úbor, cestovné, stravné, náhrady za výdělek v době zápasových zájezdů, lékařskou či masérskou pomoc. Byl-li pojištěný, pak směl samozřejmě pobírat i nemocenskou a úrazovou dávku. Některé benefity však byly velmi úzce specifikovány, což platilo pro cestovné a stravné, které mu dle předpisů náležely například v případě, že nastoupil k zápasu mimo své domovské město. Zůstává nicméně otázkou, jak se výše zmíněné regule dodržovaly, protože podíváme-li se na jiná taková nařízení,¹⁵¹ občas se mýjely se skutečností.

Podobně jako u předešlého amatérského řadu dohlížely na tuto oblast amatérské komise, a to jak v rámci asociace, tak i na úrovni svazů, případně žup. Vedle toho vznikla komise pro záležitosti profesionálů při ČSAF a rovněž společný orgán sestávající z obou výše jmenovaných komisí. Ta měla v gesci změny, úpravy a výklad platných řádů. V případě jejich porušení mohly jednotlivé sekce sáhnout k postihům, mezi něž patřily finanční pokuty, zákaz činnosti nebo

¹⁴⁸ Stanovy konkrétně uvádějí hodnotu vojína. Viz: Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. Ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ Viz kapitola: Zázemí klubu a podkapitoly: Klub a finance a mecenáš, předseda, bafuňář.

¹⁵¹ Kupříkladu výše minimální gáže profesionála – 200 Kč/měs.

vyloučení z ČSAF. Fotbalistovi, jenž provozoval sport pouze pro radost ze hry, mohl být udělen i trest v podobě prohlášení za profesionála.¹⁵² Tím mu tak hrozila dočasná nebo i doživotní diskvalifikace.¹⁵³ Srovnáme-li první profesionálně-amatérské stanovy s předchozími, jimž se věnovala jedna z předchozích kapitol, u novějších předpisů lze spatřit menší strohost a obsáhlejší popis paragrafů, nicméně ani tak se jim nevyhnuly některé problémy, o nichž referují následující odstavce.

2.1.4 Reflexe reforem 1926–1934

Doboví aktéři zavedli či spíše povolili profesionalismus především kvůli tomu, aby se nastavila jasná dělící linie mezi fotbalistou honorovaným a neplaceným. Ani nové řády však nezamezily neduhům okolo výskytu skrytých profi hráčů, jež se přitom sami vydávali za amatéry. Vzhledem k tomu, že se po přelomovém období 1924 až 1925 mužstvům nepovedlo dostatečně zaplatit mnohdy ani nově uznávané profesionální sportovce, vyplul na povrch další problém. Předchozí řádky zřejmě nejlépe vystihují dva pojmy, které ve své monografii použil i renomovaný český historik Martin Pelc – poloprofessionalismus, anebo pseudoprofessionalismus.¹⁵⁴ Stav po reformě řádů, který se potýkal s nemalými komplikacemi, nešel kritice ve veřejném prostoru.

Poněkud obšírně se této problematice věnoval časopis *Profesionál*, jenž komparoval československou cestu se sousedním Rakouskem. Vídeňská profes. Mužstva mají dnes lepší průměr co do kvality i počtu profes. Klubů a v důsledku, že mají vlastní organizaci, hrají mezi sebou úplně fair a technicky stoupají. Naše I. třída amatérská neplatí hráčům? U nás byla snaha, aby se přihlásilo k profesionalismu co nejméně klubů, ale to byla cesta nesprávná, tím pseudoamaterismus nezanikl a pseudoprofessionalismus nastal. Nynější stav jest nezdravý!¹⁵⁵

Podobně kritický postoj zazněl rovněž v článku s názvem *Osvědčil se profesionalismus?*, který se objevil v týdeníku *Slavia*: Vždyť k hlavnímu cíli, který byl při zakládání profesionalismu vytčen, přiblížit se čistému amaterismu, nedostal se za uplynulé měsíce ani o krok kupředu. Tyto dny vynesl amatérskou komisí rozsudek nad hráči amatéry pro porušování amatérských řádů a jak vše nasvědčuje, další tresty budou následovati, a to se týče hráčů z klubu profesionálního, kde hráči měli možnost stát se profesionály. Kluby amatérské, které pěstovaly pseudoamaterismus, činí tak vesele dále, schovávajíce se za širokou definici

¹⁵² Pokud se provinil proti amatérskému řádu.

¹⁵³ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. Ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.

¹⁵⁴ PELC, Martin. *Na football! : fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 35.

¹⁵⁵ TK. Čsl. football profesionální. *Profesionál: Sportovní revue unie fotbalových profesionálů*. Leden 1926, roč. 1, č. 1, s. 3.

amaterismu, přijatou na letošním kongresu FIFA a amatérská komise dává mlčky k tomu souhlas, řídíc se heslem – Kde není žalobce, není ani soudce!“¹⁵⁶

S nápadem, jímž by se potenciálně dala vymezit dělící linie mezi fotbalistou honorovaným a amatérským přišel funkcionář Ferdinand Scheinost: „Řekl jsem již, že si nedovedu představit, jak by se měla stanovit přesná hranice, kde končí amaterismus a profesionalismus začíná. To se dá provést jedině vsunutím střední kategorie, nevýhodu oproti oficiálním profesionálům ne však tak dostatečně a pravidelně, aby to stačilo k přihlášení se k oficiálnímu profesionalismu. Tato kategorie by se navenek (jako v Itálii) nijak nelišila od amatérů, takže by neztrácela jejich dekorum (...) Naproti tomu měli by zase hráči této střední kategorie nevýhodu oproti oficiálním profesionálům v tom, že by nemohli uzavíratí zákonných zaměstnaneckých smluv, že by tedy byli honorováni od klubů nebo mecenášů jen od případu k případu, a to v libovolné výši. (...) Hlavně má tento můj návrh za účel začít s omezováním lehkomyšlné velkovýroby lžiprofesionálů, kteří jsou tak často bez rozvahy a odpovědnosti lákáni k profesionalismu a když pak po tomto osudném kroku v ligových klubech zklamou, stávajíc se v rámci dnešního systému, který ztěžuje návrat vydědění football. sportu, zatímco by amatérskému fotbalu mohli prokazovat cenné služby (...).“¹⁵⁷

Autor periodika *Profesionál* nastínil ideální stav hráčských poměrů: Co potřebuje čl. profes. hráč? Aby klub vyplatil mu včas sjednanou odměnu za jeho výkony, aby hráč jako zaměstnanec byl řádně přihlášen u nemocenské pokladny, pojištěn proti úrazu na hřišti, měl nárok na pensijní pojištění, aby na každém hřišti byl lékař a lékař. potřeby pro první pomoc při úrazu či onemocnění, aby klub snažil se zřídit třeba jednoduchou sprchu (na jarním veletrhu byla vystavena) a zařízení k dokonalému umytí, aby bylo o masáž a football. výzbroj úplně postaráno, tak aby pořadový či očekávaný výkon hráči mohli předvésti.“¹⁵⁸

Na počátku 30. let se poměry jednotlivých fotbalistů zaobírali i Prokop Bureš s Janem Plichtou: „Přirozeně, že u nás není možno ihned pro začátek vyvěsiti přísné řady anglických profesionálů, neboť ve většině případů je kopaná pro hráče ne hlavním, ale vedlejším zaměstnáním (...) Naději na trvalé udržení profesionální existence mají zatím po vracení se DFC k amaterismu, však jen čtyři pražské kluby: AC. Sparta, SK. Slavia, SK. Viktoria Žižkov a z venkova SK. Náchod a SK. Kladno. Příčina je jasná. Jedenáct profesionálních klubů jest pro Prahu příliš mnoho a srovnáme-li Prahu s Londýnem, který má třináct profesionálních klubů,

¹⁵⁶ Archiv SK Slavia Praha: SK Slavia Praha Věstník. Slavia: *Sportovní týdeník*. Osvědčil se profesionalismus? 22. srpna 1925, roč. 1, č. 21, s. 157.

¹⁵⁷ SCHEINOST, Ferdinand. Příčiny krise našeho footballu a způsob, jak ji zažehnati. Rekord. 31. května 1930, roč. 1, č. 11, s. 5.

¹⁵⁸ TK. Čsl. football profesionální. *Profesionál: Sportovní revue unie fotbalových profesionálů*. Leden 1926, roč. 1, č. 1, s. 3.

mluví tento nepoměr jasně a skoro beznadějně pro ostatních sedm profesionálních pražských klubů.“¹⁵⁹

Tehdejší amatérsko-profesionální poměry dokreslovaly statistické údaje ČSAF. K 1. listopadu 1930 působilo v rámci asociace v celé republice 1126 klubů, z nichž 1110 disponovalo pouze amatéry. Profesionální hráči se nacházeli v 16 mužstvech. Co se týče fotbalistů, těch bylo celkem 57 057 amatérských a 227 honorovaných. Za necelých šest let se tak množství celků s profesionály v kádru rozrostlo jenom z 12 na 16.¹⁶⁰ Příčiny musíme hledat v ekonomické kondici klubů, jež logicky nemohly „živit“ více, a především hojněji tehdejší profesionály. Na druhou stranu však došlo k menší reformě soutěží, z nichž oddělivší se I. a II. liga nově zahrnovaly každá po 8 profesionálních účastnících. Klubovému ovzduší stále nenapomáhaly stávající řády a stanovy, v nichž nebylo jasně nalajnované dělítko mezi amatérem a jeho protějškem. Československá kopaná se rovněž potýkala s geografickou disproporcí a „nadvládou“ Prahy, když vezmeme v potaz, že hned 11 z 16 profesionálních týmů pocházelo právě z hlavního města.¹⁶¹

Již v roce 1933 se začalo diskutovat o dalších parametrických změnách v restrukturalizaci soutěží a ruku v ruce s tím mělo dojít i k reorganizaci a rekodifikaci amatérských a profesionálních řádů. „Reorganizace amatérské otázky přidržela se návratu generálního sekretáře (Karla) Petrů t. j. zásady, že napříště nemá býti základnou pro řešení amatérské otázky vydávání příkazů a zákazů a stíhání jejich nedodržování, protože toto řešení se neosvědčilo a vedlo opět k neupřímnosti stejně jako u pseudoamatérismu, nýbrž jedině morální požadavek pravdomluvnosti, jak o tom ještě bude mluveno,“¹⁶² dodal autor poněkud idylicky. Právě oné problematice bude věnována následující kapitola.

2.1.5 Státní liga 1934-1938

Na mimořádné valné hromadě ČSAF konané 7. ledna 1934 došlo ke schválení nových směrnic pro kluby a placené hráče a rovněž amatérského řádu. Paragraf číslo 10 vymezoval pojem profesionála. „Placným hráčem je: 1. Kdo za sportovní výkon dostává od svého klubu peněžité hodnoty.“ Druhý bod charakterizoval honorovaného fotbalistu, jako toho, kdo se účastní zápasů nebo soutěží o peněžní ceny. Další odstavec se týkal reklamy. Za placeného

¹⁵⁹ BUREŠ, Prokop a PLICHTA, Jan. Sport a tělesná kultura v čsl. republice a cizině. Praha: Nakladatelství almanachu sportu, 1931, s. 276.

¹⁶⁰ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. ČSAF 1929-1930, tisk, karton č. 1, inv. č. 2.; Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. Ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.

¹⁶¹ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Středočeská župa / Ročenky. Výroční zpráva za správní rok 1931, tisk, karton č. 3, inv. č. 109.; BUREŠ, Prokop a PLICHTA, Jan. Sport a tělesná kultura v čsl. republice a cizině. Praha: Nakladatelství almanachu sportu, 1931, s. 276-278.

¹⁶² PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 687.

hráče, se považoval ten, kdo prováděl nebo schvaloval jakoukoliv placenou reklamu svým jménem, svojí fotografií nebo svými hráčskými schopnostmi. Takovýto jedincem se mohl stát nejdříve od 21 let, anebo ve výjimečných případech už od 18 let.¹⁶³

Předpisy naopak považovaly za amatéra „hráče, který není za svou hru placen“ a také jakéhokoliv klubového funkcionáře. Doboví architekti ovšem tentokrát nezakomponovali do předpisů nic o „hraní ze záliby a z lásky ke sportu“. Už si zkrátka nikdo nedělal iluze a fotbalová obec věděla, jak moc tenká byla předešlá hranice mezi amatérismem a profesionalismem. Podobnost ale jako u stanov platných od roku 1925 také nalezneme. Amatérský hráč měl přiznané určité náhrady. Cestovné a stravné zůstalo prakticky v původním znění, ale nově bylo specifikováno, že takovýto fotbalista mohl dostávat i náhradu za výdělek ušlý účastí na zápasových zájezdech, nicméně pouze po omezenou dobu. Provádění řádů měly nově na starost takzvané dozorčí komise. Dle srovnání se staršími stanovami vyplývá, že asociace spoléhala na menší posudek těchto orgánů a snažila se více vyjasnit nynější předpisy.¹⁶⁴ Paradox však tkvěl v protimluvu ohledně možnosti placení funkcionářů a zaměstnanců. Řád totiž na jedné straně uváděl, že honorování spolkových bafuňářů dovoleno není, nicméně v jiné sekci se hovoří o platu zaměstnanců klubu a trenéra. Funkcionář bez zaměstnanecké smlouvy tak nemohl být finančně sanován, ovšem zaměstnanci, tedy kupříkladu úředníci, sekretáři a kouč ano. Podoba případných postihů za porušování stanov zůstala v podstatě neměnná.¹⁶⁵

Vraťme se ještě k honorovaným sportovcům. Zajímavý dokument totiž představuje takzvaná směrnice pro kluby a placené hráče ČSAF. Z interního materiálu vyplývá, že kluby stále musely žádat o svolení asociace, aby mohly svůj kádr oficiálně honorovat. Povinností fotbalistů se dostalo poměrně jasného vymezení. V době platné smlouvy museli kupříkladu udržovat „vhodnou životosprávu“, účastnit se venkovních klání nebo tréninků. Podobné situace panovala i u zaměstnavatele, tedy družstva. „Klub bere na sebe podpisem tiskopisu, uvedeného ve 2. odstavci, tyto povinnosti: a) Platiti hráči odměnu (měsíční, týdenní) za zápas, a to pozadu.“ Dále se zde dočteme o placení prémie, poskytnutí vhodného sportovního náčiní, uhrazení úrazového pojištění nebo včasnému oznámení termínu tréninku a utkání, a to alespoň den předem. V rámci hráčských přestupů bylo umožněno odstoupné jen za placeného fotbalistu, což zahrnovalo možný peněžní příjem pro celek, ale i pro samotného

¹⁶³ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Adresáře, řady. Směrnice pro kluby a placené hráče ČSAF, II. vydání, tisk, karton č. 1, inv. č. 15; Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Adresáře, řady. Amatérský řád ČSAF, II. vydání, tisk, karton č. 1, inv. č. 16.

¹⁶⁴ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Adresáře, řady. Směrnice pro kluby a placené hráče ČSAF, II. vydání, tisk, karton č. 1, inv. č. 15; Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Adresáře, řady. Amatérský řád ČSAF, II. vydání, tisk, karton č. 1, inv. č. 16; Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. Ročenka ČSAF, tisk, karton č. 1, inv. č. 1.

¹⁶⁵ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Adresáře, řady. Amatérský řád ČSAF, II. vydání, tisk, karton č. 1, inv. č. 16.

hráče.¹⁶⁶ Srovnáme-li veškeré stanovy roku 1934 s těmi předcházejícími, tak v těch novějších se velmi poskromnu objevuje slovo profesionál a více se užívá pojem „placený hráč“. Reformy se přiblížily dobovým zvyklostem, nicméně se podvodům ani tak nemohlo stoprocentně zabránit, což se týkalo především ožehavé problematiky falešných amatérů.

Ruku v ruce s rozsáhlými změnami stanov šly i reformy herních soutěží. „Nebylo to jenom náhodou, že se tak stalo současně, protože obě reformy spolu příčinně souvisely. Obě vycházely z předpokladu, že zavedení profesionalismu bylo sice theoreticky a mravně zcela odůvodněno, v praxi však ukázalo se částečným omylem, protože středoevropské poměry a nadto ještě nastalá světová krise opravdový profesionalism v naší kopané prostě nedovolovaly. Už z toho důvodu objevilo se nelogickým, aby fotbalové soutěže byly děleny na amatérské a profesionální. (...) Odstraněn byl jen umělý rozdíl mezi amatéry a profesionály, protože náhrady, jejichž poskytování řád pro amatéry dovoloval, mohly býti a bývaly v praxi větší než služné profesionálů,“ okomentoval dění zasvěcený funkcionář Karel Petrů.¹⁶⁷

Nejvyšší soutěž se rozšířila z deseti na dvanáct týmů a její nový název zněl státní liga. Z původních celků sestoupily dva poslední a nahoru se naopak probila finálová dvojice loňského amatérského šampionátu, k nimž se připojily další dva nejlepší celky z II. ligy. Černý Petr tak potkal sestupující Viktorii Žižkov a SK Náchod, které čekalo účinkování v divizi.¹⁶⁸ „Středočeská župa plaidovala pro větší počet nejméně 3 – postupujících a sestupujících klubů. Činila tak hlavně z ohledu na svoje početnější prvotřídní kluby. Zvítězilo však stanovisko venkova, kterému nelze upřít oprávnění, neboť těžko by se asi dokazovalo, že větší počet postupujících klubů má na státní ligu lepší oprávnění, nežli staré kluby umístěné na 3. a 4. místě od konce, konstatoval Nedělní list, jehož komentář se objevil v Rekordu pod titulkem: Co soudí o provedených reformách tisk? V onom článku se objevila další rázná hesla: Konec zkrachovalého systému, či mezník v dalším vývoji československé kopané.¹⁶⁹

S odstupem času se kladné odezvy objevily kupříkladu i v ročence ČSAF za rok 1937. Autor uvedl, že státní liga představuje vyvrcholení všech soutěží z organizačního i technického hlediska. Níže si pochvaloval vzájemný soulad všech soutěžních účastníků, kteří se dle něj už nehádají tak horlivě jako dříve, což znamená zjednodušení práce pro příslušnou asociační komisi.¹⁷⁰ Lze obecně souhlasit s tím, že tehdejší nejvyšší šampionát urazil velký kus cesty a splňoval skutečně celostátní charakter, což dříve rozhodně nebylo pravidlem. Ročníku

¹⁶⁶ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Adresáře, řády. Směrnice pro kluby a placené hráče ČSAF, II. vydání, tisk, karton č. 1, inv. č. 15.

¹⁶⁷ PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 693-694.

¹⁶⁸ JENŠÍK, Miloslav a MACKŮ, Jiří. *Kronika českého fotbalu*. Praha: Olympia, 1997, s. 328.

¹⁶⁹ Co soudí o provedených reformách tisk. Rekord. 12. ledna 1934, roč. 5, č. 2, s. 1.

¹⁷⁰ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. ČSAF 1937, tisk, karton č. 1, inv. č. 4.

1936/1937 se totiž kupříkladu účastnil podkarpatoruský klub z Užhorodu i slovenský celek z Bratislavy. Pražské kluby se ve druhé polovině 30. let najednou ocitly v menšině vůči zbytku republiky. Přesto obsadily jako již tradičně první dvě místa. Vítězem se stala Slavia následovaná Spartou, „velkou trojici“ z hlavního města pak doplňovala ještě devátá Viktoria Žižkov. Pro ilustraci uvedme všechny týmy: 1. Slavia, 2. Sparta, 3. Prostějov, 4. Bratislava, 5. Kladno, 6. Plzeň, 7. Židenice, 8. Náchod, 9. Viktoria Žižkov, 10. Viktoria Plzeň, 11. Rusj (Užhorod), 12. Moravská Slavia.¹⁷¹ Poslední ročník soutěže se hrál v sezoně 1938/39. Na podzim roku 1938 byla liga přerušena v období okolo Mnichovské dohody, některá utkání se posléze dohrávala. V důsledku obsazení republiky německými vojsky v březnu 1939 se mistrovství konalo už jen jako liga Čech a Moravy. Kvůli vzniku Slovenského štátu navíc soutěž ještě předtím opustil tamní celek ŠK Bratislava.¹⁷²

2.2 Zázemí klubu

2.2.1 Klub a finance

Sportovní spolky byly evidovány ve Spolkovém katastru, což muselo posvětit ministerstvo vnitra. Tyto subjekty zahrnovaly hned několik interních orgánů, které řídily jejich chod. Jádro vycházelo z členstva, z něhož se pak zástupci setkávali na valných hromadách. Vedle nich působilo na pravidelné bázi předsednictvo v čele s předsedou a klubový výbor. Celky si sepisovaly vlastní stanovy. Podíváme-li se kupříkladu na takovéto předpisy u S.K. Viktoria Žižkov, jejich základ tvořily jméno a sídlo klubu, jednací řeč, samotný účel klubu a k čemu slouží nebo definice člena. Z toho lze vyčíst, že pražské mužstvo sídlilo v Praze, jednací řečí byla čeština i slovenština či: „Účelem jest pěstovati veškeren sport a tělovýchovu (...)“.¹⁷³

Prvorepubliková mužstva se dále opírala o jednotlivé sekce, jako například finanční, zábavní, nebo orgány pro jednotlivé sporty. Z toho vyplývá, že prvorepublikový spolek v sobě obvykle zaštiťoval hned několik tělovýchovných odvětví. U Sparty, Slavie, Viktorie Žižkov, Bohemians/AFK Vršovic či u Meteoru a mnoha dalších se pěstoval v první řadě fotbal, dále atletika a někde i tenis, cyklistika, stolní tenis nebo lední hokej.¹⁷⁴

¹⁷¹ Tamtéž; Viz Výsledky ligových ročníků: HORÁK, Jindřich a KRÁL, Lubomír. Encyklopedie našeho fotbalu: *sto let českého a slovenského fotbalu: Domácí soutěže*. Praha: Libri, 1997.

¹⁷² HORÁK, Jindřich a KRÁL, Lubomír. Encyklopedie našeho fotbalu: *sto let českého a slovenského fotbalu: Domácí soutěže*. Praha: Libri, 1997, s. 99, 145.

¹⁷³ Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Sportovní „klub“ Viktoria Žižkov, karton č. 596, signatura XIV/0185.

¹⁷⁴ Archiv SK Slavia Praha. Ročenka S. K. Slavia Praha 1936: *za redakce presidia klubu sestavil K. Novotný*. Praha: Ed. Grégr a syn, 1937, s. 118; O práci ústředního výboru a jednotlivých funkcionářů. Sparta: *Všesportovní ilustrovaný týdeník*. 20. února 1926, roč. 2, č. 8, s. 4; 25 let Viktorie Žižkov: [1903-1928]. Žižkov: S.K. Viktorie Žižkov, 1928, s. 74-76, 82-83; Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, KLUBY / Praha / S. K. Meteor Praha VIII. Vzpomínky na naši práci v letech 1896-1936. Čtyřicet let sportovního klubu Meteoru v Praze - Libni, tisk karton č. 15, inv. č. 1662; XXX let Bohemians: Athletického a fotbalového klubu Vršovice. Průmyslová tiskárna v Praze, 1936, s. 6, 7, 46.

Hospodaření celků tak bylo spjato dohromady, nicméně v něm hrála prim kopaná, a to jak na straně příjmů, tak na straně výdajů. Pohybovalo se v ní zkrátka nejvíce financí. Pro dokreslení situace uvádíme hospodářské období 1925 ze strany Sparty. Klub si hrubým příjmem z fotbalu přišel ročně celkem na 2 433 380 Kč. Na straně druhé však musel uhradit nemalé částky za podíly ze zápasových zisků. To se týkalo protivníků domácích i mezinárodních, kterým sparťané vyplatili přes 800 000. Vysokou položku představovala zemská dávka, za níž klub zaplatil bezmála 500 000. Gáže hráčů a jiných členů vyšly jenom o 100 000 méně než předchozí výdaj. Celek rovněž přispěl Střeďočeské župě takzvanou daní z hlavy,¹⁷⁵ a to 94 000. Značné finance plynuly i do cestovního, plakátů nebo reklamy v časopisech. Členské příspěvky naopak sanovaly rozpočet skoro 50 000. Ostatní sporty se do hospodaření promítly jen minimálně. Deficit nižších tisíců až desetitisíců zaznamenala atletika, plavání, cyklistika a hokej. V plusu byli naopak tenisté. Celkový rozpočet v ono roční období skončil v mínusu 11 000.¹⁷⁶

Rudě odívané mužstvo ovlivnilo taktéž zavedení profesionalismu, jak o tom pojednává zpráva klubového tajemníka: „Je velký rozdíl mezi zaměstnancem sjednaným na pevný plat a mezi dobrovolnými platy, které se dříve řídily pravidelně podle příjmů. Když nebyl příjem, prostě se neplatilo, což nyní nelze praktikovati, neboť gáže hráčů jsou zaručeny smlouvou.“¹⁷⁷ Srovnal situaci před rokem 1925, z níž zřetelně vyznívá, že už tehdy byli placeni i amatéři, a po něm.¹⁷⁸

Slavie pak v účetním roce 1927 v kopané utržila nezdaněný příjem 1 729 928 Kč, tím pádem šlo o poměrně nižší cifru než u jejího letenského souseda o dva roky dříve. Zemská dávka stála sešivané přes 250 000 a v součtu s župním odvodem z hlavy a daní obratu se úhrnná částka vyšplhala přes 300 000. Spolku solidně vynášely zápasy Střeďoevropského poháru, tedy mezinárodní klubové soutěže v Evropě. Jednalo se o 135 000. Pouze jeden ligový zápas konaný 11. září 1927 proti Spartě skončil velkým přebytkem 153 460. Čistý zisk se však smrskl na necelých 110 000, přičemž bylo zvykem, že oba soupeři¹⁷⁹ dostávali přesně poloviční podíl. Spolek s pětícípou hvězdou vybral na členských příspěvcích přes 65 000 a kromě toho pronajímal restaurační místnost s bufetem, díky nimž si nepatrně polepšil o dalších bezmála 20 000.

¹⁷⁵ O dani z hlavy pojednává první kapitola. Jednalo se o podkapitolu: Hospodářská struktura fotbalových ústředí.

¹⁷⁶ O práci ústředního výboru a jednotlivých funkcionářů. Sparta: *Všesportovní ilustrovaný týdeník*. 20. února 1926, roč. 2, č. 8, s. 4.

¹⁷⁷ O práci ústředního výboru a jednotlivých funkcionářů. Sparta: *Všesportovní ilustrovaný týdeník*. 20. února 1926, roč. 2, č. 8, s. 4.

¹⁷⁸ Dle tehdejších stanov.

¹⁷⁹ Nehledě na to, jestli se jednalo o domácí, nebo hostující tým.

Podobně jakou u druhého pražského „S“ skončily ostatní sporty často schodkem, či nepatrným ziskem. Což platilo i pro rezervní fotbalová mužstva, především tedy pro amatérský B tým. Na straně výdajů se kromě již zmíněných daní a náhrad soupeřům vynaložilo dost prostředků na hráčské gáže profesionálů – přes 250 000. Marginálnější, leč zajímavé výkazy pokladní zprávy představují osobní platy. „2. Platy úředníků (gáže), kteří se vystřídali v roce 1927: z toho panu Polívkovi – 21 900, panu Fachnerovi – 1 643 a panu Karlíkovi 2 100.“ Roční příjem skotského trenéra prvního mužstva, Johna Maddena, činil 23 500. Klub utrácel i za nemocenské a invalidní pojištění a platil si pojistky proti dešti a jiné – souhrnně šlo o částku okolo 35 000 Kč. Celkové výdaje se vyšplhaly na cifru 1 689 000. Slavia tak skončila v zisku bezmála 41 000 Kč.¹⁸⁰ Výše rozebrané účetní výkazy dvou největších tuzemských celků však podrobně neobjasňují příjmovou stránku, pokud tedy odečteme zisky ze zápasů, prodeje hráčů a členské příspěvky. Pro zajímavost, další konkurent, Viktorie Žižkov, požadovala zakládajícímu členovi složit členský poplatek ve výši 1 000 Kč.¹⁸¹

Hospodaření špičkových prvorepublikových klubů Středočeské župy pomohou dokreslit i rozpočty v následujícím desetiletí, konkrétně za rok 1936. Začneme opět u Sparty, která se v daném období nacházela v nejlepší ekonomické kondici napříč republikou. Její nezdáněný příjem z fotbalových zápasů a zájezdů činil přes 2 668 000 Kč.¹⁸² Na řádných i mimořádných členských příspěvcích včetně členské daně na stavební fond obdržela bezmála 165 000. V kolonce jiné příjmy se pak objevila skoro stotisícová částka. Na straně vydání letenský celek zaplatil přes 673 000, z čehož nejmarkantnější podíl tvořila zemská dávka. Spolek odvedl nemalé částky i sportovním ústředím, přes 50 000 putovalo do kasy Středočeské župy i mezinárodního Středoevropského poháru a asi tisícovka domácímu Poháru župy. Celkové daňové břemeno se vyšplhalo na 785 000 Kč. Další záporné položky tvořily jako obvykle náhrady soupeřům – 580 000, cestovné – 147 000, mzdy hráčů a trenéra – 438 000. Administrativa a udržování hřiště vyšlo dohromady přes sto tisíc československých korun. Neobvyklou investici zaujímal příspěvek pražskému magistrátu na podporu nezaměstnaných, jenž se vyšplhal přes 44 000 korun. Celková bilance fotbalové sekce uveřejněná v Poledním listu Jiřího Stříbrného zněla následovně: hrubý příjem – 2 926 000, vydání – 2 887 000, zisk bezmála 40 000.¹⁸³

Sešívání utržili na všech kláních z kopané za identický rok 1 449 000 Kč. Členské příspěvky vylepšily příjmovou stránku o dalších 53 000. Saldo¹⁸⁴ v bance čsl. legií představovalo skoro 200 000 korun. Obvyklou výdajovou položku na straně druhé činily daně a dávky, z nichž

¹⁸⁰ Archiv SK Slavia Praha. 1927 Ročenka S. K. Slavia v Praze: *K valné hromadě 10. února 1928*. Praha: K. Reyl, 1928, s. 9-12, 16.

¹⁸¹ Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Sportovní „klub“ Viktoria Žižkov, karton č. 596, signatura XIV/0185.

¹⁸² Částky zaokrouhlované na tisíce.

¹⁸³ Vedení mistra ligy do nového období. Polední list. 31. ledna 1937, roč. 11, č. 31, s. 16.

¹⁸⁴ Tedy rozdíl mezi součtem kladných a záporných položek.

zemská dávka představovala 321 000. Další břemena stála červenobílý celek zhruba 73 000. Za náhrady zápasovým protivníkům zaplatil 485 000. Podobná částka byla vynaložena na mzdy profesionálních hráčů – 261 000 a prémie – 189 000. Dohromady tedy přes 450 000. Tehdejší fotbalista Slavia tak skoro polovinu výtěžku dostával v bonusech. Oddělení kopané vydělalo celkem 1 678 000 a naopak utratilo 1 582 000, díky čemuž skončilo v přebytku bezmála 96 000 Kč.¹⁸⁵ Celek tak dosáhl ještě lepšího výsledku ročního rozpočtu než Sparta, nicméně hospodařil s o poznání nižšími ciframi. Příjmy i výdaje slávistů se pohybovaly skoro o 1 300 000 korun níže.

Základní schéma rozpočtů pražských „S“ v roce 1936¹⁸⁶

Klub	Sparta	Slavia
Příjmy celkem:	2 926 000	1 678 000
Z toho:		
Hrubé výtěžky ze zápasů	2 668 000	1 449 000
Členské příspěvky	165 000	53 000
Jiné příjmy	bezmála 100 000	bezmála 200 000
Výdaje celkem:	2 887 000	1 582 000
Z toho:		
Daně a odvody	785 000	394 000
Náhrady soupeřům	580 000	485 000
Mzdy hráčů a trenéra	438 000	450 000 ¹⁸⁷

Přesto klubový funkcionář Antonín Čadský konstatoval: „Jak z uvedených cifer vysvítá, představuje dnes finanční hospodářství S. K. Slavia určitou hospodářskou jednotku, jejíž administrativní agenda jest velmi rozsáhlá a rovná se přibližně agendě mnohého velkého podniku obchodního neb průmyslového.“¹⁸⁸ Financí se v pražských klubech točilo poměrně více než v druhé dekádě 20. století. Sparťané si na příjmové straně polepšili o statisíce korun, slavisté pak o něco méně, ovšem těm zase výrazněji narostl zisk. Úhlavní konkurent rovněž vykazoval lepší hospodaření než v předcházejícím desetiletí. Celky štedřeji platili fotbalisty a trenéra a mužstva, více se zaměřovaly na spoření ve vlastním fondu, anebo spolku a přispívaly také městu pro nezaměstnané obyvatele.

¹⁸⁵ Archiv SK Slavia Praha. Ročenka S. K. Slavia Praha 1936: za redakce presidia klubu sestavil K. Novotný. Praha: Ed. Grégr a syn, 1937, s. 8-10.

¹⁸⁶ Částky zaokrouhlované na tisíce. Na straně výdajů obou celků uvedeny primární položky.

¹⁸⁷ Vedení mistra ligy do nového období. Polední list. 31. ledna 1937, roč. 11, č. 31, s. 16; Archiv SK Slavia Praha. Ročenka S. K. Slavia Praha 1936: za redakce presidia klubu sestavil K. Novotný. Praha: Ed. Grégr a syn, 1937, s. 8-10.

¹⁸⁸ Archiv SK Slavia Praha. Ročenka S. K. Slavia Praha 1936: za redakce presidia klubu sestavil K. Novotný. Praha: Ed. Grégr a syn, 1937, s. 11.

Ekonomický vzestup zažily i další spolky. V hlavním městě se jednalo o Bohemians, mimo něj třeba o Kladno či brněnské Židenice. Základní srovnání poskytuje tabulka níže s názvem: roční rozpočty vybraných klubů. Finanční kondice se během dvou dekád zhoršila například u žižkovské Viktorie, která se na sklonku První republiky nedokázala popasovat s chybějícími investicemi do hřiště a klubové infrastruktury, o čemž ještě bude pojednávat jedna z následujících kapitol.¹⁸⁹

Roční rozpočty vybraných klubů

<i>Pražské kluby</i>	<i>Rozpočet 20. léta (1924-26)</i>	<i>Rozpočet 30. léta (1932-38)¹⁹⁰</i>
Slavia Praha	1 250 000	1 678 000
Sparta Praha	1 217 000	2 926 000
Bohemians / AFK Vršovice	303 000	841 000
Viktoria Žižkov	652 000	248 000
<i>Mimopražské kluby</i>		
ČsŠK / ŠK Bratislava	225 000	-
SK Kladno	-	360 000
Židenice (Brno)	-	1 035 000 ¹⁹¹

2.2.2 Prvorepublikový fotbalista

Co se týče platů a hmotného zajištění jednotlivých hráčů, již bylo zmíněno, že v roce 1925 vešla v platnost minimální hranice příjmu 200 Kč měsíčně, kterou měl dle řádů obdržet tehdejší profesionál.¹⁹² V této oblasti ovšem panovaly velké disproporce. Ve 20. letech se častokrát takový sportovec nedomohl ani této částky, což platilo především pro hospodářsky slabší kluby. „Pro placení hráčů zvolily kluby v podstatě dvě formy: měsíční pevný plat, nebo percentuelní podíl na zisku. K první formě přistupuje v některých případech ještě systém prémie, které se hráčům vyplácejí za zápas vyhraný či nerozhodný,“ přiblížil dobovému čtenáři Jan Byk.¹⁹³ O druhém typu výplaty s v rozsáhlém komentáři z roku 1930 rozepsal spartán Ferdinand Scheinost: „Pokládám za nejlepší systém ten, který si zavedli vršovičtí Bohemians: Pokud možno nejmenší aneb vůbec žádné měsíční gáže, zato však participace hráčů na čistém příjmu všech zápasů určitým smluveným procentem. Hráči pak mají přirozeně zájem na všech zápasech, že neúspěch utrpěný třeba i v bezvýznamném a málo navštíveném zápase

¹⁸⁹ JELÍNEK, Radovan. *Atlas českého fotbalu od roku 1890*. Praha: [s.n.], 2005, s. 21.; 25 let Viktorie Žižkov: [1903-1928]. Žižkov: S.K. Viktorie Žižkov, 1928, s. 78-81.

¹⁹⁰ Rozmezí let, v němž se nacházel daný rozpočet všech celků za jeden kalendářní rok.

¹⁹¹ JELÍNEK, Radovan. *Atlas českého fotbalu od roku 1890*. Praha: [s.n.], 2005, s. 21.

¹⁹² JENŠÍK, Miloslav a MACKŮ, Jiří. *Kronika českého fotbalu*. Praha: Olympia, 1997, s. 271.

¹⁹³ BYK, Jan. Profesionalismus v čs. kopané. Přítomnost. 8. října 1925, roč. 2, č. 39, s. 619.

musí být zamezen, ježto by měl za následek pokleslé návštěvy a tím i jejich příjmy v příštích zápasech, kde je tento systém praktikován, všude vykazuje skvělé výsledky.“¹⁹⁴

Výplata u členů základních jedenáctek prvních týmů pražských „S“ oscilovala okolo tisícovky, maximálně pak do dvou tisíc korun a jen zřídka se vyšplhala ještě výš. „Třetí v pořadí, Viktoria, platí daleko méně. Většina z ostatních vyplácí svým hráčům většinou asi 4 % z čistého zisku na osobu, tedy částky, jež nedosahují 1 000 Kč měsíčně a většinou nejsou daleko od 500 Kč,“ objevil se v Peroutkově Přítomnosti.¹⁹⁵

Velký rozdíl panoval u fotbalistů té úplně nejvyšší úrovně. Například slávistický gólman František Plánička pobíral v roce 1926 1 200 korun, ve 30. letech však dostával více než dvojnásobek. Bonusy při prodloužení smlouvy mu pak mohly vynést jednorázově až 6 000 Kč. Ještě o něco větší finanční obnos znamenalo jeho ocenění „čestný kapitán slávistických mužstev“ z ledna 1933, které mu udělil klubový výbor. Vyjma diplomu si Plánička polepšil o rovných 10 000. „Vedle toho jsem měl zaručeno v případě zranění 60 % prémie, které budou vyplaceny hráčům. Od roku 1936 jsem už podepisoval smlouvy vždy na jeden rok. Měsíční příjem mi byl zvýšen na 2 800 Kč a při podpisu jsem obdržel 10 000 Kč ve dvou splátkách,“ vzpomínal. Hráči však museli počítat i s případnými pokutami za neadekvátní výkony, například za prohraný zápas.¹⁹⁶ Pláničkův rival z opačného tábora, Belgičan Raymond Braine, začal v roce 1930 pobírat gáži ve výši 1 500. O šest let později se jeho výdělek zvýšil o rovnou tisícovku na 2 500. Ve mzdě však nejsou započteny mimořádné odměny, na jejichž výši se zahraniční hvězda dohodla s klubem interně. Podobná situace panovala u výkonnostních prémie.¹⁹⁷

Základní sestava fotbalistů Sparty Praha a její základní měsíční příjem v r. 1936

Bohumil Klenovec	1 500
Jaroslav Burgr	2 000
Josef Čtyřoký	2 000
Josef Košťálek	2 000
Jaroslav Bouček	1 500
Josef Sedláček II. ¹⁹⁸	1 000

¹⁹⁴ SCHEINOST, Ferdinand. Příčiny krise našeho footballu a způsob, jak ji zažehnat. Rekord. 31. května 1930, roč. 1, č. 11, s. 5.

¹⁹⁵ BYK, Jan. Profesionalismus v čs. kopané. Přítomnost. 8. října 1925, roč. 2, č. 39, s. 619.

¹⁹⁶ PROCHÁZKA, Pavel. *Plánička: brankářská hvězda 20. století*. Velké Přílepy: Olympia, 2016, s. 69; PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 34-35.

¹⁹⁷ RA. Na hřišti. Lidové noviny. 11. července 1930, roč. 38, č. 344, s. 8; Letná v zrcadle hráčských gází. Polední list. 12. prosince 1936, roč. 9, č. 285, s. 6.

¹⁹⁸ Za Spartu hráli dva Josefové Sedláčkové, proto je uvedena římská číslice II. Viz Český a československý fotbal v číslech. Dostupné z: <https://www.csfotbal.cz/reprezentace/hrac/josef-sedlacek/6035?rt=1&od=0&do=0&s=0&t=0&dv=0&k=9>.

Ferdinand Faczinek	2 000
Oldřich Zajíček	1 200
Raymond Braine	2 500
Oldřich Nejedlý	2 000
Gejza Kalocsay	1 500
<i>Celkem (i s placenými náhradníky)</i>	21 700 ¹⁹⁹

Základní sestava fotbalistů Slavia Praha a její základní měsíční příjem v r. 1936

František Plánička	2 000
Adolf Fiala	1 200
Ferdinand Daučík	1 200
Antonín Vodička	1 000
Karel Průcha	800
Jan Truhlář	800
Václav Horák	900
František Svoboda	2 000
Jiří Sobotka	amatér
Vlastimil Kopecký	1 650
Rudolf Vytlačil ²⁰⁰	1 400
<i>Celkem (i s placenými náhradníky)</i>	14 950 ²⁰¹

Po roce 1925 se měsíční gáže pohybovaly od minima 200 korun, které, jak vzpomínal Plánička, finančně slabší kluby někdy ani nevyplácely,²⁰² což platilo i pro Čechii Praha a Slavoj Žižkov. U pražských celků širší výkonnostní i ekonomické špičky, mezi které můžeme řadit Bohemians, Viktorii Žižkov a zpočátku DFC Praha, se výplaty pohybovaly od 500 do 1 000 Kč. Forma honorace mohla být stanovena fixní částkou, či procentuálním podílem. Absolutní elita v podobě pražských „S“ platila fotbalistům částky mezi 1 000 a maximálně 2 000, přičemž se suma pohybovala spíše okolo dolní hranice.²⁰³

Ve 30. letech byl patrný nárůst. U Sparty se vícero hráčů dostalo k hranici dvoutisícové výplaty, v některých případech si nepatrněji polepšili i sešívání.²⁰⁴ Braine si v onom roce 1936

¹⁹⁹ Letná v zrcadle hráčských gází. Polední list. 12. prosince 1936, roč. 9, č. 285, s. 6.

²⁰⁰ Křestní jména hráčů v obou tabulkách doplněna z: JELÍNEK, Radovan. *Atlas českého fotbalu od roku 1890*. Praha: [s.n.], 2005, s. 26-27.

²⁰¹ Tamtéž.

²⁰² ŠTORKÁN, Karel. Když chytal Plánička: podle vyprávění Františka Pláničky, zasloužilého mistra sportu. Praha: Mladá fronta, 1958., s. 38-39.

²⁰³ BYK, Jan. Profesionalismus v čs. kopané. Přítomnost. 8. října 1925, roč. 2, č. 39, s. 619.

²⁰⁴ Viz tabulka výše: Základní sestava fotbalistů Sparty a Slavia a její měsíční příjem v r. 1936.

polepšil za šest let o tisíc korun měsíčně a zřejmě největší tehdejší hvězda, jeho protihráč Plánička, po deseti letech pobíral o 800 a záhy až o 1 600 Kč více. Oni i jejich kolegové pak měli smluveny nejrůznější interní odměny a prémie, včetně záporných pokut.²⁰⁵ Obecně můžeme říci, že od zavedení profesionalismu gáže obecně narostly, ale nejednalo se o razantní zvýšení. Toho se dočkali jenom ti nejlepší v čele s Brainem nebo Pláničkou. Nejmarkantnější příklad představuje kanonýr Josef Bican, jenž v roce 1937 svým příjmem překonal všechny konkurenty, jelikož bral 5 000 měsíčně. I s prémie pak dokonce překonával výdělek univerzitního profesora. Renomovaný sportovní historik Martin Pelc dále ve své monografii uvádí, že si ve třetí dekádě 20. století fotbalisté polepšili i z hlediska sociálního zabezpečení. Například Teplitzer FK platil jinak nezaměstnaným hráčům penzijní pojištění.²⁰⁶

Nedílným tématem hráčské problematiky jsou přestupy. U těch opravdu kvalitních fotbalistů se částky za jejich transfer pohybovaly až v desítkách tisíc korun, což dokazuje i případ Mađara Alfréda Schaffera: „(...) Nejpopulárnější fotbalista na kontinentu byl smluvně na 2 roky angažován A. C. Spartou jako hráč a traineur a povede již dnes v sobotu v zápase se Simmeringer útok mistrovského našeho klubu. (...) My žasneme nad tím, že AC. Sparta zaplatila odstupné 25 000 Kč.“²⁰⁷

Ne všechna stěhování však dopadla podobným způsobem. Jednu z nejkontroverznějších kauz prvorepublikové éry představuje František Svoboda a jeho aféra se směnkami. Neopomenulo ji ani periodikum bulvárnějšího ražení, Polední list. Vídeňskému rodákovi totiž v roce 1930 dobíhal kontrakt, čehož si byli dobře vědomi letenští z rudého tábora, kteří fotbalistu lanařili. Svoboda na nabídku kývl. „Jak zasvěcencům, ba i snad širší fotbalové veřejnosti známo, podepsal Svoboda při svém ohlašovaném přestupu do Sparty dvě směnky na celkový obnos 50 000 Kč, jež měly sloužit Spartě za záruku, že svoje rozhodnutí o přestupu ze Slavie do Sparty dodrží, a je neodvolá. Svoboda však svůj přestup odvolal.“²⁰⁸ Mužstvo rivala ale vymáhalo uhrazení směnek. Případ projednával až obchodní soud. „(...) Soud vynesl rozsudek ukládající Svobodovi zaplatiti žalovanou částku 50 000 Kč i se soudními útratami.“²⁰⁹ Do sporu pražských „S“ vstoupil i Braineho zákrok na slávistu Ladislava Nováka, pro nějž celá akce znamenala konec kariéry. Slavia se chtěla soudit a situace se dále vyostřovala. V roce 1932 se spor konečně vyřešil. Belgický fotbalista nebyl za zákrok potrestán a Sparta na oplátku rivalovi prominula padesátitisícovou pokutu.²¹⁰

²⁰⁵ Letná v zrcadle hráčských gází. Polední list. 12. prosince 1936, roč. 9, č. 285, s. 6.

²⁰⁶ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 36.

²⁰⁷ Dnes první start Schaffra za Spartu. Večerní České slovo. 21. března 1925, roč. 7, č. 64, s. 6.

²⁰⁸ Svobodovy směnky na padesát tisíc Kč. Polední list. 9. června 1931, roč. 5, č. 160, s. 6; HRABĚ, Stanislav. Rok, kdy se Sparta a Slavia nejvíc nenáviděly. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/sport-fotbal-jina-liga-kdy-se-sparta-a-slavia-nejvic-nenavidely-bezohledny-slapak-a-smenka-na-50-tisic-229236>.

²⁰⁹ Y. Svobodovy směnky před soudem. Lidové noviny. 13. října 1931, roč. 39, č. 513, s. 6.

²¹⁰ HOUŠKA, Vítězslav. *Věčná Slavia*. Praha: Olympia, 1992, s. 117.

Nutno podotknout, že tehdejší sportovci s míčem u nohou měli obvykle i nějaké občanské povolání. Slávista Ladislav Ženíšek při vzpomínkách na toto téma podotkl, že hlavním zaměstnáním byl fotbal, nicméně všichni vedle toho ještě pracovali.²¹¹ Nejvýraznější prvorepublikový brankář Plánička nejprve vykonával pomocné dělnické profese, záhy absolvoval vojnu i studium. „Dopoledne chodil do školy, pak se doma učil, odpoledne chodil trénovat na Slavii. Obchodní školu nakonec absolvoval s vyznamenáním.“ Posléze mu celek dal doporučení do Pensijního fondu, kde na vrcholu kariéry vykonával pozici úředníka.²¹²

Fiala byl úředníkem firmy Rupa, Ženíšek úředníkem Elektrických podniků, Daučík úředníkem tabákové režie, Pech zřízencem Labské společnosti, Vodička úředníkem Elektrických podniků, Čambal Správy státních lesů a statků, Vytlačil mechanikem u společnosti Elektrotechna, Svoboda magistrátním úředníkem, Sobotka studoval a Kopecký s Bradáčem v onu dobu vykonávali povinnou vojenskou službu. V rudém dresu po nějakou dobu působící František Kolenatý pracoval jako úředník Anglobanky, jeho mladší klubový i reprezentační spoluhráč Josef Košťálek pak soustružil.²¹³ Jelikož podstata profesionalismu ční v primárním zaměstnání jakožto zdroji obživy, z tehdejší situace vyplývá, že tento stav v prvorepublikové éře reálně naplněn nebyl. Toto tvrzení nepřímo podporuje i konstatování autora v periodiku *Přítomnost*, který převážně komentoval dění v britském a československém sportu, přičemž se zmínil i o kopané: „Jsou dnes země, v nichž sportovní závodníci bývají ve velikém počtu odváděni od svého normálního povolání, dostávají peněžité odměny a jsou drilem vycvičováni proti našim sportovcům, kteří se mohou lopotit jen z dobré vůle, pokud jim jejich zaměstnání ponechává volný čas.“²¹⁴ Označení „naši sportovci“ pochopitelně znamená souhrnné označení pro československé tělovýchovné aktéry, jejichž úkolem obvykle bylo skloubit jejich občanské povolání se sportovním životem.

2.2.3 Evoluce z plácku, hřiště, až po stadion

Fotbalová hřiště se v českých zemích začala objevovat již od poloviny 90. let 19. století. Na počátku však prvotně ustavená mužstva neměla zajištěno formální vlastnictví, a to ani ve formě nájmu. Situace se však postupně změnila, díky čemu mohly spolky budovat infrastrukturu na takovém plácku i kolem něj. Vyrůstaly tak dřevěné tribuny, šatny, hrázděná

²¹¹ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 35.

²¹² PROCHÁZKA, Pavel. *Plánička: brankářská hvězda 20. století*. Velké Přílepy: Olympia, 2016, s. 64-65.

²¹³ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 35; PROCHÁZKA, Pavel. *Plánička: brankářská hvězda 20. století*. Velké Přílepy: Olympia, 2016, s. 64-65; Naši proti Maďarům. Rekord. 3. května 1930, roč. 1, č. 7, s. 1.

²¹⁴ Anglie po Olympiadě. *Přítomnost*. 16. září 1936, roč. 13, č. 37, s. 589-590.

hlediště a hliněné valy.²¹⁵ Změna poměrů přišla po skončení první světové války. Někdy na pomezí roku 1918 se můžeme dovědět o podobě sparťanské kantýny. Autor Poledního listu na ní vzpomínal o dvě dekády později, kdy umřela vedoucí tohoto občerstvení: „Po 20 let řídila kantinu na Spartě od nejskromnějších začátků v primitivní boudě na hřišti u Lanové dráhy až po dobu nejmohutnějšího rozmachu sportovního a finančního.“²¹⁶

Proces přeměny ze sportovního hřiště či plácku ve skutečný stadion byl dovršen právě až po vzniku Československa. Sparta, Slavie, ale i další kluby začaly nejprve budovat mohutnější dřevěné tribuny a některé ještě v prvorepublikové éře odhodily svůj původní ráz. V Praze k tomu výrazně přispěly události roku 1934, kdy fotbalistům v rudém zcela shořela hlavní tribuna, a aby toho nebylo málo, konkurenčním sešíváním se zřítily část dřevěných ochozů pro první místa na stání. Sparta se rozhodla pro výstavbu masivní železobetonové tribuny pro čtyři tisíce diváků. Na velkém investičním projektu se podíleli platící diváci, kteří přispívali na symbolické cihly. Zapojil se i Vlasta Burian, který zorganizoval benefiční představení.²¹⁷

O stavbě letenského kolosu se zmínil taktéž periodický tisk: „Předseda ppl. Malý přikročil po krátkém uvítání hostů ke zprávě předsednické. Jako stěžejní bod pracovního programu minulého roku vytkl stavbu tribuny. Tato jistě velkolepá sportovní stavba vznikla z nezištné lásky členstva ke klubu. Zdůraznil, že k úhradě nákladu přes 2 mil. Kč neobdržela Sparta nijaké subvence.“ Investice do stadionu bez větší podpory zvenčí byla poměrně velkou výjimkou i v roce 1936. Dokreslení ekonomiky klubu v jedné z předchozích kapitol ukazuje, že klub byl nucen zřídit zvláštní stavební fond, do nějž zpravidla během několika let přispívali členové klubu.²¹⁸

Konkurenční Slavia plánovala v onom období postavit zbrusu nový stadion a za tímto účelem založila spolek pro postavení hřiště. V druhé polovině 30. let měla naspořeno skoro 430 000 korun. Za rok 1936 například přibylo bezmála 70 000, tato částka se skládala z příspěvků členů klubu i onoho spolku, výnosů ze sbírek v rámci fotbalových zápasů, celek taktéž prodával odznaky a jeho finanční bilanci zlepšily úroky z vkladů a z cenných papírů. Peníze si klub ukládal převážně v Legiobance, Živnobance a v Poštovní spořitelně. Největší suma však pocházela od města, subvence činila rovných 25 000.²¹⁹ Přesto projekt trpěl nedostatkem financí, když vezmeme v potaz, že odhadovaná suma měla činit až 6 500 000 korun a kvůli

²¹⁵ KUŽEL, Petr. Společensko-ekonomické proměny sportovních spolků a vznik fotbalových klubů v pražských městech a předměstích před rokem 1914. Rigorózní práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016, s. 131.

²¹⁶ Zemřela Kádřova maminka. Polední list. 13. března 1938, roč. 12, č. 71, s. 6.

²¹⁷ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 89.

²¹⁸ Vedení mistra ligy do nového období. Polední list. 31. ledna 1937, roč. 11, č. 31, s. 16.

²¹⁹ Archiv SK Slavia Praha. Ročenka S. K. Slavia Praha 1936: za redakce presidia klubu sestavil K. Novotný. Praha: Ed. Grégr a syn, 1937, nečísl. s., přední desky.

tomu se také nikdy nedočkal realizace. Tento neúspěch se dočkal i umělecké reflexe v básni Letná od Ivana Blatného:

Slavia stále vede první ligu,
ačkoli její hřiště je poněkud zanedbané dřevo staré,
Sparta přepychová a nová ji sleduje,
míče padají až k ministerstvu vnitra.²²⁰

V případě ostatních klubů, jako kupříkladu u vršovických Bohemians, se o zbudování kompletní infrastruktury zasadil především její člen a ředitel Vršovické záložny Zdeněk Danner. Podnik, jemuž šéfoval, totiž stavbu financoval. S pozemky naopak pomohla sama pražská metropole. Práce skončily v roce 1932. „Tento rok měl být zapsán v análech klubu zlatým písmem, neboť po velké námaze podařilo se našim kompetentním činitelům v čele s p. kom. r. Zd. Dannerem a min. r. Fr. Burešem postavit klubu nový stánek, pojmenovaný usnesením valné hromady jeho hlavním tvůrcem Dannerův stadion. (...) Předání stadionu do veřejného provozu a jeho slavnostní zahájení bylo vysíláno čsl. rozhlasem.“ Kapacita činila celkem 18 000 diváků a hrálo se na jemné škváře. Spartě zase v minulosti pomohli průmyslníci Karel Morstadt s Juliem Saxlem. Funkcionář klubu Ferdinand Scheinost přičetl zásluhy o zbudování jedné z tribun ve 20. letech právě poslednímu jmenovanému.²²¹

Viktorii Žižkov v druhé polovině 20. let nepotkal tak šťastný osud jako jejich konkurenty z Vršovic a Letné. Červenobílý celek totiž musel po téměř 25 letech vyklidit domovské hřiště na Ohradě, jelikož muselo ustoupit parcelaci a činžovní výstavbě. Tam přitom došlo k nemalým investicím na stavbu tribuny a revitalizaci hrací plochy, na čemž měli zásluhu předsedové továrník Jan Krahulec a funkcionář Rudolf Henčl. Klub se snažil finančně připravit na budoucí investici do jiného pozemku, který získal do nájmu. Rozprodávaly se trhací bloky, nebo dlužní úpisy, pořádaly se různé zábavní podniky. Viktoria hledala vhodný prostor, nicméně zpočátku musela několik variant zavrhnout kvůli nevyhovující lokalitě, či přemrštěné ceně. Jako nejrealističtější se jevila v roce 1926 koupě pozemku na vrchu Vítkova u sv. Křížku. Spolek počítal s celkovými investicemi ve výši 750 000 Kč, v nichž byla zahrnut stadion s dvacetitisícovou kapacitou. Praha však náklady odhadla na dva miliony a projekt tak spadl pod stůl. Žižkov nakonec získal obecní pozemek ve Strašnicích na Třebešíně, který měl pronajmát. Město pomohlo s terénními úpravami, za něž samo zaplatilo 80 000 Kč. Vedení

²²⁰ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 89-90.

²²¹ XXX let Bohemians: Athletického a fotbalového klubu Vršovice. Průmyslová tiskárna v Praze, 1936, s. 31; Oficiální webové stránky Bohemians. Dostupné z: <https://bohemians.cz/clanek/21919/serial-dolicek-0310>; SCHEINOST, Ferdinand. Příčiny krise našeho footballu a způsob, jak ji zažehnati. Rekord. 31. května 1930, roč. 1, č. 11, s. 5.

mužstva však stále nemělo vybudované dostatečné zázemí, tribuny a tak dále. V prvorepublikové éře se tento deficit už viktoriánům nepodařil dohnat.²²²

Nedílnou součástí každé solidně vybavené hrací plochy představovala klubovna. V tomto ohledu se jako velmi cenný pramen jeví nákresy prostor menšího pražského týmu Meteoru Praha. Jejich stav pochází z let 1934 až 1936. Stavení mělo pouze přízemí a uvnitř se nacházely čtyři šatny, byt správce, dvoje sprchy, menší místnost archivu a v neposlední řadě byly součástí také dva prostory pro občerstvení. Největší ze všech představoval „lokál“,²²³ menší pak „výčep“. Jednalo se tedy o restaurační či hospodské zařízení.²²⁴ Kupříkladu Sparta měla k dispozici větší klubovní budovu. Základní materiál představovalo dřevo. Stavba se rozprostírala do obdélníkového tvaru a na délku měla skoro 60 metrů, šířka byla skoro třináctimetrová. Na rozdíl od Meteoru se zde nacházel i pokoj pro lékaře, dvě místnosti redakcí nebo třeba šatny pro atlety. Občerstvení často vedly osoby z rodin tamních fotbalistů. Františka Pešková, matka prvorepublikové spartánské opory Karla Peška, vedla místní kantýnu 20 let. „Na hřišti SK. Kladno byla právě dokončena stavba nového klubovního domu. Restauraci v tomto domě povede matka kladenského středního záložníka pí. Krausová.“²²⁵

V období meziválečné republiky začaly vznikat první skutečné stadiony. Po Velké válce se nejprve budovaly zpravidla dřevěné tribuny, ale později prorazily i materiály jako železobeton. Nejlepším příkladem budiž tribuna Sparty. Sukces zaznamenali rovněž ve Vršovicích, kde se o zhotovení zasadil finančník Zdeněk Danner. Slavii se naopak nepovedlo dokončit plánovanou realizaci zcela nové sportovní infrastruktury. Podobný případ se udál i u žižkovské Viktorie, která dokonce musela vyklidit původní prostory. Úspěch či neúspěch takovýchto velkých projektů často závisel na podpoře vlivných mecenášů především z finanční, průmyslové a politické sféry a samozřejmě také na ekonomické kondici klubu. Svou roli sehrávalo rovněž dlouhodobé spoření členů a příznivců nebo politika místních samospráv, v první řadě tedy hlavního města Prahy.

2.2.4 Mecenáš, předseda, bafuňář

Vedoucí osobnosti pražských fotbalových mužstev se hojně rekrutovaly z politického života, kam můžeme řadit třeba několikanásobného prvorepublikového ministra a premiéra Milana

²²² 25 let Viktorie Žižkov: [1903-1928]. Žižkov: S.K. Viktorie Žižkov, 1928, s. 41-42, 78-81; Hurá na Viktorku! Oficiální webové stránky městské části Praha 3. Dostupné z: <https://www.praha3.cz/aktualne-z-trojky/o-praze-3/naucna-stezka-prahy-3/hura-na-viktorku/cze>.

²²³ Přesné pojmenování v dobovém nákresu klubovny.

²²⁴ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, KLUBY / Praha / S. K. Meteor Praha VIII. Vzpomínky na naší práci v letech 1896-1936. Čtyřicet let sportovního klubu Meteoru v Praze - Libni, tisk karton č. 15, inv. č. 1662.

²²⁵ LAUERMANN, Lev. Náš klubovní dům. Sparta: *Oficiální orgán* A. C. Sparta. 30. prosince 1921, roč. 1, č. 8, s. 5.; Tamtéž. 13. ledna 1922, roč. 1, č. 10, s. 5; Zemřela Kád'ova maminka. Polední list. 13. března 1938, roč. 12, č. 71, s. 6; Nová klubovna SK. Kladno. Polední list. 22. listopadu 1934, roč. 8, č. 325, s. 6.

Hodžu, jenž po nějakou dobu působil jako předseda Slavie, Edvarda Beneše, který patřil do tábora podporovatelů sešivaných a v mládí za ně hrál. Jiří Stříbrný byl po určitou dobu naopak stejně jako Jan Šeba spjat se Spartou. Jiný významný politik, Emil Franke, se zapojil do struktur Viktorie Žižkov. Další typologický profil lídrů, a především tedy mecenášů kopané, představovali průmyslníci, továrníci, podnikatelé či bankéři. Sem patří ředitel Občanské záložny Zdeněk Danner z Bohemians, továrníci Julius Saxl s Karlem Morstadtem ze Sparty, Jan Krahulec ze Žižkova nebo majitel významného stavebního podniku Zdenko Kruliš ze Slavie. Poslední významnou profilaci fotbalových bossů bychom našli ve funkcionářích z klubových a sportovních ústředí. Tuto kategorii splňuje funkcionář Sparty Ferdinand Scheinost, předseda Středočeské župy i Viktorie Žižkov Rudolf Henčl či slávista Jindřich Kamenický, který krátce vedl Československý fotbalový svaz.²²⁶

Ne náhodou se řada významných spolustranických politiků srovnávala do těch samých klubů. V družstvech původně dělnických, mezi které patřily hlavně Sparta s Viktorií Žižkov, působili hlavně národní socialisté. Na opačném pólu stála „pravicová“ Slavia, kde se zase nacházela řada národních demokratů a agrárníků. Přestože z podobného politicko-sociálního prostředí pražských mužstev pocházeli velmi často i sami fanoušci, zažitý kolorit klubového života postupně značně slábl. Jeden příklad za všechny: Sparťané, dříve orientovaní nalevo, si totiž v roce 1938 zvolili za předsedu agrárníka Jindřicha Žilku, což se stalo v době, kdy už se s klubem dávno rozešel Jiří Stříbrný, jehož nevalnou pověst ještě přizpůsobily jeho fašizující tendence.

Co vlastně kluby vedlo k angažování významných politických představitelů? Bezpochyby šlo o zisk vlivu a prestiže.²²⁷ V případě bohatých mecenášů ze soukromé sféry se jasným důvodem naopak jevil hmotné zaopatření. Se zajištěním či přímo výstavbou hřiště pomohl například Zdeněk Danner a v menší míře například Jan Krahulec.²²⁸ „Jan Krahulec býval před válkou malým zřízencem bankovním, ale vlivem hospodářské válečné konjunktury, není nám známo, jakým způsobem, se stal komisařem státního obilního ústavu pro okres vinohradský a říčanský a vedlo se mu tak dobře, že dnes může být takovým kavalírem. (...) Postavil si za miliónek vil, má továrnu a je lordem (...)“ přiblížilo čtenáři kariéru tehdejšího podnikatele Právo lidu.²²⁹

²²⁶ KUŽEL, Petr. Společensko-ekonomické proměny sportovních spolků a vznik fotbalových klubů v pražských městech a předměstích před rokem 1914. Rigorózní práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016, s. 128; Viktoria Žižkov pořádá svůj karneval. Večerní list. 11. února 1928, roč. 2, č. 36, s. 5.; PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 113-115; SCHEINOST, Ferdinand. Příčiny krise našeho footballu a způsob, jak ji zažehnat. Rekord. 31. května 1930, roč. 1, č. 11, s. 5; XXX let Bohemians: Athletického a fotbalového klubu Vršovice. Průmyslová tiskárna v Praze, 1936, s. 31.

²²⁷ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 113-119; KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). Díl 2, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935). Praha: Libri, 2002, s. 283.

²²⁸ Viz předešlá kapitola: Evoluce z plácku, hřiště, až po stadion.

²²⁹ Za peníze se dostane vše. Právo lidu. 9. července 1922, roč. 31, č. 158, s. 15.

O poslední typologii prvorepublikového bafuňáře netřeba sáhodlouze polemizovat. Dlouholetí funkcionáři se zkrátka posouvali v klubové hierarchii až na vrchol. Příkladem budiž Jindřich Kamenický či Rudolf Henčl, kteří oba výrazně promluvili i do vyšších fotbalových ústředí. „Rudla Henčl byl z Královských Vinohrad. Studovali jsme společně na gymnasiu v Hálkově ulici. Jak se dostal do Viktorky Žižkov? Inu, byl to obrácený svět. Výbora²³⁰ v tomto případě do klubu přetáhl hráč. A kdo jiný než sladce výmluvný kapitán Viktorky Jarda Mysík, který se s Henčlem seznámil na vojně.“²³¹

Do interních záležitostí Sparty dala nahlédnout právě jedna z výše jmenovaných osobností, mezinárodní sekretář klubu Ferdinand Scheinost, kterému bylo dle jeho slov nabízeno na prahu 20. let předsednictví po zesnulém Karlu Morstadtovi. „Byl tehdy zvolen za předsedu továrník Jula Saxl a nikdy toho Sparta nemusila litovat. Neboť pochybuji, že by bez něho nadešla tak slavná éra, jaké jsme se dožili v r. 1921 a 1922. Zejména vybudováním velkolepé dnešní tribuny milionovým nákladem, stejně jako péče o existence hráčů, byly jeho hlavní starostí a zásluhou. Stejná zásada nás vedla, když jsme nasadili všechny páky, abychom přiměli v r. 1923 tehdejšího ministra železnic Jiřího Stříbrného k přijetí předsednictví AC Sparty.“ Činovník letenského mužstva uvedl i příklad z tábora největšího rivala, tedy pražské Slavie: „Stejně doklady by se jistě daly uvést i z jiných klubů, zejména ze Slavie, kde vlivně postavení jednotlivci jako ministr dr. (Milan) Hodža, sekční šéf dr. (Jindřich) Kamenický a jiní si získali o klub a český sport nehynoucích zásluh.“²³²

²³⁰ Dobový termín, jímž je myšlen člen výboru, potažmo funkcionář.

²³¹ SCHEINOST, Ferdinand. *Slavné postavy naší kopané*. Praha: Tempo, 1940, s. 36.

²³² SCHEINOST, Ferdinand. Příčiny krise našeho footballu a způsob, jak ji zažehnat. Rekord. 31. května 1930, roč. 1, č. 11, s. 5.

Závěr

Primární finanční zdroj prvorepublikových celků pocházel ze vstupného. Spolky se nicméně velmi často neobešly bez subvencí či podpory spřízněných mecenášů, a to hlavně v případech, kdy bylo třeba větší investice. Lídry se často stávali průmyslníci, bankéři či politici.²³³ I přes narůstající objem prostředků byla patrná disproporce mezi středně velkými kluby a těmi největšími. Letenští „obři“, Sparta a Slavie, měli k dispozici milionové rozpočty, zatímco si jejich ligoví konkurenti museli zpravidla vystačit se statisíci. Rozdíl nižších statisíců je patrný v ročních financích pražských „S“ mezi 20. a 30. léty. Právě v následné dekádě se totiž na Letné točilo více peněz.²³⁴

Přestože profesionalismus formálně vstoupil v platnost roku 1925, řada klubů nebyla schopna vyplácet fotbalistům odpovídající gáži, čímž se stíraly rozdíly mezi profesionálem a amatérem, který často požíval různé náhrady za ušlý zisk, jako například cestovné. Nové pořádky vcelku flagrantně vystihoval pojem pseudoprofessionalismus, jelikož nebyla nastavena jasná dělící linie mezi profesionálním a amatérským hráčem. To se snažily oddělit profesionální a amatérské řády, které však často obsahovaly strohé definice a příliš neodpovídaly skutečnosti.²³⁵ Na reformy druhé poloviny 20. let se snesla velká vlna kritiky, jelikož nebyly schopny nastavit dělící linii mezi hráčem honorovaným a jeho protějškem. Předpisy posléze prošly změnami v roce 1934, z nichž je patrné, že se více blížily realitě.

Jaký vlastně vypadal skutečný stav a fungoval v československé kopané reálný profesionalismus? Po jeho zavedení došlo k nastavení minimální gáže oficiálně honorovaných hráčů, která sice byla nastavena na 200 korun měsíčně,²³⁶ nicméně ani zpočátku toto kritérium nesplňovaly všechny celky, které se přihlásily k profesionalismu a účastnily se nejvyšší ligové soutěže. Jejich start v profesionální lize vyplýval z obratnosti klubových funkcionářů a svou roli nepochybně hrálo také sportovní hledisko.

²³³ Archiv SK Slavia Praha: Ročenka S.K. Slavia v Praze 1932: *K valné hromadě 24. února 1933. Nákl. Sportovního klubu Slavia v Praze*. Praha: E. Grégr a syn, 1933, s. 16-23; KUŽEL, Petr. Společensko-ekonomické proměny sportovních spolků a vznik fotbalových klubů v pražských městech a předměstích před rokem 1914. Rigorózní práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016, s. 128; XXX let Bohemians: Athletického a fotbalového klubu Vršovice. Průmyslová tiskárna v Praze, 1936, s. 31.

²³⁴ Archiv SK Slavia Praha: Ročenka S.K. Slavia v Praze 1932, *K valné hromadě 24. února 1933. Nákl. Sportovního klubu Slavia v Praze*. Praha: E. Grégr a syn, 1933, s. 16-23.; JELÍNEK, Radovan. *Atlas českého fotbalu od roku 1890*. Praha: [s.n.], 2005, s. 21.

²³⁵ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČESKÝ (+ČSL.) SVAZ FOOTBALLOVÝ / Řády a stanovy. Řády a stanovy (Mistrovské řády, Rámcový řád pro župní pohárové soutěže, Řád rozhodčích ad.), karton 2, inv. č. 40; Profesionál: *Sportovní revue fotbalových profesionálů*. 1926, č. 1, s. 12.

²³⁶ PETRŮ, Karel. *Dějiny československé kopané*. Praha: A. Pokorný, 1946, s. 591; Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Adresáře, řády. Amatérský řád ČSAF, II. vydání, tisk, karton č. 1, inv. č. 16.

Drtivá většina registrovaných klubů i fotbalistů zůstala za První republiky amatérská. Výjimku tvořili pouze ti nejlepší jako například Josef Bican, Raymond Braine či František Plánička, jejichž gáže včetně prémie oscilovaly v jednotkách tisíc československých korun. Zřejmě nejvyšší smlouvu podepsal v roce 1937 první jmenovaný. Slávistický kanonýr si přišel na základní mzdu 5 000 Kč.²³⁷ Kromě těch největších hvězd se však měsíční výdělek mohl pohybovat klidně jen ve stovkách či maximálně dvou tisících. Od druhého desetiletí k tomu následujícímu byl však patrný posun kupředu. V první dekádě si totiž fotbalista ze základní sestavy letenských rivalů přišel obvykle na tisíc korun, zatímco ve třicátých letech se tato výše zdvojnásobila. Celkovou sumu ovlivňovala forma výplaty. Ta totiž mohla být i ve formě podílu ze zisku, což se dělo u pražských Bohemians. Zhruba podobně ekonomicky silný celek, Viktoria Žižkov, své hráče v druhé polovině 20. let honorovala částkami nepřesahujícími onu tisícovku.²³⁸

Vzhledem k tomu, že i ten nejlepší prvorepublikový fotbalista měl obvykle nějaké primární občanské zaměstnání,²³⁹ o skutečném profesionalismu hovořit nelze. Takzvaných profesionálů byl navíc v meziválečném Československu pouze zlomek.

Co se týče zázemí, urazily fotbalové celky poměrně dalekou cestu. Z plácků a hřišť se po vzniku republiky zrodily skutečné stadiony, které se nejprve budovaly ze dřeva a později i z jiných materiálů, kupříkladu ze železobetonu. Nedílnou součástí zázemí představovala kromě upraveného hřiště a tribuny rovněž klubovna, kde velmi často nechyběly společenské a restaurační prostory. Tehdejší kluby měly velmi často smluvněné zaměstnanecké závazky, a to s lidmi, kteří se o danou infrastrukturu starali.²⁴⁰

Popularita tuzemské kopané neustále rostla. Na přelomu 20. a 30. let nastal vrchol v počtu registrovaných hráčů a klubů. V daném období se míčová hra provozovala v každé větší vsi.²⁴¹ Nastalá situace našla svůj odraz i v organizační struktuře tuzemského fotbalu. Za První republiky vznikla Československá fotbalová asociace, vedle níž fungoval ještě Československý fotbalový svaz. Vzhledem k tomu, že se práce regionálně zaměřuje na oblast Prahy a okolí, je na místě zmínit i tehdejší velmi výraznou oblastní organizaci – Středočeskou župu.²⁴² Její

²³⁷ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 35-36.

²³⁸ BYK, Jan. Profesionalismus v čs. kopané. Přítomnost. 8. října 1925, roč. 2, č. 39, s. 619.; Letná v zrcadle hráčských gází. Polední list. 12. prosince 1936, roč. 9, č. 285, s. 6.

²³⁹ PROCHÁZKA, Pavel. *Plánička: brankářská hvězda 20. století*. Velké Přílepy: Olympia, 2016, s. 64-65.

²⁴⁰ Archiv SK Slavia Praha. 1927 Ročenka S. K. Slavia v Praze: *K valné hromadě 10. února 1928*. Praha: K. Reyl, 1928, s. 9-12, 16.; Zemřela Káďova maminka. Polední list. 13. března 1938, roč. 12, č. 71, s. 6.; Vedení mistra ligy do nového období. Polední list. 31. ledna 1937, roč. 11, č. 31, s. 16.

²⁴¹ PELC, Martin. *Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939*. Praha: NLN, 2022, s. 34.

²⁴² Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Československá Asociace fotbalová (ČAF), karton č. 613, signatura XIV/0490.; Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Československý (Český) svaz fotbalový (ČSF), karton č. 611, signatura XIV/0450; Archiv hlavního města Prahy: fond Spolkový katastr, Středočeská župa ČSSF se sídlem v Praze, karton č. 619, signatura XIV/0574.

celky často sváděly ideologický boj s venkovem, když hájily své vlastní zájmy. Jedna z příčin tkví pravděpodobně v tom, že struktura výše zmíněné organizační odbočky měla poměrně jiné kontury než u menších žup, a proto se jejich zájmy často neslučovaly.

Tak například se po roce 1925 přihlásilo nejvíce pražských celků²⁴³ do nově ustavené profesionální soutěže, přičemž takováto družstva měla ze své podstaty odlišné ekonomické dispozice než zcela, anebo částečně amatérské týmy. Ve 30. letech se však situace postupně měnila a do později ustavené státní ligy se proboujvalo již mnoho celků ze všech koutů republiky.²⁴⁴

Vraťme se k zpět k organizačním složkám prvorepublikové kopané. Těm postupem času bobtnala agenda a došlo u nich k poměrně výrazné byrokratizaci. Financování ústředí záviselo na takzvaném modelu příspěvků „zdola“, od jednotlivých klubů až po svazy.²⁴⁵ Kontury této práce by nebyly úplné, pokud bychom zároveň nezmínili i další vlivy včetně působení státu. Sportovní gesce spadala pod ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, které se ale k výraznějším subvencím pro sportovní a fotbalové spolky příliš nemělo. O něco lepší situace panovala u samospráv, tedy v našem případě u hlavního města Prahy. Jeho snahy ale na přelomu 20. a 30. let poměrně výrazně hatila Velká hospodářská krize.²⁴⁶

Československá kopaná však mezi válkami naplno zapustila své kořeny, jejichž pozůstatky můžeme spatřit i ve dnech současných.

²⁴³ V celorepublikovém srovnání.

²⁴⁴ Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. III. Ročenka ČSAF, tisk, karton 1, inv. č. 1; Viz Výsledky ligových ročníků: HORÁK, Jindřich a KRÁL, Lubomír. Encyklopedie našeho fotbalu: *sto let českého a slovenského fotbalu: Domácí soutěže*. Praha: Libri, 1997.

²⁴⁵ Viz kapitola: Hospodářská struktura fotbalových ústředí.

²⁴⁶ WAIC, Marek. Tělesná výchova a sport v politickém životě meziválečného Československa. Praha: Karolinum, 2019., s. 270-271; PELC, Martin. *Sport a česká společnost do roku 1939: Osobnosti – Instituce – Reflexe*. Praha: NLN, 2018, s. 70.

Seznam použitých pramenů a literatury

Archivní prameny:

Archiv hlavního města Prahy

f. Spolkový katastr

Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea

sb. Fotbal

Archiv SK Slavia Praha

Klubové ročenky

Klubová kronika 1921-1927

Národní archiv

f. Československý olympijský výbor

f. Československá sportovní obec

f. Československý všesportovní výbor

Publikované prameny:

BASS Eduard. Klapzubova jedenáctka., Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1965.

BUREŠ, Prokop a PLICHTA, Jan. Sport a tělesná kultura v čsl. republice a cizině. Praha: Nakladatelství almanachu sportu, 1931.

GUTH-JARKOVSKÝ, Jiří Stanislav. Paměti. Díl II. Paměti olympijské (1894-1918). Praha: Hejda & Tuček, 1929.

PETRŮ, Karel. Třicet let Č. svazu fotbalového 1901 - 1931: a trochu historie kopané v zemích československých. Praha: (s.n.), 1931.

PETRŮ, Karel. Dějiny československého sportu. Svazek 1., Dějiny československé kopané. Praha: Národní nakladatelství A. Pokorný, 1946.

POLÁČEK, Karel. Muži v offsidu: ze života klubových přívrženců. Praha: Československý spisovatel, 1957.

SCHEINOST, Ferdinand. *Slavné postavy naší kopané*. Praha: Tempo, 1940.

XXX let Bohemians: Athletického a fotbalového klubu Vršovice. Praha: Průmyslová tiskárna, 1936.

25 let Viktorie Žižkov: [1903-1928]. Žižkov: S.K. Viktorie Žižkov, 1928.

Periodika a tisk:

Lidové noviny
Národní listy
Polední list
Právo lidu
Přítomnost
Rekord
Rudé právo
Sparta
Sportovec
Sportovní věstník
Sportsman
Večerní České slovo
Večerní list
Venkov
Věstník sokolský

Odborné studie:

DIETSCHY, Paul. Did a 'Europe of Football' Exist in the 1930s? Online. *Sport in history*. 2015, roč. 35, č. 4, s. 515-530. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/17460263.2015.1071082>.

Internetové zdroje:

Český a československý fotbal v číslech. Dostupné z: <https://www.csfotbal.cz>

Oficiální webové stránky AC Sparta Praha. Dostupné z: <https://sparta.cz/cs>

Oficiální webové stránky Bohemians Praha. Dostupné z: <https://bohemians.cz>.

Oficiální webové stránky Českého olympijského výboru. Dostupné z: <https://www.olympijskytym.cz>.

Oficiální webové stránky FAČR. Dostupné z: <https://www.fotbal.cz>.

Oficiální webové stránky městské části Praha 3. Dostupné z: <https://www.praha3.cz>.

Zpravodajský server Seznam Zprávy. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz>.

Literatura:

BLECHARZ, Pavel. *Kulturní dějiny kopané v Čechách na přelomu 19. a 20. století: přechod od lokálních plácků k masovému sportu*. Diplomová práce. Brno: Filosofická fakulta Masarykovy univerzity, 2015.

HAFER, Andreas, HAFER, Wolfgang. Hugo Meisl, aneb, Vynález moderního fotbalu: životopis. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce, 2011.

HANUŠ, Karel. Fotbal a společenská modernizace. Rigorózní práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2011.

HORÁK, Jindřich a Lubomír KRÁL. Encyklopedie našeho fotbalu: sto let českého a slovenského fotbalu. Praha: Libri, 1997.

HOUŠKA, Vítězslav. Věčná Slavia. Praha: Olympia, 1992.

JENŠÍK, Miloslav a Jiří MACKŮ. Kronika českého fotbalu. Praha: Olympia, 1997.

JELÍNEK, Radovan. *Atlas českého fotbalu od roku 1890*. Praha: [s.n.], 2005.

KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). Díl 2. Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935). Praha: Libri, 2002.

KUŽEL, Petr. Společensko-ekonomické proměny sportovních spolků a vznik fotbalových klubů v pražských městech a předměstích před rokem 1914. Rigorózní práce. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016.

NOVÁK, Lukáš. Historie SK Slavia Praha v letech 1896–1945. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Pedagogická fakulta. 2010.

PELC, Martin. Sport a česká společnost do roku 1939: osobnosti - instituce - reflexe. Praha: NLN, 2018.

PELC, Martin. Na football!: fotbalové diváctví a fanouškovská kultura v českých zemích do roku 1939. Praha: NLN, 2022.

PROCHÁZKA, Pavel. Plánička: brankářská hvězda 20. století. Velké Přílepy: Olympia, 2016.

ŠTORKÁN, Karel. Když chytal Plánička: podle vyprávění Františka Pláničky, zasloužilého mistra sportu. Praha: Mladá fronta, 1958.

WAIC, Marek. Tělesná výchova a sport v politickém životě meziválečného Československa. Praha: Karolinum, 2019.

Seznam příloh

Obr. 1.): Archiv SK Slavia Praha: Ročenka S. K. Slavia v Praze 1927: *K valné hromadě 10. února 1928. Nákl. Sportovního klubu Slavia v Praze.* Nákladem Sportovního klubu Slavia v Praze. Praha: K. Reyl, s. 25.

Obr. 2.): Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, Fotbal / ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. ČSAF 1936, tisk, karton č. 1, inv. č. 3.

Obr. 3.): Třicet let A. C. Sparta. 1893-1923. *Nákladem A. C. Sparta.* Praha: K. Reyl, s. 1.

Obr. 4.): Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, KLUBY / Praha / S. K. Meteor Praha VIII. Vzpomínky na naší práci v letech 1896-1936. Čtyřicet let sportovního klubu Meteoru v Praze - Libni, tisk karton č. 15, inv. č. 1662.

Obr. 5.): LAUERMANN, Lev. Náš klubovní dům. Sparta: *Oficiální orgán A. C. Sparta.* 13. ledna 1922, roč. 1, č. 10, s. 5.

Obr. 6.): LAUERMANN, Lev. Náš klubovní dům. Sparta: *Oficiální orgán A. C. Sparta.* 10. února 1922, roč. 1, č. 14, s. 5.

Obr. 7.): 25 let Viktorie Žižkov: [1903-1928]. Žižkov: S.K. Viktorie Žižkov, 1928, s. 81.

Obr. 8.): Archiv SK Slavia Praha: 1928 Ročenka S. K. Slavia v Praze: *K valné hromadě 14. února 1929. Nákl. Sportovního klubu Slavia v Praze.* Nákladem Sportovního klubu Slavia v Praze. Praha: K. Reyl, s. 40.

Obr. 9.): XXX let Bohemians: Athletického a fotbalového klubu Vršovice. Průmyslová tiskárna v Praze, 1936, s. 5.

Obr. 10.): Archiv Sbírký tělesné výchovy a sportu Národního muzea: fond Fotbal, Fotbal / ČSL. FOOTBALLOVÁ ASOCIACE / Ročenky. ČSAF 1936, tisk, karton č. 1, inv. č. 3.

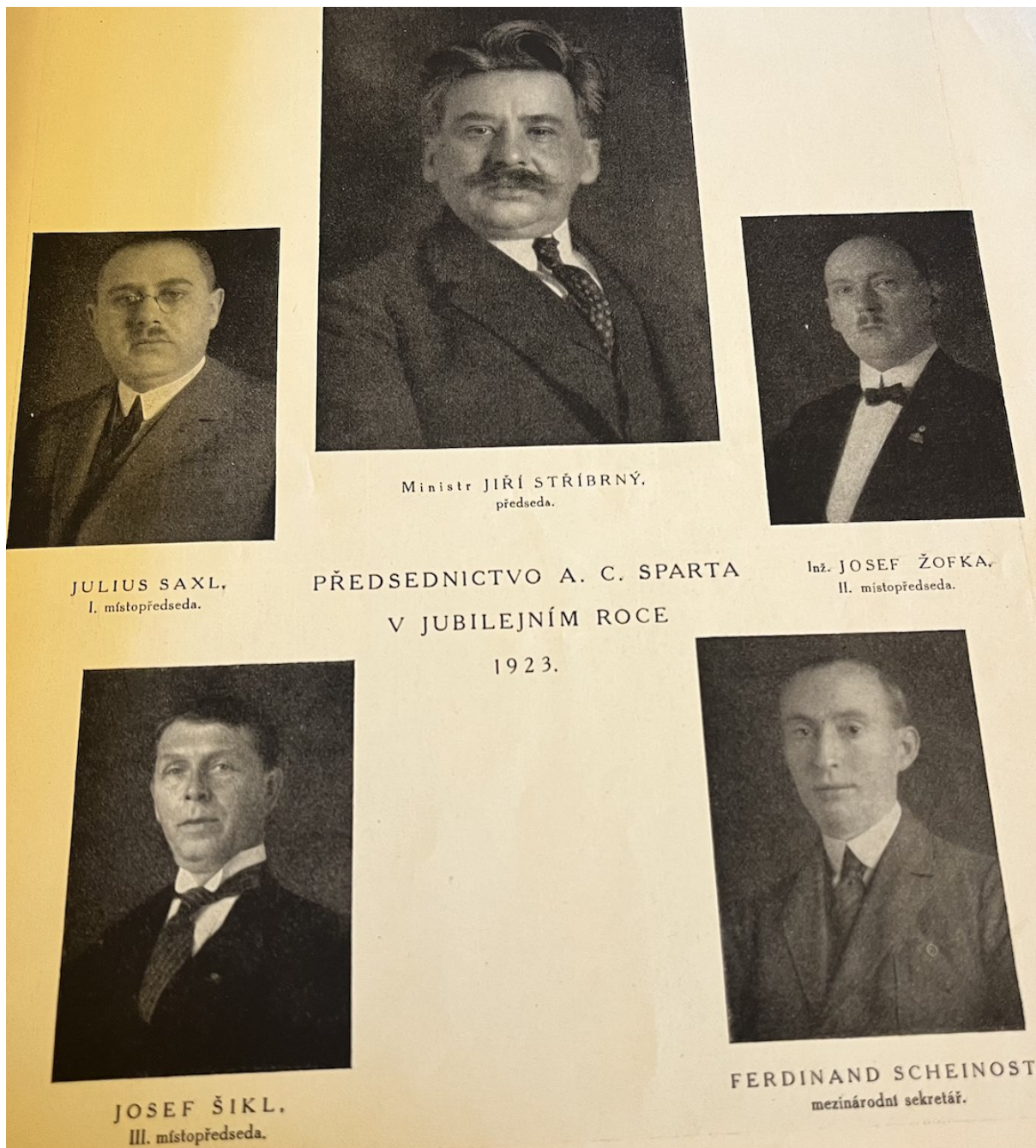
Přílohy

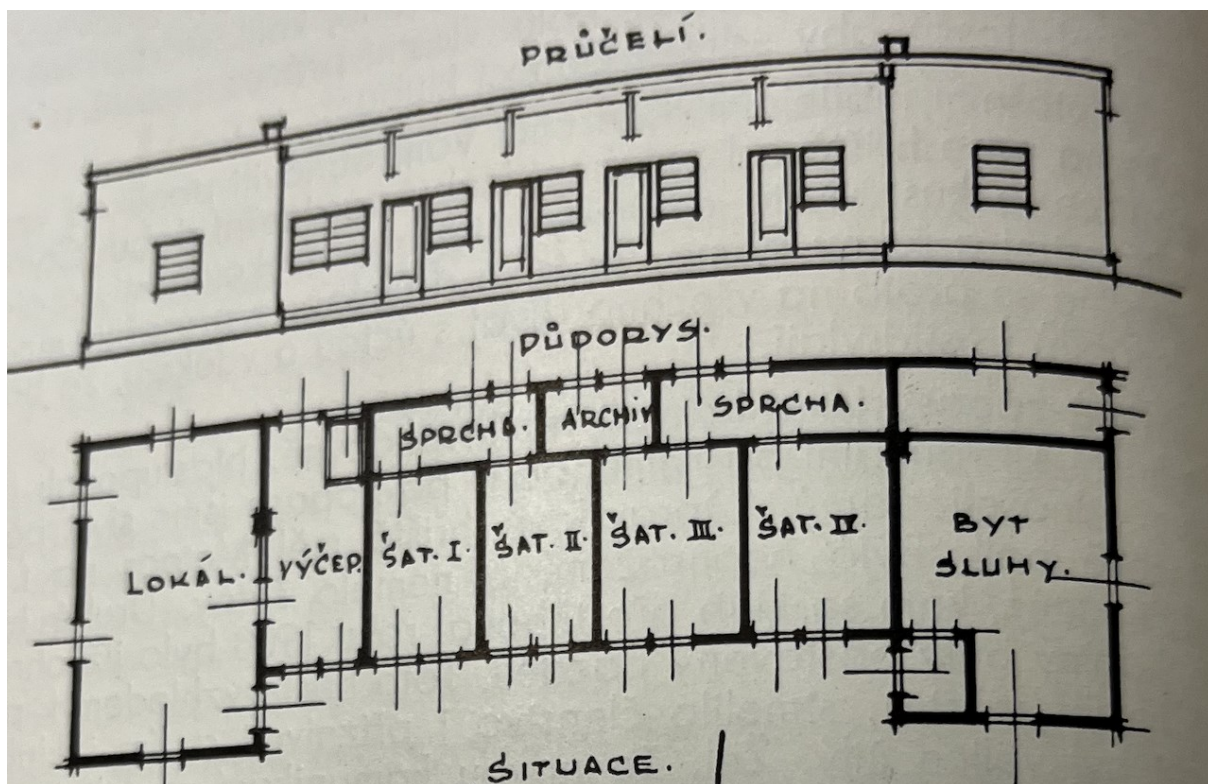
Obr. 1.) Ligový tým Slavie Praha z roku 1927.

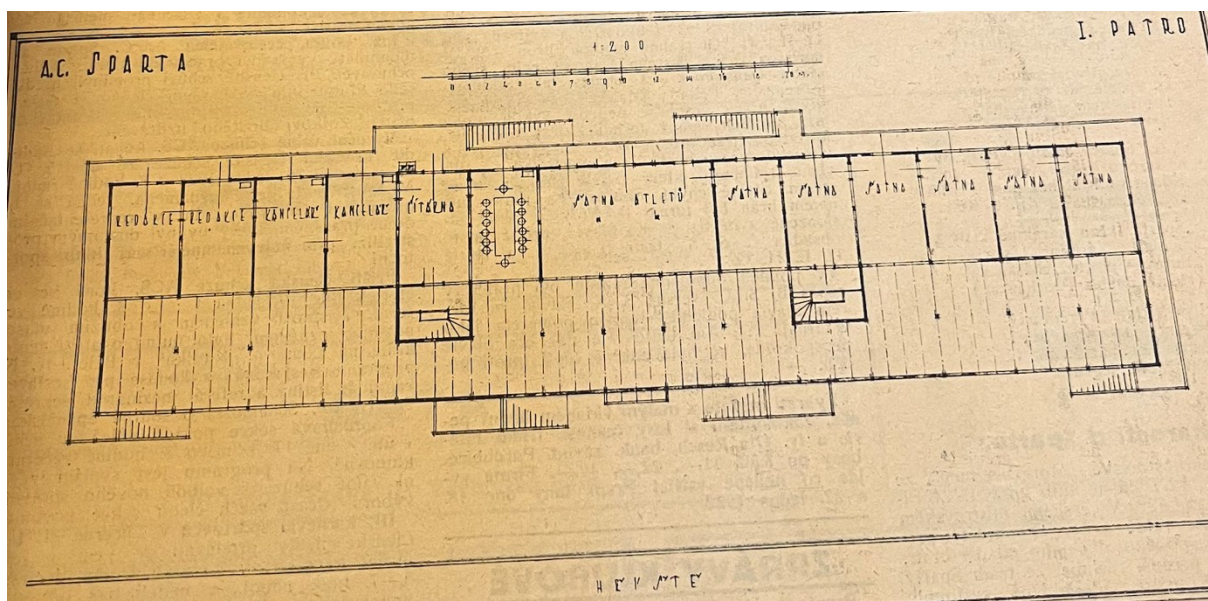
Obr. 2.) Ligový tým Sparty Praha z roku 1936.

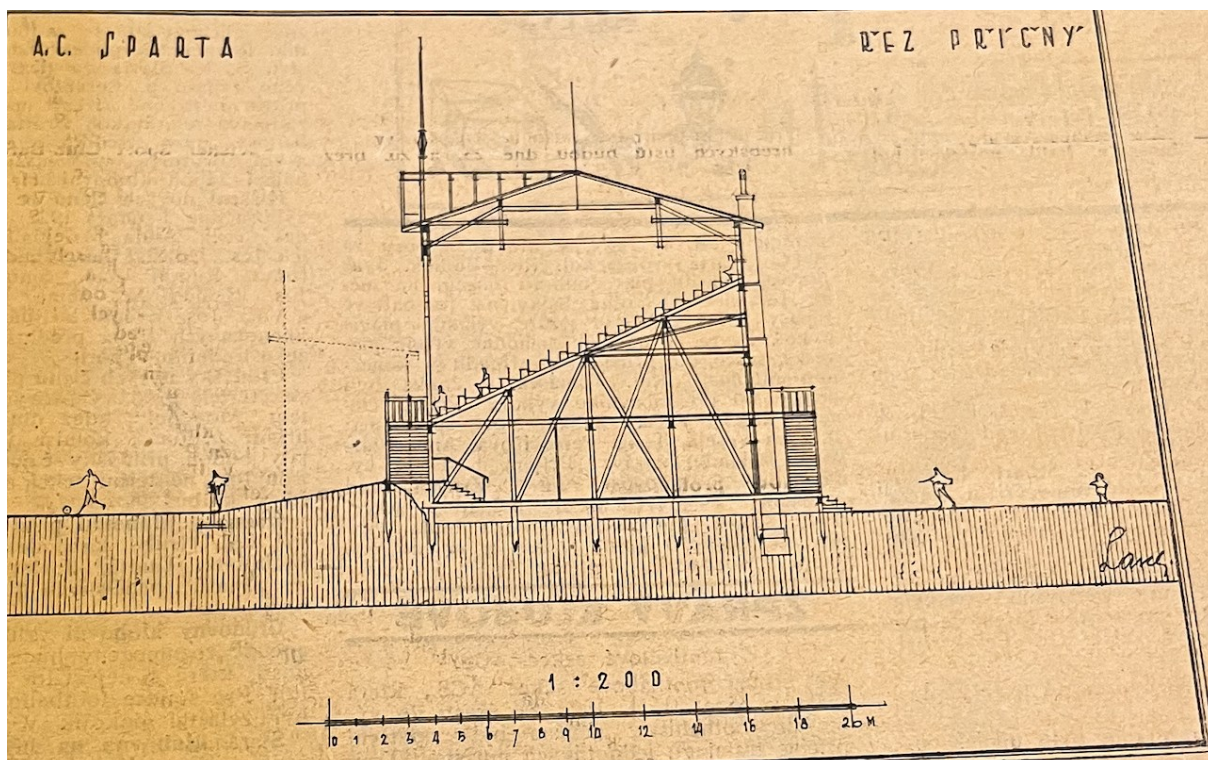
Obr. 3.) Předsednictvo Sparty Praha v roce 1923.

Obr. 4.) Náskres klubovny Meteoru Praha. Stav z let 1934-1936.

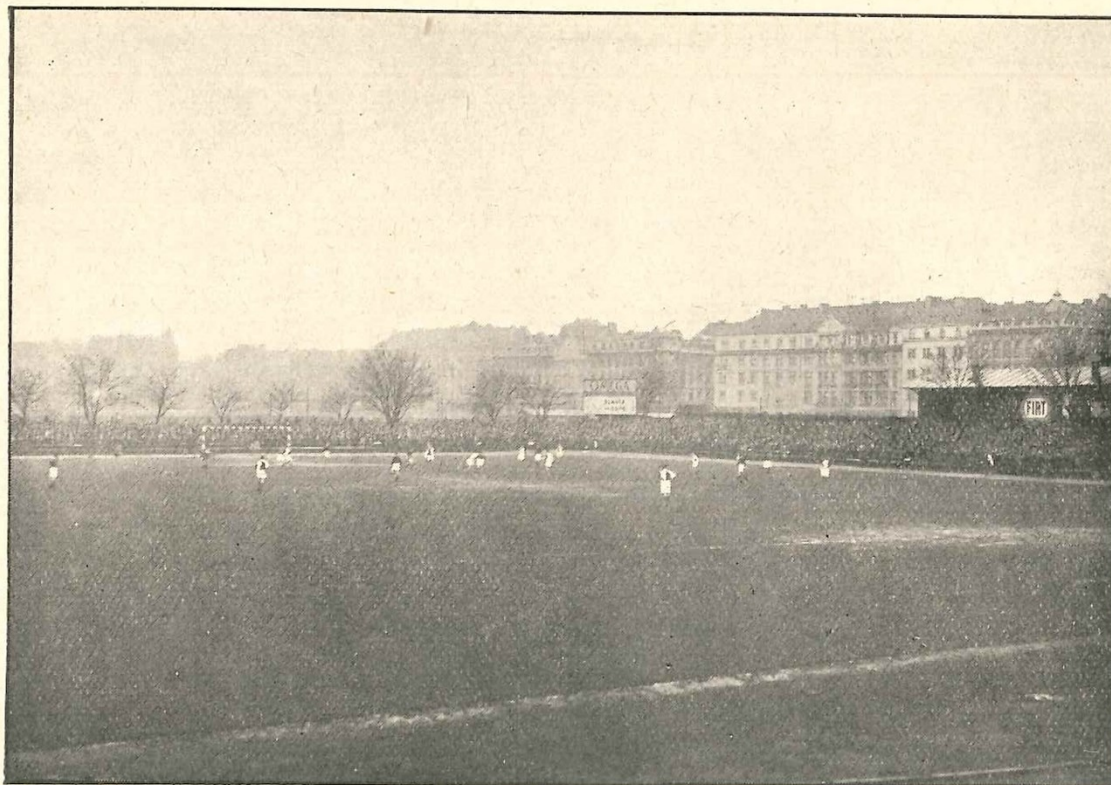
Obr. 5.) Náskres klubovny Sparty (1. patro). Stav z roku 1922.

Obr. 6.) Náčres dřevěné tribuny Sparty z roku 1922.

Obr. 7.) Tribuna na hřišti Viktorie Žižkov zvaném Na Ohradě z první poloviny 20. let.

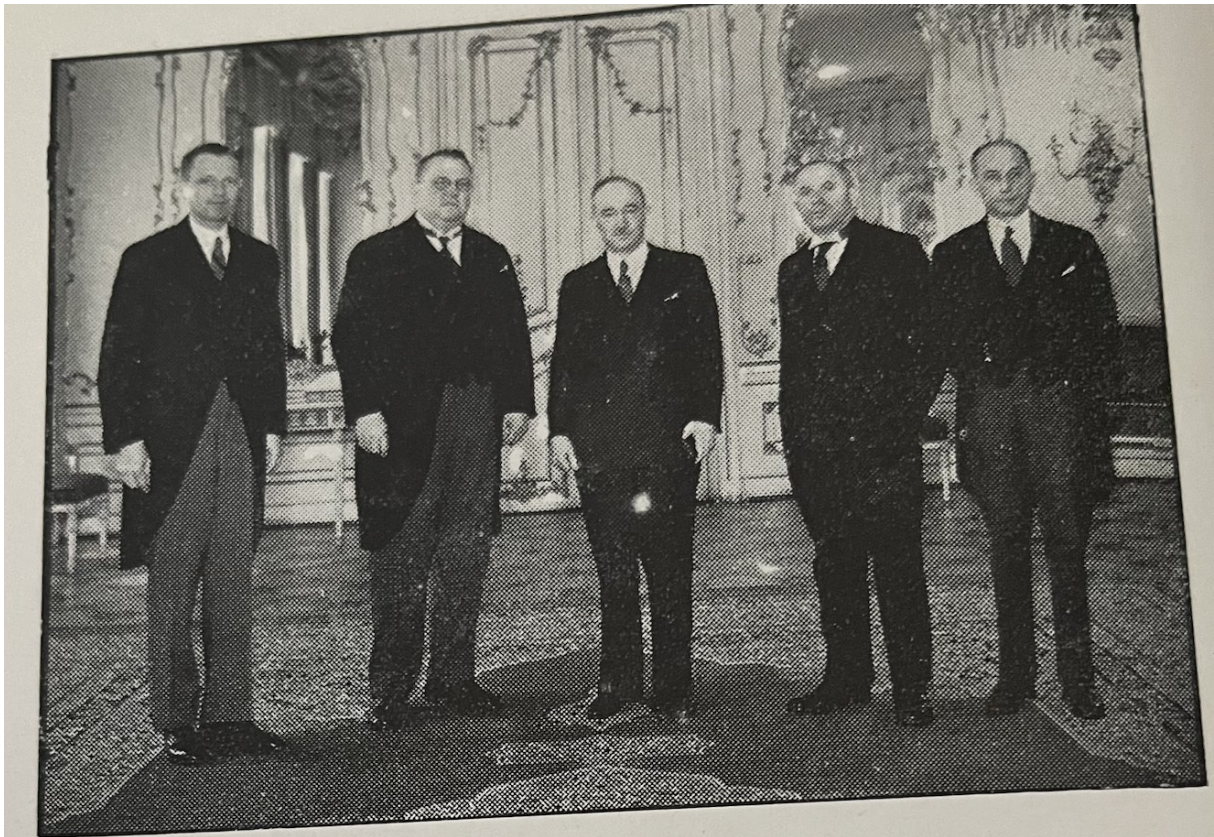
Na hřišti S. K. Slavia při zápase Sparta—Slavia.

Obr. 8.) Hřiště Slavie při konání derby pražských „S“ v roce 1928.

Kom. rada Zdeněk Danner, protektor a čestný předseda Bohemians.

Obr. 9.) Zdeněk Danner – jedna z nejvýraznějších osobností Bohemians Praha za První republiky.

Obr. 10.) Audience zástupců ČSAF u prezidenta Edvarda Beneše z roku 1936.